

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Кафедра теорії і методики виховання

Р.Л. Сойчук

**МОЛОДІЖНИЙ РУХ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА
*НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК***

УДК 329.78 (477)
ББК 66.75 (4 Укр)
С 58

Сойчук Р.Л. Молодіжний рух в Україні: теорія і практика:
Навчальний посібник. – Рівне: РДГУ, 2005. – 158 с.
ISBN 966-7643-54-9

Автор: *Р.Л. Сойчук* – кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики виховання РДГУ

Рецензенти: *В.М. Оржеховська* – доктор педагогічних наук,
професор

С.В. Кириленко – кандидат педагогічних наук

У навчальному посібнику на основі досліджень та аналізу досвіду роботи дитячих і молодіжних громадських організацій на Рівненщині та на території України розкрито сучасний стан і основні тенденції українського молодіжного руху, розглянуто пріоритетні напрями роботи, зміст, форми й методи діяльності дитячо-юнацьких громадських організацій та досліджено основні закономірності, принципи й організаційні основи створення громадських організацій, рухів, об'єднань в умовах незалежної держави.

Навчальний посібник розрахований на керівників загальноосвітніх навчальних закладів, викладачів, студентів вищих педагогічних закладів освіти I-II, III-IV рівнів акредитації.

Рекомендовано Комісією з проблем виховання учнівської молоді Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол №15 від 15 квітня 2005 року).

ISBN 966-7643-54-9

© Сойчук Р.Л., 2005

ПЕРЕДМОВА

В умовах сьогодення розвиток України визначається у загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на загальнолюдські цінності: парламентаризм, права людини, лібералізацію, демократизацію, свободу слова та можливість об'єднуватися у громадські організації, що є невід'ємним атрибутом громадянського демократичного суспільства. Дедалі більшої актуалізації набуває утвердження норм і цінностей, що повинні бути властиві людині XXI ст. Тому виховну роботу слід спрямовувати на встановлення демократично орієнтованої, відповідальної, моральної, самодостатньої, творчої особистості, громадянина суверенної України. Особлива увага має акцентуватися на патріотичне та громадянське виховання юні. Гармонійне виховання громадянина суспільства – це проблема, яка турбує людство у всі часи та за різних державних устроїв, а особливо у час прагнення до демократизації суспільства.

Сучасну педагогіку неможливо уявити без дитячих і молодіжних громадських організацій. Адже саме вони надають можливість задовольняти дитячі потреби, формувати позитивні особистісні риси, національну свідомість, патріотизм, корисні вміння і навички. Саме через громадські організації молодь реально стає організатором і учасником різноманітних акцій і заходів, разом із державними органами реалізує важливі програми на засадах партнерства. Існування та активна діяльність громадських організацій – це ознака громадянського суспільства. І саме їх діяльність має суттєвий вплив на формування громадянської позиції у молодого покоління.

Останнім часом помітним й активним стає громадський рух, який зазнає вдосконалення позашкільних форм роботи з дітьми та молоддю. Взаємодія школи з дитячими та юнацькими організаціями і повинна стати одним з пріоритетних напрямів її організаційної діяльності у сфері педагогічного керівництва з виховання підростаючого покоління. Педагогічним працівникам потрібно знати про особливості діяльності дитячих і молодіжних

громадських організацій, володіти необхідними навчальними досягненнями, які обов'язкові для створення умов діяльності громадських організацій, розвитку дитячого самоврядування, консолідації сил дорослих і дітей, та вміти надавати їм необхідну допомогу у вирішенні організаційних питань.

Наш посібник допоможе Вам засвоїти теоретичні основи діяльності громадських організацій та нормативно-правової бази, що регулює і визначає діяльність державної молодіжної політики в Україні, розвинути професійне мислення, оволодіти необхідними знаннями, вміннями й навичками для ефективної роботи у молодіжному середовищі. Варіативність матеріалу сприяє можливості орієнтуватися в сучасному українському молодіжному русі, який представлений великою кількістю громадських об'єднань – як легалізованими дитячо-юнацькими організаціями, так і неформальними молодіжними об'єднаннями й нетрадиційними релігійними рухами. Навчання за посібником будується відповідно до перевіреної системи викладу матеріалу з подальшим закріпленням і контролем якості засвоєння.

Кожна тема містить інформацію, навчально-дослідні завдання, основні поняття, контрольні запитання та список літератури для самостійного опрацювання. Дотримання такої структури теми допомагає краще засвоїти основні ідеї навчального матеріалу, формує вміння причинно-наслідкового мислення. До інформаційного матеріалу органічно вплетені відомості, факти та приклади із сьогодення та зроблено екскурси в історію тих чи інших подій. У роботі використовуються наукові дослідження з проблем молодіжного руху та досвід роботи дитячих, молодіжних громадських організацій і на всій території України та Рівненщини зокрема.

Навчальний посібник стане в добрій нагоді педагогічним працівникам, студентам, усім тим, хто не байдужий до виховання національно свідомого громадянина своєї держави.

ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК РОЗВИТКУ ДЕМОКРАТИЧНОГО СУСПІЛЬСТВА

Громадська діяльність – це суспільно корисна діяльність, результатом якої є позитивний вплив на процеси, що відбуваються в суспільстві: поліпшуються умови життя громадян у державі; позитивно вирішуються різноманітні проблеми і т.ін. Така діяльність може здійснюватись у різноманітних формах, з використанням різноманітних засобів та методів й базується лише на особистому бажанні людей. Громадська діяльність може реалізовуватися у різноманітних об'єднаннях людей [2,15].

Ефективній діяльності громадських організацій на сучасному етапі перешкоджають такі причини:

1. Матеріальні (відсутність коштів, приміщень тощо).
2. Недостатність освіти (правової, економічної і т.ін.)
3. Пасивність громадян.
4. Бездіяльність влади.
5. Недієвість державно-правової бази.
6. Недостатність досвіду роботи громадського сектору.
7. Зневіра у владі, кризовість ситуації в суспільстві, які породжують відчуженість.

Усі перелічені причини впливають на сучасне молоде покоління й спричиняють вимирання молодого еліти. Проте за роки незалежності спостерігається й інша тенденція: українські громадські організації відродилися, навчилися й продовжують навчатися працювати над поліпшенням життя й над вирішенням проблем [2, 5-16].

Досвід розвинутих країн світу переконує, що найефективнішою формою самоорганізації суспільства є діяльність недержавних об'єднань громадян, метою яких є вирішення суспільних проблем. Саме громадські організації надають допомогу суспільству чи провадять громадсько-корисну діяльність значно дешевше, ніж це могла б зробити держава.

За сучасних умов відбувається процес зростання неурядових організацій, діяльність яких переходить у нову форму – консолідований громадський рух. Отож, можна констатувати, що на сьогоднішній день формується третій сектор суспільства, який розпочинає співпрацю із двома іншими – комерційним і державним. Громадські об'єднання третього сектору відіграють важливу роль у процесі демократизації суспільства. Вони беруть активну участь у розв'язанні складних соціальних проблем, у реалізації прав громадян у всіх сферах життя суспільства, виступаючи у ролі координатора між державою та громадянами [2, 31].

Вважаємо за доцільне з'ясувати значення поняття “демократія” й “третій сектор”.

Демократія (грец. *demokratia* – народовладдя < *demos* – народ і *kratos* – влада) – форма політичної системи суспільства, побудована на визнанні народу як джерела влади, на принципах рівності і свободи. При демократії офіційно визнається влада більшості при збереженні прав меншості, рівноправність громадян, верховенство закону (правова держава), розподіл влад (законодавча, виконавча і судова), виборність основних органів держави [6, с.336].

Саме розвиток демократії передбачає діяльність у суспільстві різних інституцій, незалежних від уряду. У суспільстві, як уже зазначалося, можна виділити такі три сектори:

державний – органи державної влади, місцевого самоврядування, бюджетні установи, організації, які засновані на підставі закону чи повноважень державних органів;

підприємницький – підприємства, господарські товариства, індивідуальні підприємці, які займаються діяльністю, пов'язаною з отриманням прибутку;

третій сектор (незалежний) – численні неприбуткові організації, у тому числі фонди, благодійні організації, творчі спілки, корпорації, які здійснюють програми безповоротного виділення коштів, сфера діяльності яких спрямована на мистецтво, охорону навколишнього середовища, охорону здоров'я, захист прав людини, громадянських прав, прав за мир, освіту тощо [2, 32].

Третій сектор формують організації, які утворилися за власною ініціативою незалежно від органів влади і які не займаються отриманням прибутку з метою його перерозподілу

між учасниками організацій. Вони неприбуткові та мають колективну форму управління [2, 32].

Неприбуткова організація – організація, діяльність якої фінансується за рахунок коштів жертводавців та інших джерел, які не є капіталовкладеннями приватних осіб з метою отримання прибутку [2, 33].

В Україні діють і переважають власне громадські організації – об'єднання громадян. Об'єднання громадян функціонують на національному (загальнодержавному) і місцевому рівнях.

Відповідно до Закону України “Про об'єднання громадян” (1992 р.) **об'єднання громадян** є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод [4, 140].

Об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд тощо) відповідно до цього Закону визначається політичною партією або громадською організацією.

Політичною партією є об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво в їх складі ([4, 141].

Громадською організацією є об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів [4, 141].

Об'єднання громадян України створюються і діють на основі добровільності, рівноправності її членів, самоврядування, законності й відповідно до Закону України “Про об'єднання громадян” можуть мати такий статус:

- 1) **всеукраїнські об'єднання** – об'єднання, діяльність яких поширюється на територію всієї України і які мають місцеві осередки в більшості її областей;
- 2) **місцеві об'єднання** – об'єднання, діяльність яких поширюється на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або регіону;
- 3) **міжнародні об'єднання** – діяльність яких поширюється на територію України і хоча б однієї іншої держави [4, 143-144].

Існують такі спільні ознаки для всіх діючих громадських організацій:

- 1) добровільність;
- 2) некомерційність;
- 3) самоуправління;
- 4) недержавний (неурядовий) характер організації;
- 5) неприбутковість;
- 6) корисність [2, 34].

Серед громадської діяльності слід виділити таку класифікацію видів недержавних неприбуткових організацій:

- 1) політичні партії;
- 2) професійні спілки (найбільш масові та організовані об'єднання громадян за професійною ознакою з метою відстоювання інтересів своїх членів перед державою, працедавцями);
- 3) релігійні організації та церкви;
- 4) організації громадського самоврядування поселення (за місцем свого проживання);
- 5) добровільні страхові та пенсійні фонди, кооперативи, громадські лікарні, школи, музеї тощо;
- 6) громадські організації (асоціації). Найбільш чисельна та найбільш різноманітна група організацій третього сектору;
- 7) благодійні фонди, центри, установи – не членські організації суспільної користі. Фонд – недержавна організація, яка надає гранти на благодійну або суспільну діяльність.

Фонди: громадські, корпоративні, незалежні [2, 35-36].

У середовищі громадських організацій окремо виділяють такі організації:

- **молодіжні громадські організації** – об'єднання громадян віком від 14 до 28 років, метою яких є провадження діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів;
- **дитячі громадські організації** - об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є провадження діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як

повноправних членів суспільства (Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації”).

Український національний й комітет молодіжних організацій – спілка, що об’єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій.

Асоціація (лат, associatio – приєдную, з’єдную) – 1) об’єднання, союз, організація, створені для досягнення спільної господарської, наукової та іншої мети; 2) сполучення, з’єднання чого-небудь у єдине ціле [6, 122].

Сьогодні можна констатувати, що в Україні створено певну правову базу для здійснення дієвої державної молодіжної політики. Основу цієї бази складають Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні (Закон України від 15 грудня 1992 року) та Закон України від 15 лютого 1993 р. “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”.

Щодо **державної молодіжної політики**, то вона є складовою частиною внутрішньої та зовнішньої політики Української держави, являє собою систему основних напрямів, принципів і форм діяльності держави щодо молоді. Ця політика є, як правило, основою національної молодіжної політики, у формуванні якої беруть участь політичні партії та інші суб’єкти політичної системи України.

Основними напрямками державної молодіжної політики на сучасному етапі є:

- молодіжна політика держави в соціальній сфері (щодо праці молоді, охорони здоров’я, житлового забезпечення, спорту, туризму тощо);
- молодіжна політика держави в духовній (культурній) сфері (сфера освіти, культури, науки тощо);
- молодіжна політика у сфері економіки (економічна молодіжна політика);
- молодіжна політика держави у політичній сфері;
- зовнішньополітична молодіжна політика (щодо міжнародних зв’язків і співробітництва молодіжних організацій тощо).

Законодавчими актами, що регулюють і визначають діяльність дитячих і молодіжних організацій є:

1. Загальна Декларація прав людини (1948 р.), ст.25 п.2 якої говорить, про материнство та дитинство дають право на особливу опіку та допомогу.
2. Міжнародний пакт про громадські та політичні права (16.12.1966 р.) – кожна дитина... має права на такі міри захисту, які потрібні в її положенні неповнолітнього з боку її сім'ї, суспільства та держави.
3. Конвенція про права дитини (1989 р.) – захищає соціально-економічні та громадські права тих, кому ще не виповнилося 18 років з точки зору міжнародних стандартів. В Україні ця конвенція вступила в силу 27.08.1991 р. На кінець 1994 р. її було ратифіковано 159 державами.
4. Конституція України – закріплює, що діти є рівним в своїх правах, незалежно від походження, а також від того, народилися вони в шлюбі або поза ним (1 ст.52). Розглядаються питання діяльності політичних партій та громадських організацій. Їх права та обов'язки.
5. Закон України “Про об'єднання громадян” (червень 1992 р.), – заклав певні юридичні засади громадського суспільства в країні. Закон визначає порядок утворення, діяльності та ліквідації об'єднань громадян.
6. Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” (від 15 грудня 1992 р.). Проголошує, що **Державна Молодіжна політика в Україні** є пріоритетним і специфічним напрямом діяльності держави і здійснюється:
 - в інтересах молодої людини, суспільства, держави;
 - з урахуванням можливостей України, її економічного, соціального, історичного, культурного розвитку.

Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації творчого потенціалу як у власних інтересах так і в інтересах України.

Головними завданнями державної молодіжної політики є:

- вивчення становища молоді, створення необхідних умов для зміцнення правових та матеріальних гарантій щодо здійснення прав і свобод молодих громадян, діяльності молодіжних організацій для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді;

- допомога молодим людям у реалізації їхніх творчих можливостей та ініціатив, широке залучення юнаків і дівчат до активної участі в національно-культурному відродженні українського народу, формуванні його свідомості, розвитку традицій та національно етнічних особливостей;

- залучення молоді до активної участі в економічному розвитку України;

- надання державою кожній молодій людині соціальних послуг з навчання, виховання, духовного і фізичного розвитку, професійної підготовки;

- координація зусиль усіх організацій та соціальних інститутів, що працюють з молоддю.

Головними принципами державної молодіжної політики є:

- повага поглядів молоді та її переконань;
- надання права і залучення молоді до безпосередньої участі у формуванні й реалізації політики і програм, що стосуються суспільства взагалі і молоді зокрема;

- правовий та соціальний захист молодих громадян, перш за все осіб, які не досягли 18 років, з метою створення необхідних стартових можливостей для їх повноцінного соціального становлення та розвитку;

- сприяння ініціативи й активності молоді в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Державна молодіжна політика поширюється на громадян України віком від 15 до 28 років, незалежно від походження, соціального і майнового стану, расової і національної приналежності, статі, освіти, мови, ставлення до релігії, роду і характеру занять, і здійснюється через органи державної виконавчої влади, установи, соціальні інститути та об'єднання молодих громадян.

Головними напрямками державної молодіжної політики в Україні є:

- розвиток і захист інтелектуального потенціалу молоді, поліпшення умов і створення гарантій для отримання молоддю освіти, спеціальної професійної підготовки та перепідготовки;

- забезпечення зайнятості молоді, її правового захисту з урахуванням економічних інтересів, професійних і соціальних можливостей суспільства;

- створення умов для оволодіння та безпосередньої участі молодих людей у відродженні українського народу, охороні та відтворенні навколишнього природного середовища;

- формування у молоді почуття національної гордості, патріотизму, готовності захищати суверенітет України;

- охорона здоров'я молоді, формування у неї глибокої потреби в духовному і фізичному розвитку, вживання інших заходів, які б забезпечували здоровий генофонд народу України.

7. Закон України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” від 5 лютого 1993 р.

8. Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” від 01.12.98 р. визначає особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їх діяльності...

Основні поняття: декларація, конвенція, громадська діяльність, демократія, об'єднання громадян, політична партія, громадська організація, молодіжна громадська організація, дитяча громадська організація.

Навчально-дослідні завдання:

1. З'ясуйте особливості функціонування третього (незалежного) сектора у демократичному суспільстві.
2. Уважно ознайомтесь із Законами України (“Про молодіжні та дитячі громадські організації”, “Про об'єднання громадян”, “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні), Декларацією “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні”, Конвенцією про права дитини.

3. Проаналізуйте структуру державної молодіжної політики в Україні (додаток 7).
4. Розробити структурно-логічну модель молодіжного руху України та подати у формі проекту.
5. Провести огляд-дискусію новин і матеріалів періодичної преси з питань життя молодіжних організацій.

Контрольні запитання:

1. Яка роль громадської діяльності у розвитку демократичних процесів у суспільстві?
2. Назвіть основні причини, що перешкоджають діяльності громадських організацій.
3. У чому полягає сутність розвитку демократії у державі?
4. Які Закони України стали основою для здійснення дієвої державної молодіжної політики? Сформулюйте основні поняття із законодавчої бази.
5. У чому сутність діяльності політичної партії і громадської організації?
6. Яку класифікацію можна подати щодо громадських організацій?
7. Які основні напрями державної молодіжної політики в Україні на сучасному етапі?

Література:

1. Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” // Голос України, 1996, 23 грудня.
2. Гусак В., Грищенко М., Тищенко О. Громадська діяльність для новачків. РОКМО. – Рівне, 2001. – 62 с.
3. Т.Дем’янюк. Опорні схеми з теорії і методики виховання. – Київ. – Рівне, 2000. – 75 с.
4. Молодь і закон: Зб. нормат. актів і докум. з проблем виховання студ. молоді / за заг. ред. Н.І. Косаревої. – К.: ІЗМН, 1997. – 352 с.

5. Нормативно-правова основа діяльності молодіжних громадських організацій / Посіб. для НУО України. Т.Логгінов, В.Купрій. – К., 2002. – 62 с.
6. Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с. – (Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство).

МОЛОДІЖНИЙ РУХ В УМОВАХ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Український молодіжний рух у сучасних умовах стає складним і різноманітним за організаційною структурою, формами й напрямками своєї діяльності. Рух у нашому суспільстві розвивається у формі дитячих і молодіжних громадських організацій.

На думку науковців Головенька В.А., Головатого М.Ф., Безулік Т.В. саме молодіжний рух сприяє процесові соціальних, економічних і політичних змін у суспільстві, оскільки молодь відіграє в усі переломні моменти історії головну роль. Вона водночас стає і суб'єктом, і об'єктом суспільних перетворень.

Коли молодь з метою підвищення ефективності свого впливу на суспільне життя об'єднується, зорганізовується у громадські структури – виступає суб'єктом, а об'єктом тоді, коли саме суспільство проводить молодіжну політику з метою створення необхідних соціально-економічних, політико-правових умов для соціального становлення, розвитку як окремої особистості, так і всього молодого покоління.

Молодіжний рух можна порівняти до своєї політичної системи, яка включає в себе такі три підсистеми:

1) інституційну або організаційно-інституційну (це державні та громадські структури, які вирішують проблеми молодіжної політики);

2) регулятивну або нормативну (це законодавство стосовно молодіжного руху і програмні та статутні документи самих організацій);

3) комунікативну або інформаційну (це молодіжні засоби масової інформації, інші молодіжні видання) [4, 3].

Український молодіжний рух пройшов надзвичайно складний шлях і нині характеризується такими чинниками:

1) значними змінами в організаційно-інституційній підсистемі (нині виникло багато різноманітних за політичними уподобаннями та формами діяльності громадських молодіжних структур: в Україні діє понад 40 всеукраїнських та більше 200 регіональних молодіжних об'єднань; розвивається система державних інститутів, що займається формуванням та здійсненням державної молодіжної політики: у 1990 р. утворено Держкомітет у справах молоді, фізичної культури і спорту (у 1991 р. його перетворено у Міністерство у справах молоді і спорту), а також відповідні молодіжні виконавчі структури на обласних та районних рівнях; з 1993 р. формується мережа соціальних служб для молоді; з 1991 р. діє Український науково-дослідний інститут проблем і молоді;

2) активним формуванням регулятивної підсистеми (у 1990 р. прийнято Закон “Про громадські об'єднання”; 1992 р. “Про об'єднання громадян”; 15.12.1992 р. та 5.02.1993 – Декларація “Про загальні засади державної молодіжної політики в Україні” та Закон “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”;

3) змінами, що сталися в інформаційній підсистемі. (У 1993 р. створено УМА (укр. мол. агентство).

Наприкінці ХХ ст. молодіжний рух зазнав значних змін. Дослідник Головенько В.А. виділяє такі три періоди, розпочинаючи із середини 80-х років ХХ ст.:

I період. Починається із середини 80-х рр. ХХ століття, коли з'являються неформальні групи, об'єднання (рокери, металісти, хіпі, панки та ін.), а також клуби, організації, об'єднання з проблем екології, культури тощо. Триває цей період до 1989 року, з часу проведення установчого з'їзду Народного руху України за перебудову. Розпочинається глибокий процес політизації громадського руху України.

Про себе заявили УСС (Українська Студентська спілка), СБ (Студентські братства), СУМ, СНУМ.

II період. 1990- 1991 роки. Період досить короткотривалий, проте динамічний. Завершується він проведенням референдуму 1 грудня 1991 року, який підтвердив проголошення Акту про незалежність України.

У цей період припиняє існування ЛКСМУ, проголошено створення нової організації СМОУ (Спілка молодіжних організацій України). Усі організації заявили про готовність до співпраці з урядом і про те, що вони не перебуватимуть в опозиції до нього.

III період. 1992 рік – ознаменувався створенням Українського національного комітету молодіжних організацій. Завданням його стало: сприяння утвердженню незалежності України; розвиток демократичних процесів; становлення плюралістичного молодіжного руху; представництво інтересів молоді на міжнародній арені та в органах державної України та управління на всіх рівнях. Тривав цей період до 2004 року [3, 138].

Аналіз подій осені-зими 2004 року – виборів Президента України – засвідчує про становлення, оформлення молодіжного руху України. Активна участь громадських організацій у Помаранчевій революції, їх яскрава роль під час виборів Президента України та після приходу нової влади вказує на новий період розвитку молодіжного руху – **IV періоду** – який триває і по сьогодні.

Говорячи про історію та становлення молодіжного руху, варто зазначити, що він має глибокі корені, пройшов складний шлях свого розвитку. Подана вище періодизація лише частково розглядає історію молодіжного руху, а саме один із чотирьох його періодів, оскільки започаткувався молодіжний рух в Україні значно раніше. Детальніше розглянемо його історичну періодизацію далі у наступному розділі.

Основні поняття: молодіжний рух, молодь, суб'єкт, об'єкт, громадська організація, періоди розвитку, політизація.

Навчально-дослідні завдання:

1. Подати анотацію прочитаної додаткової літератури з курсу “Теорія і методика діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій”.
2. Підготувати реферат з теми “Участь громадських організацій у Помаранчевій революції 2004 року” та провести його захист.
3. Розробити хронологічну таблицю періодів розвитку молодіжного руху.

Контрольні запитання:

1. За яких умов молодь виступає суб’єктом і об’єктом суспільних перетворень у державі?
2. Яка сутність молодіжного руху України?
3. Які періоди розвитку молодіжного руху України виділяють науковці?
4. Які зміни відбулися у кожній із підсистем молодіжного руху?
5. У чому полягає специфіка діяльності Українського національного комітету молодіжних організацій?

Література:

1. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. – К., 1993.
2. Головенько В.А., Пашков М.Ю. Збірник матеріалів про молодіжні об’єднання України – К., 1991. – 144 с.
3. Дем’янюк Т.Д. Методика виховання в сучасній школі. Навч. метод. посіб. – К., 2000. – 286 с.
4. Молодіжний рух України / Довідник – К., 1996 р. – 199 с.
5. Виховна робота в закладах освіти України (Зб.докум.) – К., 1995.

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Історія українського молодіжного руху ще до недавніх часів була таємницею, закритою книгою. На сьогодні майже не збереглося

історичних матеріалів, документів щодо руху української молоді, оскільки багато організацій діяли підпільно, нелегально, тому свідомо нищили все, що могло викрити їхню діяльність, а впродовж останніх 70-ти років діяла піонерсько-комсомольська організація як єдина форма прояву молодіжного руху, тож сучасних ґрунтовних досліджень на сьогоднішній день не існує.

Науковець В.А.Головченко зазначає, що український молодіжний рух у своєму розвитку пройшов такі чотири періоди:

I період – з часу його виникнення і до кінця XIX ст.;

II період – з початку XX ст. до середини 20-х років XX ст.;

III період – з середини 20-х років XX ст. до початку 80-х років XX ст.;

IV період – з середини 80-х років XX ст. і до сьогоднішнього дня [2, 15].

Перший період молодіжного руху характеризується появою таких громадських структур, як братство, козацтво, студентство, масонство.

Перший період.

Перші громадські структури в Україні. Як свідчать дослідження науковців, перші дитячі та молодіжні організації в Україні виникли ще за часів Київської Русі. Але варто звернути увагу на перші об'єднання громад та їх значення в історичному розвитку України за часів **княжої доби**. У побуті *першим головним* осередком був рід, особливо в сільській місцевості, *другим* організаційним осередком була дружина (оборона держави – основна функція). До неї належали: боярська молодь, що під керівництвом досвідчених воївників училася військової вмілості. Дружина являла собою єдину лицарську організацію. Вона об'єднувала всі суспільні верстви – від низів і до верхів. Під час військових походів, боїв у середовищі дружини виник неписаний лицарський кодекс для всіх вояків.

Кодекс лицарський вбачав:

- обов'язок хоробрості;
- вірність своєму князеві;
- почуття честі, що не припускало зради, підступу.

Третім осередком була промислово-торгова верства, яка виникла у містах, та професійні організації ремісників.

Четвертим осередком було духовенство. Великий вплив на історичний розвиток мали монастирі [4, 9].

Отже, у період княжої доби існувало чотири основні осередки: сільський, лицарський, міський, духовний. Усі осередки розвивалися у взаємозв'язку.

Братства. Про існування “братств” ще зазначено у старовинних літописах (Іпатіївський – 1134-1159 рр., братчики у Полоцьку). Найбільша активність братств зазначена у XVI-XVIII ст. Братства цього періоду мали яскраво виражений характер національно-релігійних громадських організацій українських православних міщан і відігравали значну роль у суспільно-політичному і культурному житті, боротьбі проти політики соціальних і релігійних утисків, які проводили шляхетська Польща та католицька церква в Україні. Наприкінці XVI – на початку XVII ст. братства почали діяти у багатьох містах і навіть деяких селах на території майже всієї України.

Братства, окрім релігійних, церковних справ, проводили також велику культурно-освітню діяльність. Особливою рисою братської педагогіки є те, що вони готували своїх вихованців до участі в громадському житті шляхом виконання ними обов'язків різних виборних посад учнівського самоврядування: щорічний вибір старшини, членські внески. Часто у братствах для дітей створювались окремі “молодичі” або “младенческие” братства. Так, ще в XVI ст. в Острозькій Академії було створено “Юнацьке братство”.

З початку XVII ст. такі організації існували в різних братських школах. У Тернополі – “Братство Благочестивих Благородних младенців в місті Тернополі обитающих”. У Києво-Могилянській колегії існувало дві “конгрегації”, або “младенческі” братства: старша під покровом Богородиці і менша під покровом св.Володимира. У них учні привчалися до самоврядування (самодіяльності): обирали свою управу, вступали до конгрегації, давали присягу Україні бути патріотами і чесними, порядними людьми, шанувати свій монастир.

Таким чином, наприкінці XVI- на початку XVII ст. активну роль у громадсько-політичному житті відіграють легальні організації – братства (основу якого становило міщанство). Діяльність братств

спочатку була спрямована у релігійно-благодійницькому напрямі, а в міру посилення іноземного гніту дедалі більше проявлялася в громадсько-політичному та національно-культурному напрямі. Братства фактично перетворилися на ідейні центри захисту мови, культури, духовних цінностей українського народу, на зародкові елементи громадянського суспільства [3, 86-87]. На зламі XIX-XX ст. різко зростає кількість учнівських і молодіжних організацій за національної ознакою. У 1891 р. студентами Харківського та Київського університетів було створено таємне товариство “Братство Тарасівців”, у програмі якого передбачалися: націоналізація землі, самостійність України, спілкування лише українською мовою, українізація до дрібниць усього особистого життя. Братство зобов’язувалося навчати грамоті українське населення [3,87].

Феномен козацтва: генезис, характерні риси та особливості.

Уперше термін “козак” зустрічаємо у Початковій монгольській хроніці (1240 р.). У перекладі з тюркських мов він означає “одинокий”, “схильний до завоювання”.

Проблема появи та формування козацької верстви й досі є дискусійною. Існують такі версії походження козацтва:

- 1) “татарська” – виводить козацький родовід з татарських поселень, що виникли на Київщині за часів Володимира Ольгерда та Вітовта, де шляхом злиття татарського елементу з місцевим населенням утворилася якісно нова верства – “козацтво”;
- 2) “автохтонна” – доводить, що козацтво як спільнота є прямим спадкоємцем громад Київської Русі, які за литовської доби не зникли, а лише трансформувалися, зберігши свій віковий устрій;
- 3) “захисна” – пояснює появу козацтва на південних рубежах необхідністю дати організовану відсіч татарській загрозі;
- 4) “соціальна” – факт виникнення козацтва пояснює як наслідок посилення економічного, політичного, національного та релігійного гніту, яке штовхало селянство до масових утеч на вільні землі та самоорганізацію в нових місцях проживання.

Окрім зазначених теорій, існують ще й інші. Проте жодна з них не може пояснити всю складність виникнення та формування козацтва.

Перші згадки датуються XIII ст., проте як нова соціальна верства суспільної ієрархії воно формується водночас зі шляхтою протягом XV-XVI ст. Фактично майже до кінця XVI ст. термін “козацтво” фіксував не соціальний статус, а спосіб життя, рід занять.

На початку XVII ст. – козацтво, як соціальна верства, різне за своїм складом:

- 1) реєстрове козацтво (міське) – заможні, привілейовані козаки (перебували на державній службі в Речі Посполитій);
- 2) запорозьке (низове) козацтво, яке проживало в пониззі Дніпра – Запорозька Січ (військово-політична організація);
- 3) нереєстрове козацтво – самовільне “покозачення”, яке не мало визначеного статусу і вело козацький спосіб життя у прикордонних районах.

Тобто козацтво, як соціальна верства, виникло як нова еліта, як опозиція, як виклик існуючій системі, що небезпечно претендувала на роль лідера і владу [1, 129-132].

Запорозька Січ виникла у першій половині XVI ст. на Хортиці, де збиралися козаки для нагляду за переправами та для боротьби з татарами. Заснування І-ї Запорозької Січі історики пов'язують із козацьким ватажком Дмитром Вишневецьким [1, 133].

Запорозька Січ, яка мала свою територію, – це оригінальна форма державності: панувала формальна рівність між усіма козаками (право користування землею; участь у радах тощо); існувала виборна система органів управління, контроль за діяльністю яких здійснювала козацька рада.

Для козацтва не існувало жодного авторитету: усіх своїх ватажків та отаманів вони сприймали через призму усталених звичаїв та традицій. Невідповідність лідера козацьким нормам могла стати причиною не тільки усунення з посади, а навіть смертної кари. Згідно зі звичаєм, обряд обрання старшини передбачав, що кошовий отаман мусив двічі відмовлятися від булави і лише на третій – погодитися. Аби він не забував свого місця, не зневажав рядових козаків та пам'ятав, звідки він вийшов, старі січовики посипали йому голову

піском або мазали багнукою. А кошовий мусив дякувати за ласку та довір'я і вклонитися на чотири сторони. Водночас, присягнувши отаману, козаки в усьому підкорялися йому і шанобливо ставилися до нього.

Крім власних органів державного управління, у Січі діяло власне козацьке право, яке було не писаним законом, а “стародавнім звичаєм, словесним правом і здоровим глуздом”. Характерне для козацтва поєднання – духу свободи і духу релігії. Глибока релігійність, ревний захист православної віри – характерні ознаки життя. Вступ у Запорозжя починався з питання “У Бога віруєш?” Запорозька Січ сформувалася як романтична модель лицарства; велике значення мали “клейноди” військові, які козаки захищали і цінували [1, 136].

Існують різні підходи до трактування козаччини:

- 1) як верства населення;
- 2) як своєрідна форма соціальної організації людей;
- 3) як військова організація;
- 4) як складова частина українського суспільства;
- 5) як певний соціальний статус;
- 6) як один з різновидів релігійної організації [4, 12].

Масонські ложі. У першій половині XIX ст. посилюються невдоволення внаслідок кризи феодально-кріпосницької системи та зростає опозиційність до самодержавної влади. І як прояв – виникнення в українських землях **масонських лож**, які були організаційними формами об'єднання опозиційно налаштованої ліберальної еліти.

Масонство починає свій родовід з доби Середньовіччя. Його перші паростки – цехова організація, корпорація каменярів-будівельників – далі майстерні.

Ідейну основу становили принципи: всесвітнього братерства, рівності, самопізнання, самовдосконалення людини.

В Україні перша масонська організація виникла у 1742 в селі Вишнівці на Волині. Але широкого розповсюдження масони не мали. Зростання руху простежується наприкінці XVIII – поч. XIX ст. Поштовхом для цього стала Велика Французька революція і включення Правобережної України до Російської імперії.

На Західній території України на розвиток масонства впливали польські масони, а на Східній Україні – російські.

Масонські ложі виникали в містах і містечках, оскільки до їхнього складу в основному входили елітні верстви населення.

У XVIII-XIX ст. вони існували в Києві, Одесі, Житомирі, Харкові, Дубно, Львові тощо.

За характером діяльності масонські майстерні не були однорідними. Так, харківська ложа не займалася політикою, а діяла у межах релігійно-етичних, допомагали один одному у просуванні шаблями службової кар'єри.

Полтавська ложа – навпаки, активно сприяла громадсько-політичному життю, готувала поповнення декабристам.

Характерні риси українського масонства:

- 1) надання переваги інтернаціональному над національним;
- 2) підтримка приєднання території України до Польської держави;
- 3) прагнення відокремлення України від Росії.

У 1822 р. було видано указ про заборону таємних організацій, гуртків і насамперед масонських лож, оскільки царський уряд убачав у масонстві потенційну загрозу. В інтелігенції було взято підписку про те, що вони не належатимуть до таємних організацій.

Таким чином, масонство було проявом зародження громадського суспільства. Але “вільні каменярі” в Україні діяли неузгоджено, пасивно, без чіткої ідейної основи, не приділяючи уваги національному питанню. Це й не дало їм можливості стати тіншовим лідером громадсько-політичного життя [1, С.220].

Другий період характеризується різким і чисельним зростанням дитячих і молодіжних організацій, різних за формою роботи. Це період виникнення організацій за національною ознакою. Розпочали свою активну діяльність такі організації, як “Січ”, “Пласт”, “Сокил”. Саме ці молодіжні організації, які першими взяли збройно будувати Українську державу, і були серцем національного відродження. У ході революції та громадянської війни з'явилася ціла низка нових організацій різного спрямування: політичні (комуністичні, соціалістичні), національні, релігійні, культурологічні, освітні та ін. Чисельними були організації політичні (Комуністична спілка молоді України (КСМУ); піонерська організація в Україні; Спілка молоді лівих есерів та ін.) й націоналістичні (скаутські організації; евкомол та ін.).

Особливе місце в молодіжному русі посідають релігійні молодіжні об'єднання, а саме релігійно-сектантські об'єднання: тихоновці, обновленці, ружанці, бабсомол та ін.

Також діяли неполітичні об'єднання молоді, позапартійні спілки селянської молоді, а також “Просвіта”, яка у 20-х роках ХХ ст. об'єднувала понад 400 тис. чоловік.

Третій період пов'язаний з утворенням СРСР, діяльністю комсомолу і піонерії та ліквідацією усіх існуючих до цього часу дитячих, молодіжних громадських організацій, оскільки в тоталітарній державі не міг існувати плюралізм у політичних поглядах. Понад 70 років діяли лише дві організації (піонерія і комсомол), які водночас виконували три функції: держави у молодіжному русі, саме молодіжної організації і молодіжної секції Комуністичної партії [2, 16].

Проте на території Радянської України все-таки діяли нелегально та підпільномолодіжні об'єднання, і в 1929 р. за участь в антирадянських організаціях і групах було заарештовано 2221 людину.

На території Західної України у складі Польщі продовжували діяти “Пласт”, “Сокіл”, “Січ”, “Луг”, “Українська молодь – Христові” та інші. Польська влада вдавалася до утисків українських молодіжних організацій, арештовувала активістів, фактично організації діяли у підпіллі чи напівлегально.

Водночасно у цей період розпочинається новий етап національного відродження України. Законом життя того часу був клич “Здобудеш Українську державу або поляжеш у боротьбі за неї”. Керувалася цим законом нова політична сила – Організація Українських Націоналістів (ОУН). У січні 1929 року під одним проводом ОУН об'єдналися всі групи, що діяли у той час у боротьбі за волю України: Легія Українських Націоналістів (1925 р.), Союз Організацій Націоналістів (1927 р.), Союз Українських Націоналістів (1928 р.). Ініціатором та організатором виступив полковник Євген Коновалець, колишній командир корпусу Січових Стрільців. ОУН постала з Української Військової Організації (УВО), військові засади якої лягли в основу ОУН. ОУН опиралася на активність громадських організацій, які діяли після Першої світової війни, а саме: “Просвіта”, “Січ”, “Сокіл”, “Пласт”, керівники осередків якої в основному були членами ОУН. Організація діяла на території Західної України строго

підпільно. Зміст її боротьби становила масова культурно-політична робота через “Просвіту” та інші об’єднання і політичні акції, спрямовані як проти Польщі, так і проти СРСР. Осередки ОУН діяли як у містах, так і в селах Західної України.

Діяльність ОУН до недавніх часів була забороненою темою. І на сьогодні ця тема є досить болючою у долі українського народу, оскільки має як темні, так і світлі сторінки у книзі життя. Ці історичні події потребують ще ґрунтовного дослідження, це велика тема, наша ж мета – показати тільки зв’язок поколінь від початків відродження до наших днів.

Під час Великої Вітчизняної війни діяв піонерсько-комсомольський рух, який і продовжив свою діяльність після війни до 80-х років ХХ століття на всій території Радянського Союзу. Діяльність усіх інших громадських організацій на території СРСР було заборонено як прояв буржуазного націоналізму.

Після Великої Вітчизняної війни частина молодіжних організацій збереглась в українській діаспорі: СУМ, СНУМ, “Пласт” та інші.

Четвертий період – відродження молодіжного руху на території України – з 80-х років ХХ ст. до сьогодення. Цей період розпочався у нових соціально-політичних умовах з урахуванням досвіду попередніх поколінь.

На сучасному етапі молодіжний рух характеризується:

- різноманітністю напрямів діяльності і політичних уподобань;
- нечисленним кількісним складом молодіжних об’єднань;
- консолідацією і обійманням свого чільного місця у політичній структурі суспільства;
- діяльністю, спрямованою на вирішення соціальних проблем молоді України [2, 17].

Таким чином, молодіжний рух України пройшов складний шлях свого становлення, успішно розвивається, проте ще остаточно не сформувався, хоча за своєю активністю він уже посідає певне місце у політичній структурі суспільства.

Основні поняття: братства, козацтво, студентство, масонство, піонерія, комсомол, консолідація, революція, відродження, становлення, політичні і національні організації.

Навчально-дослідні завдання:

1. Розробити хронологічну таблицю історії розвитку молодіжного руху України.
2. Зібрати “Інформаційний пакет” – діяльність організацій ОУН, піонерії та комсомолу на території України на початку ХХ ст.
3. Проаналізувати позитивні і негативні явища в діяльності комсомольської організації та подати у формі анотації.

Контрольні запитання:

1. Яка роль братств у культурно-освітньому процесі України?
2. У чому полягає феномен козацтва?
3. Які перші громадські структури зародилися в Україні?
4. У чому полягає особливість діяльності об'єднань опозиційної ліберальної еліти?
5. Які періоди розвитку молодіжного руху України визначають науковці?
6. Охарактеризуйте кожен із чотирьох періодів молодіжного руху України.
7. Які функції виконувала піонерсько-комсомольська організація впродовж 70 років?
8. Чим характеризується сучасний стан молодіжного руху України?
9. Які молодіжні організації виступали за національне відродження України? У чому полягав зміст їхньої діяльності?

Література:

1. Бойко О.Д. Історія України. – К., 2000. – 653 с.
2. Головенько В.А. Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення // Рідна школа, 1993. – № 5. – С. 15-17.
3. Орієнтовний зміст виховання в національній школі / За ред. Коваленка. – К., 1996. – 136 с.

4. Черній А.Л. Історія діяльності дитячих молодіжних організацій. – Рівне. – 2002. – 48 с.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО РУХУ УКРАЇНИ

Як зазначав дійсний член АПН України І.Зязюн, “якщо суспільство хоче вижити й прогресувати, воно має кардинально змінити своє ставлення до молоді, зокрема в роздумах про її майбутнє” [3, 2].

Адже саме молодь визначає зміст і характер майбутнього суспільства. Сьогодні можна говорити лише про початкове становлення державної молодіжної політики в Україні, яка повинна передбачати активну інноваційну участь молоді в житті суспільства. Тому необхідно створювати молодим людям сприятливі умови для самореалізації, для діяльності на благо суспільства. І наскільки активно молодь включатиметься в усі сфери життя суспільства, настільки глибоко й інтенсивно вони розвиватимуться. Зокрема виділяють три форми активності: політична, економічна, соціально-культурна [3, 2]. Подальший розквіт держави об’єктивно залежить від активної громадянської позиції молоді, підвищення рівня її політичної культури та участі в модернізаційних процесах.

Існування громадських організацій та інших соціальних інститутів – ознака громадянського суспільства. Саме їх діяльність має значний вплив на формування громадянської свідомості молоді. Громадські організації є найбільш ефективним інструментом утілення принципу паралельної дії.

Молодіжний рух в Україні в умовах сьогодення стає як складним за організаційною структурою, формами і напрямками своєї діяльності, політичним спрямуванням, так і різномірним явищем у відповідності до регіональних особливостей, обумовлених специфікою політичного, економічного та історичного розвитку певного регіону. Адже не можна забувати, що сучасний молодіжний рух сформувався в процесі довголітнього історичного змішування різних народностей та їх культур і ментальностей.

Вивченням історії та сучасного стану розвитку українського молодіжного руху займаються вітчизняні науковці: В.А. Головенько, Т.В. Болбат, М.Ф. Головатий, М.Ю. Пашков та інші.

Необхідно відзначити, що на сьогоднішній день у вітчизняній історіографії майже немає глибоких досліджень щодо особливостей розвитку громадського руху в Україні. Ті дослідження, які вийшли за радянської доби, потребують переосмислення.

Значна частина з них висвітлюють історію молодіжного руху, зокрема піонерсько-комсомольського періоду. Ті, що вийшли останнім часом, ще не повною мірою показують історію та сучасний стан молодіжних громадських організацій.

Тому проведення дослідження з історії розвитку та сучасного стану молодіжного руху в Україні становить теоретичний і практичний інтерес в умовах формування громадянського суспільства та пошуку шляхів удосконалення діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій щодо виховання громадянина своєї держави.

Відповідно до нових соціально-економічних умов в Україні порушується проблема про громадське виховання молодого покоління в умовах незалежності України, про створення умов та гарантій для формування і діяльності громадських організацій. Постає необхідність з'ясувати тенденції, що існували в історії молодіжного руху України, зокрема на території Західного та Східного регіонів; виявити спільне і відмінне у становленні громадських організацій двох полярних областей; охарактеризувати сучасний стан молодіжного руху, виявити головні проблеми та суперечності розвитку.

Плеяда українських діячів та науковців, а саме: В.А. Головенько, Т.В. Болбат, Ю.М. Жуков, О.Й. Заячківський, у середині 90-х років ХХ століття при УНДІ проблем молоді почали досліджувати молодіжний рух у Донецькій та Львівській областях. Оскільки, на думку вчених, саме в цих регіонах він має власну специфіку, то можна яскраво побачити ту різноманітність, що існує в українському молодіжному русі на Заході і Сході України й суттєво впливає на подальший розвиток молодіжного руху на місцях. Автори дослідження виявили, що молодіжний рух цих двох областей характеризується такими спільними і відмінними рисами:

- У Львівській області молодіжний рух має глибокі історичні корені. Ще з початку XVII ст. тут з'являються перші молодіжні громадські об'єднання. Масовий розквіт і їх становлення відбувся на початку XX ст. Тривав цей процес на території Західної України до приходу сюди радянської влади у 1939 році, після чого тут залишилася лише піонерсько-комсомольська організація. Проте з кінця 80-х років XX ст. розпочалося відродження молодіжного руху. На сьогоднішній день велика кількість дитячих і молодіжних громадських організацій відродилися і є продовженням того молодіжного руху, що діяв на початку XX ст., а саме: Національна скаутська організація України "Пласт", Військово-молодіжна організація "Січ", Спілка Української Молоді, організація "Українська молодь Христові" та інші. Частина організацій підтримує зв'язки з громадськими організаціями серед української діаспори в зарубіжних країнах. Проте існують і такі об'єднання, що виникли на сучасному етапі й не мали попередників у минулому.

На відміну від Львівщини у Донецькій області період становлення громадських молодіжних об'єднань розпочався в 1917-20-х роках XX століття. Це обумовлено відсутністю вищих навчальних закладів, де б концентрувалося найбільш громадсько-політично активне студентство, та нерозвинутістю тут на той час ідей української державності. На цій території України до кінця 80-х рр. XX ст. діяли піонерська та комсомольська організації. Молодіжний рух не мав своїх особливих регіональних відмінностей. Однак з кінця 80-х років відбувається поглиблення процесу політизації громадського руху й починають створюватися молодіжні формування національно-демократичного та націонал-радикального спрямування.

- Після припинення діяльності на початку 90-х років XX століття комсомольської та піонерської організації дітей та молоді радянського періоду в обох областях утворилося багато різноманітних за політичними поглядами та організаційними структурами дитячих та молодіжних об'єднань.

- Дитячі та молодіжні громадські організації охоплюють відносно невелику кількість молоді. У порівнянні з радянськими часами їх кількість становила близько 80% молоді, яка перебувала в піонерсько-комсомольській організації.
- Спільною рисою двох областей є те, що більшість громадських об'єднань молодіжного руху зосереджені лише в обласних центрах та ще в ряді великих міст, де й проводять свою діяльність. А в багатьох інших районах, містах і селах взагалі немає осередків жодної молодіжної організації.
- Як і на всій території України, молодіжні організації діють у різних напрямках. Основну їх частину становлять ті об'єднання, які сповідують певну ідеологію та проводять соціально-економічний захист молоді.

Для Львівської області характерна діяльність значної кількості релігійних молодіжних та дитячих об'єднань або тих, які будують свою роботу на християнських засадах. Також є велика кількість молодіжних об'єднань, діяльність яких спрямована на відродження та розвиток українського національного світогляду, мови, культури, незалежної соборної держави.

У Донецькій області більшість політизованих молодіжних об'єднань – загальнодемократичного і соціал-комуністичного спрямування. Це пов'язано з тим, що тут численний робітничий клас, якому ближчими є ідеї інтернаціоналізму.

- У молодіжному русі обох областей існують проблеми щодо молоді, які потребують негайного вирішення. Розвиток молодіжного руху стримується відсутністю необхідних кадрів для роботи з дітьми та молоддю, недостатністю чи відсутністю матеріальної бази тих закладів, які б могли бути використані у цій діяльності. Це вплинуло на гальмування розвитку молодіжних об'єднань та згорання їх діяльності в останні роки.

Таким чином, становлення молодіжного руху на Східній та Західній території України пройшло складний шлях, але все ж таки відбулося. Дитячі та молодіжні громадські організації знайшли своє відповідне місце у політичній структурі суспільства. Проте їх майбутнє значною мірою обумовлюватиметься тим, як державні органи будуть ставитися до формування своїх

молодіжних структур і як вони будуть їх підтримувати у складні часи сьогодення [1, 61-68].

В Україні проблема виховання дітей і молоді набуває особливої актуальності, оскільки молоде покоління формується в умовах складних соціально-економічних, політичних суперечностей.

Відповідно до документу ЮНЕСКО виховна система класифікується таким чином: формальна (школа), неформальна (сім'я, дозвілля, ровесники) та позаформальна (дитячі та молодіжні громадські об'єднання). Кожна з них охоплює частину життя дітей, де й проходить процес виховання у відповідності до своїх цілей. Саме в дитячих і молодіжних громадських об'єднаннях дитина навчається жити в суспільстві, бути громадянином своєї держави. Вона залучається до різних видів діяльності та спілкування, навчається збалансовувати власні інтереси з інтересами інших людей та суспільства в цілому. Дитячі та молодіжні громадські організації виступають проміжною ланкою між дитиною і суспільством, що сприяє успішній соціалізації майбутнього громадянина.

Сучасний стан молодіжного руху в Україні характеризується переходом від єдиної піонерсько-комсомольської організації до дитячих і молодіжних громадських організацій, різних за цілями, ідеологічними орієнтирами, формами та методами роботи. Варто зазначити, що цей молодіжний рух певною мірою незалежний від державних органів. Адже молодь як найменш захищена соціальна група посідає своє місце в суспільстві.

Вона характеризується такими рисами:

- 1) чисельністю і єдиним джерелом відновлення трудових ресурсів;
- 2) єдиною демографічною групою, що має недостатній соціальний досвід;
- 3) віковою категорією, яка прагне самореалізуватися та має перспективу майбутнього.

Усього в Україні налічується близько п'яти тисяч дитячих і молодіжних громадських організацій найрізноманітнішого спрямування. Деякі з них – потужні (налічують тисячі або десятки тисяч членів), решта – нечисленні (близько 20-30 членів) [5, 7].

За напрямками діяльності молодіжні об'єднання можна поділити на такі групи:

- політизовані;
- культурологічні;
- соціального захисту молоді;
- благодійницькі;
- релігійні і т.д. [2, 17].

Вартими уваги є громадські організації, які працюють з учнівською молоддю, спрямовують свою діяльність на виховання дітей. До таких відносяться: Українська скаутська організація “Пласт”, СПОУ, Українське молодіжне аерокосмічне об’єднання “Сузір’я”, історико-патріотичне культурологічне молодіжне об’єднання “Січ” та інші.

Таким чином, незважаючи на складну політичну ситуацію, нестабільне економічне становище, складнощі розбудови української державності, процес відродження та становлення українського молодіжного руху триває.

Різноманітні дитячі та молодіжні громадські організації сприяють формуванню особистості, стимулюють соціальний розвиток дитини. А тому вже сьогодні необхідно замислитися над продовженням діяльності та підвищення ефективності виховного впливу громадських організацій, які сприятимуть забезпеченню спадкоємності поколінь у молодіжному русі і формуватимуть громадянські цінності молодого покоління.

Основні поняття: молодіжний рух; процес політизації; національно-демократичні та націонал-радикальні спрямування; піонерсько-комсомольська організація; соціально-економічний захист; благодійні, релігійні, культурологічні, політичні об’єднання.

Навчально-дослідні завдання:

- 1.Зробити аналіз діяльності молодіжних організацій, об’єднань на території Східної і Західної України та узагальнити в рефераті.
- 2.Розробити 2-3 ігрові форми роботи з дітьми та провести із студентами групи.
- 3.Розробити проект статуту громадської організації (за вибором).

Контрольні запитання:

1. В чому полягає специфіка розвитку молодіжного руху на території Західної і Східної України?
2. Які спільні і відмінні риси притаманні молодіжному руху Західного і Східного регіону?
3. Охарактеризуйте основні тенденції розвитку молодіжного руху на Західній та Східній Україні.
4. Які існують проблеми щодо молоді у молодіжному русі?
5. Як можна класифікувати виховну систему відповідно до документа ЮНЕСКО?
6. Чим характерний сучасний стан молодіжного руху України?
7. Які складові повинен містити статут громадської організації відповідно до Закону України “Про об’єднання громадян”?

Література:

1. Болбат Т.В., Головенько В.А., Жуков Ю.М., Заячківський О.Й. Генеза молодіжного руху України (особливості регіонального розвитку) // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв’язання. Зб.наук. публікацій УНДІ проблем молоді. Вип.5 К.: А.Л.Д., 1996. – С. 61-68.
2. Головенько В.А. Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення // Рідна школа. – 1993. – №5. – С. 15-17.
3. Зязюн І. Молодь напередодні ХХІ століття // Педагогічна газета. – 1999. – № 9. – С. 2.
4. Молодь і закон: Зб.нормативних актів і документів з проблем виховання студентської молоді / За заг.ред. Н.І.Косаревої. – К.: УЗМН, 1977. – 362 с.
5. Р.Охрімчук. Життєвий простір дитячих об’єднань України // Шкільний світ. – 2003. – №34 (210). – С. 7.

ДИТЯЧІ ТА МОЛОДІЖНІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

За останні роки спостерігається тенденція розвитку громадського руху в Україні. Метою є поліпшення позашкільних форм роботи з дітьми та підлітками. Статистичні дані з 1997 року свідчать, що на території України діяли 393 неурядові організації (спеціалізовані дитячі та молодіжні), які декларували роботу з дітьми як провідну статутну діяльність. Офіційно акредитованих та зареєстрованих всеукраїнських молодіжних організацій, які діють в Україні налічується понад чотири десятки. Це такі організації:

1. Український Національний Комітет молодіжних організацій.
2. Асоціація Гайдів України.
3. Асоціація “Молодіжна ініціатива”.
4. Асоціація молодих українських підприємців.
5. Асоціація молодих українських політологів і політиків.
6. Асоціація скаутів України.
7. Асоціація студентів-медиків України.
8. Всеукраїнська асоціація студентів, молодих спеціалістів, які займаються економікою і управлінням.
9. Всеукраїнська Асоціація “Укрмолодьжитло”.
10. Всеукраїнська молодіжна громадська асоціація “Демократичні перетворення України”.
11. Всеукраїнська рада молодих вчених і спеціалістів.
12. Всеукраїнська спілка молодих дизайнерів і стилістів.
13. Громадська організація “Християнсько-демократична молодь України”.
14. Всеукраїнське учнівське об’єднання Культурних, Розумних, Організованих, Кмітливих, Спритних “Крокос”.
15. Ленінська Комуністична Спілка Молоді України.
16. Ліберальне молодіжне об’єднання.
17. Міжнародна Молодіжна Ліга.
18. Молодіжна морська ліга України.
19. Міжнародна громадська організація “Молодість ХХІ століття”.
20. Об’єднання Студіюючої молоді “Зарево”.
21. Організація молодих військовослужбовців “Сокіл”.
22. Перша студентська українська профспілка Поступ.
23. Пласт – Українська Скаутська Організація.
24. Соціалістичний Конгрес Молоді.

25. Союз Українського Студентства.
26. Спілка Молодіжних організацій України.
27. Спілка піонерських організацій України.
28. Спілка творчої молоді “Liga Artis”.
29. Спілка “Українська соціально-демократична молодь”.
30. Спілка Української Молоді.
31. Спілка Української Молоді в Україні.
32. Українська асоціація студентів-правників.
33. Українська асоціація молодих юристів.
34. Українська Студентська Спілка.
35. Українська молодіжна екологічна ліга.
36. Українська студентська ліга.
37. Українська християнська ліга молоді.
38. Українське дитячо-юнацьке товариство “Січ”.
39. Українське молодіжне аерокосмічне об’єднання “Сузір’я”.
40. Український альянс демократичної молоді.

Розглянемо діяльність деяких дитячих і молодіжних громадських організацій на території України.

Українська скаутська організація “Пласт”

Скаутський рух має найдавнішу серед дитячих організацій історію і найбільшу популярність у західних країнах світу. Він спрямований на виховання високоморальних, відданих своїй країні громадян і використовує для цього новітні технології виховання.

Прийнято вважати творцем скаутингу англійського генерала, лорда Байден-Пауелла оф Гілвера (скаутське псевдо Бі-Пі). У 1907 р. Байден-Пауелл провів перший скаутський табір для хлопчиків. За словами самого Бі-Пі: “Скаутинг не є наука, яку треба серйозно студіювати... Ні, це весела гра на волі, де хлопці-мужі та хлопці-юнаки можуть йти спільно, як старші й молодші брати, здобуваючи здоров’я, щастя, ремесло” [4].

Скаут і пластун – це слова-синоніми, що означає “розвідник (розвідувач)”. За часів козацтва розвідувачів називали пластунами.

На території України скаутський рух було започатковано на початку ХХ ст. У 1911 році у Львові Петро Франко та Іван Чмола організують перші пластові гуртки української молоді. А в 1912

році створено Організацію Української Молоді “Пласт” на зразок скаутингу, сповнену українським національним змістом.

Організаційно-ідейні основи пластової організації розробив доктор Олександр Тисовський. Організація приваблювала молоде покоління, вона розширювала свою діяльність та активно заявляла про себе на Західній Україні. Проте у 1928 р. Пласт був заборонений на Волині, а в 1930 році – на всіх землях під Польщею. Після ліквідації Пласту його осередки продовжували діяти підпільно або під іншими легальними назвами, а також Пласт почав розвиватися в еміграції.

З приходом радянської влади на Західну Україну всі українські національні організації були заборонені, у тому числі й ті, у чиїх структурах продовжувала діяти організація “Пласт”.

Під час німецької окупації Пласт спробував відновити свою діяльність. Однак це не вдалося зробити, організацію було заборонено. Тоді члени і вихованці Пласту включилися у збройну боротьбу в частинах ОУН, а згодом УПА. Це були: Степан Бандера – провідник Організації Українських націоналістів; Роман Шухевич – “Тарас Чупринка”, головний командир УПА; Олег Ольжич (Кандиба) – член центрального проводу ОУН-м, син поета Олександра Олеся та інші. Багато хто з пластунів були провідниками визвольних змагань нації під стягами ОУН і УПА в 1939-1953 рр. Однак дуже важко ідентифікувати пластунів із членами ОУН, УПА, бо в більшості не знаємо інших прізвищ, а лише бойові псевдо, під якими вони діяли.

Початок відродження національного скаутського руху в Україні було покладено 16 грудня 1989 року, коли було створено опікунську Раду. У 1991 р. – прийнято Статут скаутської організації України. У 1992 р. – Національна Скаутська Організація України зареєстрована Міністерством юстиції України.

Зараз в 130 організаціях Пласту на території всіх областей України об'єднано близько 10 тисяч осіб. Установлені контакти зі скаутськими організаціями країн світу.

Пластова організація за 90 років своєї діяльності випрацювала унікальну виховну систему, спрямовану на підтримку і повний розвиток особистості.

Виховання в Пласті базується на чотирьох основних поняттях:

- учитися знати;
- учитися робити;
- учитися жити разом;
- учитися бути особистістю.

Гаслом багатьох скаутських організацій є “Будь готовий!”, новацтво також вітається словом “Готуйсь”.

При зустрічі пластуни вітаються один з одним словом “Скоб”, головний ідейний зміст якого полягає у кличі стати Сильним, Красним, Обережним, Бистрим. Кожне з цих понять має відповідну прикмету та своє значення:

Сильний (листок дуба) – глибоке почуття національної та особистої гідності. За будь-яких обставин пластун мав дати собі раду й бути готовим до боротьби.

Красний (галузка калини) – не допускати щодо себе та інших поганого слова та вчинку, а також завжди мати належний охайний зовнішній вигляд.

Обережний (гриб мухомор) – “не спитавши броду, не лізь у воду” та бути стриманим.

Бистрий (блискавка) – ніколи не відкладати на завтра того, що можна зробити сьогодні.

Пластуни, як і всі скаути, вітаються лівою рукою. Вони мають свій однострій, на якому носять цілу низку своїх пластових відзнак.

Відзнакою ж усього Пласту, його гербом є український тризуб і біла трилиста лілія, яка гармонійно сплетена у єдину цілісність.

Емблемою організації стало зображення трьох листків лілії, центральний з яких зорієнтований на Північну Полярну зірку, що засвідчує необхідність бути справжнім і надійним, як компас, та показувати дорогу іншим. Три листки лілії демонструють три елементи скаутської клятви. Линва, зав’язана вузлом, символізує єдність і братерство, а білий колір лілії – символ чистоти, лідерства.

Головні обов’язки пластуна:

- бути вірним Богові та Україні;
- допомагати іншим;
- жити за пластовим законом і виконувати накази проводу;

Жити за пластовим законом – це виконувати 14 законів, що визначають риси характеру та спосіб життя.

Пластові закони

1. Пластун славний.
2. Пластун сумлінний.
3. Пластун точний.
4. Пластун ощадний.
5. Пластун справедливий.
6. Пластун ввічливий.
7. Пластун братерський і доброзичливий.
8. Пластун врівноважений.
9. Пластун корисний.
10. Пластун слухняний пластовій старшині.
11. Пластун пильний.
12. Пластун дбає про своє здоров'я.
13. Пластун любить красу.
14. Пластун завжди доброї гадки (думки).

Члени Пласту поділяються на:

- а) звичайних
- б) дійсних
- в) приятелів
- г) добродіїв
- д) почесних
- е) самітників.

Звичайні члени - це молодь у віці від 6 до 17 років.

Сюди відносяться два перші вікові Улади:

- УПН /Улад Пластунів Новаків/ чок. 6-11 р./
- УПЮ (Улад Пластунів Юнаків/ чок. 12-17 р./

Дійсні члени – це особи, яким виповнилося 18 років і які перебувають в УСП (Уладі Старших Пластунів/ ок. 18-30 років або УПС / Уладі Пластунів/ ок Сеньорів понад 30 років/.

Приятелі Пласту – це громадяни, старші 18 р., які визнають користь пластової ідеї, погоджуються з методами пластового виховання і допомагають Пласту, будучи членами гуртка Приятелів Пласту при Станиці.

Скаутський метод - це система прогресивного виховання через:

- Присягу та Закон;
- навчання шляхом залучення до конкретної справи;

- членство в малий групах, де здійснюється під керівництвом дорослих підготовка до самоконтролю, який спрямовано на розвиток характеру і здобуття знань, упевненості в собі, надійності і здібності як до співпраці, так і до керівництва;
- прогресивні і стимулюючі програми різноманітних заходів, що ґрунтуються на зацікавлені учасників, включаючи гру, корисні навички і службу суспільству, які розвиваються головним чином на відкритому повітрі і в тісному контакт з природою.

Методика самовиховання базується:

- 1) на системі гуртків. Хлопчики та дівчата об'єднуються в гурток, який спочатку веде старший – сеньор. А далі гурток дозріває до самоуправління;
- 2) на проходженні ряду іспитів (проб) та відповідальності. Зростають знання, упевненість у собі. Міцніє вміння організувати, повести за собою однолітків – умілість провідництва.
- 3) на підготовці до реального життя. Це розвиток спостережливості та самостійності. Обов'язково – в нерозривному зв'язку з природою, яка вчить молодь добра, виробляє навички, необхідні в житті, та уміння виживати в складних (нетрадиційних) умовах життя.

Пласт дозволяє встановити реальну співпрацю між молодим поколінням та дорослими в ситуації, де ті й інші є добровольцями.

**Суспільно-гуманістична організація дітей,
підлітків і дорослих – Спілка піонерів України**

Піонерські загони почали створюватися комсомолом за пропозицією ЦК РКК (б) з грудня 1921 року в Москві. 19 травня 1922 р. на Всеросійській конференції постало питання про дитячий рух - ця дата вважається днем народження піонерської організації, коли ЦК доручили розробити питання про дитячий рух.

Піонерська організація діяла понад 70 років як філія комсомолу та комуністичної партії.

У 1990 р., осінню, 21 листопада на XI Всесоюзному зльоті піонерів в "Артеці" Всесоюзна піонерська організація ім. Леніна була змінена на Союз піонерських організацій (Федерація дитячих організацій) [10].

Народилася СПОУ, як неполітичне громадське об'єднання дітей і дорослих. У своїй діяльності спілка керується Конституцією України, нинішнім законодавством та своїм статутом.

Сутність змін у піонерській організації полягає у виконанні двох головних завдань: гуманізації і демократизації. У зв'язку чим, були переглянуті мета, завдання та програмні орієнтири піонерії.

В чому полягає відмінність?

По-перше – нова організація об'єднує не тільки піонерів, а й дітей з інших дитячих організацій.

По-друге – це вже не партійна організація.

По-третє – СПО об'єднує і дорослих і дітей.

По-четверте – віра і Бога – це особиста справа кожного члена організації.

Союз піонерської організації України - суспільне, створене на добровільних засадах, самодіяльне об'єднання дітей, підлітків і дорослих. Союз ставить вирішення основного завдання захисту прав та інтересів своїх членів, розвиток їх здібностей, об'єднує їх зусилля для добрих і корисних справ [10].

Діяльність піонерсько-комсомольської організації впродовж їхнього історичного минулого можна оцінювати по різному. Комсомол більше як за 70 років, а піонерська організація майже за 70 років свого існування зробили як багато хорошого (позитивної оцінки заслуговує їх роль і місце у військово-патріотичному вихованні молоді, боротьбі українського народу проти німецько-фашистських загарбників у роки II світової війни, по залученню молоді до праці, відбудов народного господарства після ВВв, боротьба проти неписьменності населення), так і негативного (це ті діяння, що пов'язані з партією, тоталітарним режимом, репресії проти молоді з інших національних організацій).

На території України і в нашій області існує піонерська організація, яка діє на основі принципів співробітництва і співдіяльності з дорослими.

Головне завдання Спілки піонерів України - виховання громадянина-гуманіста, гідного спадкоємця загальнолюдських і національних цінностей.

Головні закони піонерів:

- єдність слова і діла;
- єдність честі і совісті;
- єдність дружби і товарищкості;
- єдність турботи і милосердя.

У Програмі “Я – родина – Батьківщина” яскраво показано гуманістичну суть Спілки піонерів України (див. додаток б).

Дитячо-юнацька козака організація “Джура”

Дитячо-юнацька козака організація "Джура" є добровільною, незалежною позапартійною громадською організацією.

Це історико-патріотична організація, створена для об'єднання дітей підлітків і юнаків з метою їх виховання в дусі традицій і звичаїв українського козацтва.

Співпрацює з державними й громадськими організаціями, у тому числі з зарубіжними та міжнародними.

Первинні осередки “Джури” створюються по терену всієї України, а також в українській діаспорі.

Метою діяльності “Джури” є:

- виховання духовного та фізично розвиненого молодого покоління на історично сформованих засадах козацького світогляду та способу життя;
- виховання в дусі відданості України, на основі відродження національних її загальнолюдських духовних і моральних цінностей.

Завданнями “Джури” є:

- виховання у дітей та юнацтва історичної свідомості, національної гідності й самовідданості, активної громадської позиції, любові до своєї батьківщини, готовності захищати свій рідний край;
- оволодіння козацькою зброєю, козацьким військовим мистецтвом;

- гартування в умовах випробувань під час маневрених боїв та похідного життя, оволодіння мистецтвом таборування, козацької розвідки;
- опанування козацькою культурною спадщиною;
- зміцнення та розвиток дружби між дітьми та юнацтвом різних регіонів України та інших країн.

Організація “Джура” у масовому порядку створює свої осередки; навчає і гартує своїх членів під час літніх таборів і зльотів, у спеціальних козацьких і січових школах; проводить козацькі походи, краєзнавчі, фольклорно-етнографічні експедиції; організовує екологічні акції та акції милосердя, культурно-просвітницькі заходи.

Членом “Джури” може стати кожен хлопець будь-якої національності віком від 10 до 18 років, який поділяє ідеали юного козацтва.

Джурами (джурками) можуть стати і національно свідомі, громадсько-активні дівчата того ж віку.

Члени організацій діляться на: молодших джур (10-12 років), джур (13-15) і старших джур (16-18). Старші джури здійснюють опіку над молодшими. Кожен молодший джура має джуру-зверхника.

Юні козаки носять такі відзнаки: молодші джури - синьожовта стьожка на комірці ліворуч форменої сорочки. У джури на лівому рукаві сяє сонячний хрест, а в старшого джури - ще й півмісяць.

Джури мають традиційну козацьку символіку – прапори, корогви, бунчуки, пірначі, булави та інші козацькі клейноди.

Асоціація Гайдів України

Асоціація Гайдів України (АГУ) – перша в Україні добровільна, неполітична організація дівчат та молодих жінок (1995 р.).

У своїй діяльності АГУ керується основними принципами Всесвітньої Асоціації Дівчат Гайдів та Дівчат Скаутів. Основними напрямками роботи організації є:

- проведення щотижневих занять з дівчатками за спеціально розробленими програмами (“У світі Гайдінгу”,

- "Українознавство", "Світова культура", "Господарочка", "Школа медицини", "Планета – наш дім" тощо);
- проведення різноманітних семінарів та тренінгів;
 - організація та проведення дитячо-молодіжних дівочих таборів;
 - участь представниць організації у різноманітних молодіжних семінарах, конференціях, форумах.

Обіцянка

Честю своєю обіцяю прикласти усі зусилля для того, щоб служити своїй країні - Україні, прагнути до вищих духовних ідеалів, допомагати людям, виконувати Закони Гайдів.

Закони

1. Честі гайди треба довіряти.
2. Гайда – вірна.
3. Обов'язок гайд – бути корисною та допомагати іншим.
4. Гайда – подруга для всіх та сестра кожній гайді.
5. Гайда ввічлива.
6. Гайда – любить тварин та оберігає природу.
7. Гайда – свідома.
8. Гайда посміхається і не сумує за будь-яких труднощів.
9. Гайда – бережлива.
10. Гайда – чиста у думках, словах та справах.

Гасло: "Будь напоготові!"

Основною метою діяльності АГУ є сприяння розвитку та формуванню соціально зрілої жіночої особистості в її власних інтересах та в інтересах держави, захист законних соціальних, вікових, економічних та інших спільних інтересів своїх членів.

Основними завданнями АГУ є:

- сприяння розкриттю творчого потенціалу дівчат підліткового та юнацького віку;
- залучення до системи загальнолюдських цінностей, підвищення культурного рівня, вивчення історії, культури, краєзнавства та ін.;

- розвиток практичних умінь та навичок з медицини, організації та проведення таборів, ведення домашнього господарства;
- привчання до здорового способу життя;

Українське Молодіжне Аерокосмічне Об'єднання “Сузір'я”

Об'єднання розпочало свою діяльність у вересні 1991 року на базі Дніпропетровського відділення Всесоюзного аерокосмічного товариства “Союз”.

“Сузір'я” – це навчально-наукова громадська організація, яка сприяє розвитку творчих здібностей дітей та молоді, вивченню космосу, історії авіації, космонавтики і ракетної техніки.

Форми діяльності “Сузір'я” є робота гуртків і клубів ракетотехнічного моделювання, навчання в заочній аерокосмічній школі, проведення олімпіади “Інтелектуальний марафон”, міжнародних і національних конкурсів технічної творчості, дитячих малюнків і коміксів, тематичних літературних творів, радіо вікторин. Основним завданням організації є пошук і підтримка обдарованої молоді України.

Організація керується у своїй діяльності Національною аерокосмічною освітньою програмою “Діти Всесвіту”.

Основні поняття: скаут, пластун, обов'язки, скаутська метода виховання, відзнаки, присяга, закони, програма діяльності, принципи гуманізму та демократизму, співпраця, загальнолюдські і національні цінності, козацтво, національна свідомість.

Навчально-дослідні завдання:

1. Уважно ознайомтесь із змістом діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій України, їхніми програмними орієнтирами та статутами (див. додатки).
2. Спираючись на ритуали та церемонії в скаутській організації, складіть аналогічні та програйте їх у студентській групі.

3. Розробити проект громадської організації: статут, програму діяльності, її символіку, атрибутику, організаційно-функціональну структуру.
4. Розробити порівняльну таблицю змісту роботи, напрямів діяльності, засобів виховання, форм роботи, організаційної структури громадської організації та відзнак всеукраїнських молодіжних громадських організацій.
5. Провести огляд-перекличку основних подій з життя скаутських організацій на території України та за рубежом.

Контрольні запитання:

1. У чому полягає особливість діяльності Української скаутської організації “Пласт”?
2. Визначте організаційно-функціональну структуру “Пласту”. У чому полягає її специфіка?
3. Сформулюйте програмні орієнтири всеукраїнських молодіжних організацій. Проаналізуйте їх з точки зору відповідності змісту та завданням.
4. Чому особлива увага в організаціях надається роботі з дітьми молодшого шкільного віку?
5. У чому полягає спільність і відмінність принципів роботи органів самоврядування в різних дитячо-юнацьких громадських організаціях?
6. Які студентські молодіжні організації діють на території України? У чому особливість їхньої практичної діяльності?
7. Яка сутність програмних орієнтирів дитячо-юнацьких козацьких організацій?
8. Яка методика виховання використовується в громадських організаціях у роботі з дітьми та молоддю?

Література:

1. Головенько В.А., Пашков М.Ю. Збірник матеріалів про молодіжні об'єднання України. – К.; УІМ. – 1991 р. – 144 с.
2. Життя в Пласті. Головенько В.А. // Рідна школа. – №10. – 1993 р.
3. Дем'янюк Т.Д. Методика виховання в сучасній школі (навч. посібник). – К., 2000. – 287 с.
4. Дем'янюк Т.Д. Лабораторний практикум з курсу “Теорія і практика роботи в дитячих громадських організаціях”. – Рівне, 1992. – 60 с.
5. Програми співробітництва. – М., 1990.

ДИТЯЧІ ТА ЮНАЦЬКІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ РІВНЕНЩИНИ

Керуючись законодавством України щодо державної молодіжної політики та розвитку молодіжного руху, та виходячи із стану справ на сьогоднішній день на Рівненщині, молодіжні державні виконавчі структури приділяють увагу з надання підтримки у діяльності місцевим молодіжним та дитячим громадським організаціям.

У серпні 1999 року було утворено Рівненський обласний комітет молодіжних організацій (РОКМО), завданням якого було здійснювати координацію молодіжного руху на Рівненщині. Основною метою діяльності РОКМО є надання підтримки молодіжним об'єднанням та молодіжним ініціативам, керуючись принципами демократичного громадянського суспільства.

Членами РОКМО є молодіжні та дитячі організації у Рівненській області, зареєстровані органами державної влади. За станом на 2002 рік членами РОКМО були 19 організацій. Зареєстрованими в органах державної влади є 23 організації а саме:

1. Громадська організація “Європейський молодіжний центр” – Гомоль Віктор.

Основною метою діяльності є підтримка стратегічного курсу України на інтеграцію до Європейського Союзу; сприяння входженню у Європейський політико-економічний та правовий

простір. Організація проводить наукові дослідження з проблем історії, політології, соціології, економіки; наукові конференції, семінари, круглі столи тощо.

2. *РОО “Молодь за реформи” – Стисло Олег.*

Основною метою діяльності організації є сприяння реалізації членами організації своїх прав та свобод, задоволення та захист своїх законних соціальних творчих, та інших спільних інтересів, ведення активного громадсько-політичного життя. Організація бере участь у політичній діяльності, проводить концерти, фестивалі, лекції, творчі вечори та захищає інтереси своїх членів в органах державної влади.

3. *РОО “Українська соціал-демократична молодь” – Міщенья Андрій.*

Основною метою діяльності організації є поширення пропаганди соціал-демократичних ідей у молодіжному середовищі та відстоювання законних інтересів молодих громадян. Організація проводить культурно-масові заходи, науково-практичні конференції, навчальні семінари та інші форми роботи.

4. *РОО “Демократичні перетворення України” – Вус Володимир.*

Організація сприяє прискоренню демократичних перетворень в Україні та наданню захисту молодій людині. Основними завданнями є: поширення ідей національної свідомості, патріотизму; залучення молодого покоління до активної участі в суспільно-політичному житті країни; сприяння розвитку інтелектуального потенціалу української нації.

5. *Рівненська обласна молодіжна організація “Молодий Рух Рівненщини” – Гошовський Ігор.*

Організація активно працює над здійсненням суспільних перетворень, розбудовою громадянського суспільства та самореалізацією потенціалу молоді.

6. *РОО “Рівненська округа Пласту – Національної скаутської організації України” – Ткачук Юрій.*

7. *Громадська організація Рівненський молодіжний клуб “Музична ліга” – Трачук Юрій.*

Організація популяризує усі напрямки музичної діяльності та творчості, розповсюджує та проводить аналіз тематичної літератури, фонограм, організовує творчі вечори, виставки.

8. *Клуб Української Елітарної Молоді – Катрушин Дмитро.*

9. *Міське молодіжне об'єднання “Світ ідей” – Омельчук Віктор.*

“Світ ідей” залучає небайдужу самосвідому молодь до творчої діяльності у культурно-дозвільницькій галузі. Проводить турніри з міні-футболу, змагання з брейн-рингу тощо.

10. *Об'єднання громадян Молодіжна організація “Альфа” – Пірог Євгенія.*

11. *Рівненська молодіжна організація “Молодь за духовне відродження” – Форсюк Андрій.*

Організація проводить захист своїх членів організації, сприяє їхньому саморозвитку і самореалізації. Здійснює такі форми діяльності: семінари, тренінги, психологічна реабілітація та налагодження контактів з іншими громадськими організаціями в Україні та за кордоном.

12. *Рівненський міський “Молодіжний історичний клуб” – Молчан Степан.*

Клуб сприяє фаховому розвитку молодих істориків та формуванню інтелектуальної еліти. Проводить лекції, науково-практичні конференції, семінари, круглі столи та пропагує історичну науку.

13. *Рівненський обласний клуб майбутнього офіцера – Русанов Володимир.*

Клуб допомагає молодій людині у підготовці до вступу у військові навчальні заклади. Основними напрямкам роботи клубу є: вивчення історії України, українського війська, парашутна підготовка, проведення польових зборів, краєзнавчих мандрівок.

14. *“Рівненський клуб інтелектуальної творчості” – Попик Володимир.*

15. *РОО “Народно-демократичної ліги молоді” – Ліпінський Володимир.*

Громадська молодіжна організація створена з метою об’єднання молодих людей віком від 14 до 28 років з активною громадською позицією. Членство в НДЛМ не сумісним з членством у іншій політичній партії окрім НДП.

16. *Дитяче козацьке товариство Рівненщини – Петрушко Сергій.*

ДКТР сприяє розвитку учнівського самоврядування на основі козацьких звичаїв, традицій, проводить семінари, фестивалі, конкурси, оздоровчі табори, походи, охороняє та відновлює пам’ятки історії та культури.

17. *Рівненське обласне громадське об’єднання “Молода Україна – XXI” – Рабчун Олег.*

Організація створює сприятливі умови для молодіжного співробітництва, зміцнення духовного здоров’я дітей та молоді, збереження творчого потенціалу нації та адаптації у суспільстві з ринковою економікою.

18. *Рівненська обласна молодіжна громадська організація “Соціальний подіум” – Стрільчук Всеволод.*

Організація популяризує теоретичні та практичні знання щодо проблем і методів місцевого самоврядування, розвиває міжрегіональні та міжнародні контакти, займається видавництвом науково-аналітичної літератури, створює сприятливі умови для реалізації та підвищення професійного і громадського потенціалу молодих людей в Україні.

19. *Рівненська обласна громадська організація “Молодіжна республіка” – Сірик Олександра.*

Організація здійснює виховання молоді на засадах ідей соціал-демократії та залучає їх до розбудови Української держави. Основним напрямом роботи є: соціально-правова освіта та захист молодих людей, організація та проведення екологічних акцій.

20. *Дитяче козацьке товариство Володимиреччини “Пагін” – Вікторів Михайло.*

ДКТВ організовує козацькі походи, табори, етнографічні експедиції, популяризує набутий досвід та допомагає кожному члену організації виховувати себе духовно, фізично, інтелектуально розвинутою особистістю на засадах козацького світогляду, та національних і загальнолюдських цінностях.

21. *Здолбунівська районна громадська молодіжна організація Клуб українського юнацтва “Білий хрест” – Олег Тищенко.*

Клуб проводить пошук та відбір найздібніших молодих людей, які вивчають історію України, традиції українського народу та основи ринкової економіки.

22. *Рівненська обласна організація “Союз аграрної молоді” – Гомоль Віктор.*

Організація прагне відродити українське село як основу розвитку вітчизняної економіки. Членами організації є учні, студенти, інтелігенція та працівники агропромислового комплексу.

23. *Рівненська обласна громадська організація “Комітет виборців України” – Валерій Гусак.*

КВУ проводить правове консультування, правову просвіту та правовий захист студентів, здійснює контроль під час виборчої кампанії; займається видавничою діяльністю [1, 44-56].

Клуб Української Елітарної Молоді

За останній час в Україні загалом, і на Рівненщині зокрема, зареєстрована сила-силенна різноманітних громадських організацій. Але, проглянувши моніторинг їхньої діяльності, переконаєшся, що реально працюють з них лише одиниці. До таких, поза всяким сумнівом, належить КУЕМ – Клуб Української Елітарної Молоді. Члени клубу прагнуть стати елітою України. Головна мета організації – виховати українську еліту. КУЕМ створив таку молодіжну атмосферу, в якій актуально бути

освіченим, вести здоровий спосіб життя, шанувати народні традиції та бути Українцем.

Клуб Української Елітарної Молоді, згідно зі статутом, є громадською організацією, створеною відповідно до Закону України “Про об’єднання громадян” на підставі єдності інтересів для спільної реалізації молоддю і дітьми своїх прав і свобод. Дата створення організації – жовтень 1991 р.

Основними завданнями Клубу є:

- пошук та відбір найздібніших молодих людей;
- фахова орієнтація;
- вивчення основ ринкової економіки, менеджменту, маркетингу, банківської справи;
- набуття практичних навичок у підприємстві;
- вивчення історії України, традицій, звичаїв і культури українського народу;
- поглиблене вивчення іноземних мов;
- туристичні подорожі Україною та за кордон;
- спортивно-оздоровчий гарт;
- налагодження контактів із ровесниками на теренах України і за кордоном.

Найвищим органом самоврядування КУЕМу є збори дійсних членів, що скликаються не рідше двох разів на рік.

КУЕМ є власником коштів та іншого майна, необхідного для провадження ситуативної діяльності.

У Клубі, на відміну від інших організацій, є наставники, а не вчителі. До них можна звертатися з усіма проблемами, що постають перед членами організації. У Клубі не навчаються – до Клубу належать, аби, покладаючись на фаховий клас і досвід наставників, повніше реалізуватися.

“Україні еліта потрібна більше, ніж валюта”. Так вважають організатори і члени Рівненського КУЕМу, девізом якого і став вище наведений вираз. Члени КУЕМу переконані: еліта – це шлях дисциплінованої душі”, це те, що вкрай потрібне сьогодні, аби завтра Україна стала цивілізованою державою з високим рівнем науки, культури і духовності.

Так само як і в школі, тут є розклад занять, згідно з яким проводяться лекції. А це соціологія, економіка, 3 іноземні мови, психологія, історія, етика, література, акторське мистецтво, а

також курси швидкого читання. У Клубі читається серія лекцій з курсу “Державне регулювання економіки”. Організація власними силами видає газету, тому куемівці можуть спробувати себе у ролі журналіста чи надрукувати свої вірші або якийсь цікавий твір. Проводяться різноманітні вечори.

У Рівному існує організація, члени якої постійно мають можливість поліпшити свій інтелектуальний рівень, логічне мислення та ерудицію. Це “Клуб Інтелектуальної Творчості” (КІТ), зареєстрований у 1999 році. Засновником і президентом є В.В.Попик. КІТ займає одне із провідних місць у плеяді молодіжних організацій Рівненщини. До складу членів клубу входять не лише молоде покоління, а й дорослі. КІТ займається організацією та проведенням ігор “Брейн рингу” та “Що? Де? Коли?” вищої ліги. Клуб інтелектуальної творчості є складовою частиною Ліги Українських Клубів (ЛУК) і Міжнародної асоціації клубів (МАК).

Основні поняття: обласний комітет молодіжних організацій, консолідація, клуб, філія, співпраця, самовиховання, еліта, місцеві громадські організації.

Навчально-дослідні завдання:

1. Здійснити пошукову розвідку особливостей форм організацій молоді на Рівненщині та змісту роботи дитячих і молодіжних громадських організацій.
2. Вивчити досвід роботи дитячих і молодіжних громадських організацій на Рівненщині, узагальнити в структурно-логічній схемі.
3. Підготувати повідомлення з питань життя молодіжних організацій вашого регіону.
4. Подати анотацію прочитаної додаткової літератури за темою: “Молодіжний рух в Україні”.
5. Розробити орієнтовну план-програму можливого осередку “Пласту”.

Контрольні запитання:

1. У чому полягає особливість діяльності членів “Пласту”?
2. Яку діяльність проводить організація “Пласт” з національно-культурного відродження України?
3. Яку функцію виконує Рівненський обласний комітет молодіжних організацій (РОКМО) у молодіжному русі?
4. Яка специфіка діяльності дитячих і молодіжних громадських організацій – членів РОКМО?
5. Визначте організаційно-функціональну структуру Дитячого козацького товариства Рівненщини (ДКТР) (див. додаток 4, 5). У чому її специфіка?
6. Які основні форми роботи членів Клубу інтелектуальної творчості (КІТ) та Клубу Української Елітарної Молоді (КУЕМ)?

Література:

1. Гусак В., Грищенко М., Тищенко О. Громадська діяльність для новачків. РОКМО. – Рівне, 2001. – 62 с.
2. Дитячі та юнацькі громадські організації Рівненщини. – Рівне, 1994. – 45 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ РЕЛІГІЙНИХ ОБ’ЄДНАНЬ В УКРАЇНІ

Зміни, що відбуваються нині у суспільстві, очевидні, а саме зміни в релігійній сфері: йде процес відновлення старих і побудови нових храмів, зростає зовнішня, культова релігійність, розширюється мережа релігійних громад. Починаючи з 90-х років, спостерігається тенденція до зростання чисельності релігійних об’єднань. За даними соціологічного опитування по країні, до категорії віруючих відносять себе 60-65% населення. Зокрема на Заході України відсоток віруючих більший і становить 80%, а на Сході близько 50%. Україна – багатоконфесійна держава, зі сталими традиціями щодо релігії та релігійного життя [4, 48].

В Україні діє Закон “Про свободу совісті та релігійні організації”, в якому міститься більшість правових положень,

котрими врегульовані питання забезпечення совісті громадян, закріплені права й обов'язки релігійних організацій, умови їх діяльності як повноправних суб'єктів правовідносин [3, 2].

Право на свободу совісті – це:

- право мати свою релігію або переконання;
- право приймати (іншу) релігію або переконання;
- право змінювати релігію або переконання;
- право не сповідувати жодної релігії;
- право відкрито виражати і вільно поширювати свої атеїстичні (нерелігійні) та релігійні переконання;
- право батьків виховувати своїх дітей відповідно до своїх власних переконань і ставлення до релігії;
- право на таємницю сповіді [3, 3].

Відповідно до встановлених конституційних принципів взаємовідносин між державою і церквою, релігійні організації:

- не виконують державних функцій;
- не беруть участі в діяльності політичних партій;
- не висувають кандидатів до органів державної влади;
- не ведуть передвиборної агітації.

Навчально-виховний процес вільний від втручання релігійних організацій; у питаннях здобуття освіти громадяни України мають рівні права незалежно від їх світогляду, переконань, віросповідань [3, 4-5].

Метою утворення релігійної організації є задоволення релігійних потреб віруючих громадян, тобто створення умов для того, щоб віруючі громадяни не тільки мали можливість колективно сповідувати свою релігію, віру в богослужінні, виконанні релігійних обрядів, а й мали можливість за допомогою цих організацій реалізовувати приписи своєї релігії (віри) у повсякденному житті, вільно їх пропагувати і поширювати [3, 5].

Згідно з чинним законодавством релігійні організації повинні реєструватися лише при церкві певної конфесії. Такий порядок дещо ускладнює ситуацію обліку та наявності інформації щодо чисельності діючих релігійних об'єднань в Україні. Такої інформації не має ні Міністерство юстиції України (де реєструються дитячі громадські організації), ні Державний комітет України у справах релігії. Тому було проведено дослідження науковцями Інституту соціології з метою з'ясувати реальний стан речей на сучасному етапі.

Дослідження показало, що дитячі релігійні організації неоднорідні. Було виділено дві категорії дитячих релігійних організацій.

Перша категорія – організації, які відкрито заявляють про себе в суспільстві: Комітет української католицької молоді (КУКМ), Українська молодь – Христові (УМХ), Всеукраїнське православне молодіжне братство ім.П.Могили, Молодіжна рада церков, Євангельські християни-баптисти України та інші. Зазначені організації мають статус молодіжних, проте до них входять також і діти до 18 років.

Друга категорія – недільні школи для дітей, які діють при кожній конфесії. Ці організації не можуть виступати як дитячі організації, оскільки членство в них не реєстроване, не постійне.

За даними Державного комітету України у справах релігії, в Україні діє 9057 недільних шкіл при різних релігійних організаціях. Усього в Україні існує близько 27 тисяч релігійних організацій. Найчисельніші з них розташовані на Західній території України [6, 7].

За статистичними даними Державного комітету України у справах релігії в останні роки значно зросла кількість протестантських релігійних організацій, серед них: Всеукраїнський союз об'єднань християн-баптистів (1748 релігійних організацій), Всеукраїнський союз християн віри євангельської (926 організацій), Релігійна організація свідків Єгови (282 організації) та інші [6, 7].

Розглянемо діяльність республіканських молодіжних організацій релігійного характеру, котрі мають давню історію свого становлення, вони відродилися й діють, активно працюють в сучасних умовах, це Комітет Української Католицької Молоді (КУКМ) та Українська молодь – Христові (УМХ). Науковці В.А.Головенько, М.Ю.Пашков провели дослідження щодо змісту й особливостей роботи, статутів зазначених організацій, що і зазначено у «Збірнику матеріалів про молодіжні об'єднання України». Саме їхні матеріали дослідження ми використовуємо для розгляду діяльності КУКМ і УМХ.

Комітет Української Католицької Молоді

КУКМ було створено на початку 1990 року в Києві, було прийнято Статут, Акт проголошення Комітету, Програма дій КУКМ на найближчий час, відозва до християн України.

Небесним опікуном Комітету визначений святий рівноапостольний князь Володимир Великий. Членом КУКМ може бути кожний українець-католик чи інша молода людина, що живе на Україні, віком від 16 до 30 років, або, за дозволом Управи - віком від 14 до 35 років. Духівника КУКМ визначає Митрополит чи Патріарх УКЦ.

Організація об'єднує як греко-католиків, так і римо-католиків.

КУКМ – релігійна організація створена для того, щоб залучати молодь до найактивнішої участі у християнському житті, проведення евангелізаційної, катехизисної, благодійної діяльності.

У відповідності із Статутом КУКМ приймає участь у політичному житті України, співпрацює з молодіжними, студентськими організаціями.

Зараз організація налічує більше 200 членів і 2 тисяч братчиків-співпрацівників. Філії КУКМ відкрито в 12 містах України, а також у Москві, Вільнюсі, Ризі, Мінську, Бресті, Сочі.

КУКМ відбуває спільні релігійні практики, як молитви, богослужби, приймання Найсвятіших Тайн, відвідини святих місць, тощо; організує спільні зібрання з доповідями богословського, філософського, соціологічного чи іншого відповідального змісту; приймає активну участь в політичному житті на Україні; організує студійні семінари та студійні дні і курси, а також дискусії; влаштовує власну видавничу діяльність; допомагає морально і матеріально своїм членам та іншій молоді; влаштовує академії, концерти, забави, прогулянки та інші імпрези.

Комітет співпрацює з молодіжними, студентськими, демократичними рухами і організаціями та партіями, Українською Діаспорою, неукраїнськими студентськими, молодіжними католицькими та взагалі з християнськими організаціями, а також з народно-визвольними і демократичними рухами, організаціями та партіями [1, 8-17].

Організація “Українська молодь Христові”

У 1990 році у Львові почала працювати організація “Українська молодь Христові”, яка продовжує традиції УМХ, створеної в 1933 році митрополитом А.Шептицьким. Організація об'єднує молодих греко-католиків віком від 16 років, які дотримуються християнської моралі і підтримують Статут УМХ.

Головне завдання організації – благодійницька діяльність, встановлення і підтримка зв'язків із українськими релігійними об'єднаннями і організаціями на Україні і за її межами. УМХ займається релігійним вихованням школярів, проводить духовні бесіди, релігійні вечори, катехизаційну роботу. Активно працює концертна група.

Організація має осередки у Львівській, Київській, Черкаській, Чернігівській, Івано-Франківській областях. Кримській АР, які об'єднують біля 200 чоловік.

Небесною Покровителькою УМХ є Мати Божа Покрова. УМХ виступає за релігійну толерантність і домагається співіснування і співпраці християн всіх конфесій в душі християнської любові.

УМХ виявляє, згуртовує та об'єднує християнську молодь на засадах Христової віри та любові з метою поглибити релігійне життя членів та допомогти Церкві у різних сферах діяльності. УМХ має за ціль вести добровільну діяльність, встановлювати і підтримувати зв'язки з українськими релігійними спільнотами та організаціями в Україні та за її межами.

Форми діяльності: поглиблена самоосвіта, молитовне життя, духовні бесіди, зустрічі, сарапти, поїздки в духовні та культурні центри; організація товариських вечорів, вечорів релігійних та народної пісні і танцю, сценічного та ужиткового мистецтва; опіка та підтримка талановитої молоді; добровільна діяльність; катехизаційна діяльність; виробнича та посередницька діяльність; пресово-видавнича діяльність [1, 18-23].

На сучасному етапі суспільного розвитку визначається вплив релігії на розвиток громадянського суспільства, на громадянську позицію членів суспільства. Особливу увагу викликають нетрадиційні релігійні течії, секти. Усі секти орієнтовані на роботу з молоддю, тому педагоги, вихователі

повинні бути поінформовані про їхню діяльність і засоби впливу на молоде покоління.

Більшість сект представляє собою групу віруючих, які відійшли від тієї чи іншої церкви. Справжніми причинами утворення сект завжди були соціальні суперечності, хоча мотивами звичайно є суперечки в питаннях віронавчання й культу.

Офіційно зареєстровано близько 6000 псевдорелігійних сект, кількість їхніх членів майже 5 мільйонів. Більшість організацій виникли далеко за межами країни і після перебудови ринули в наше суспільство. Основна маса прибула зі США.

До початку ХХ ст. в Росії нараховувалося понад 100 сект. Проте їх кількість невпинно зростала, оскільки виникали суперечності з православною церквою чи між своїми однодумцями або братами-сектантами з багатьох питань: про шлюб, їжу, одяг, ставлення до влади, ікон тощо.

До сект належать також послідовники протестантських об'єднань, прихильники старих російських сект.

Люди звертаються до релігійних об'єднань з причини самотності, потреби в спілкуванні, моральної підтримки. Спостерігається така статистика:

серед баптистів в Україні 45% усіх жінок – самотні люди;

серед віруючих, старших 40 років, близько 54% – вдови, а 14% серед жінок 30-40 років – незаміжні.

Варто зазначити, що віруючі люди по-різному ставляться до життя в сектах, залежно від рівня релігійності. Вирізняються:

1. Особи, які стоять на роздоріжжі між релігією й атеїзмом. Вони дотримуються релігійних обрядів, але пасивні до розповсюдження релігійних поглядів. Визнають вищу силу, сумніваються в існуванні Бога. Однаково ставляться і до віруючих, і до невіруючих. Займаються самоосвітою, прислухаються до громадської думки.

2. Переконливі віруючі, для котрих віра в Бога стала свідомим переконанням. Проте хоча вони й намагаються виховувати своїх дітей у дусі релігійності, однак настирливості не проявляють. До невіруючих людей ставляться тактовно, беруть участь у суспільній роботі.

3. Фанати – це порівняно невелика група віруючих, яка сліпо вірить у Бога. Вони проявляють активність у

розповсюдженні релігійних поглядів, релігійно нетерпимі, силоміць нав'язують свою віру, особливо дітям. Відгороджуються від громадського і культурного життя.

У чому різниця, які особливості сект? Характерною ознакою сектантства є принцип стійкого членства. Якщо в церквах можна зустріти і віруючих, і тих, що вагаються, і зацікавлених, то в богослужіннях, котрі здійснюються в молитовних будинках, як правило, участь беруть тільки члени секти.

Науковці О.В.Тимченко, В.Б. Шапар розглядають діяльність сект і подають їхню класифікацію за видом релігійного керівництва:

1. Теократичні секти – намагаються створити релігійно-теократичну організацію (свідки Єгови).

Їхні віровчення виходять із біблійних міфів. Для них характерним є фанатизм. Єгови відкидають усі православні обряди, почитання святих, культ і відпочивають у суботу, визнають єврейські свята, замість хрещення проводять обрізання. Вивчають релігійну літературу. Головним завданням є пропаганда віровчення секти серед населення «від дому до дому». Вони заявляють, що лише вони сповідують істину релігії. Спасіння можливе, якщо працюєш в організації. У них чітка, строга організаційна будова із підпорядкуванням знизу до верху. Центр міститься в Брукліні (Нью-Йорк), його очолює президент, влада якого необмежена. Він – намісник Єгови, а «воля раба – є волею Єгови». Видають відомий журнал “Вартова башта”, що виходить 98 мовами світу.

2. Ієрархічні секти – це секти церковного типу. Члени секти підпорядковуються керівництву не в силу особистих заслуг керівника, а в результаті переконання в тому, що ті отримали свої пости на основі статуту організації (євангелісти, баптисти).

Так, просвітери у своїй діяльності схожі до священників.

3. Авторитарні секти – керівники яких опираються на вікові традиції, звичаї, що пов'язані з находженням “лідерів”, “вождів”.

Цими сектами керують старці, дідусі, наставники (це духобори, старообрядці і православні секти). Існує безмежна влада керівника секти, авторитаризм у багатьох випадках переходить всякі межі, іноді трапляються випадки смерті.

4. Екстатичні або харизматичні секти – їх виникнення пов'язане з появою провидців, пророків тощо.

Відзначаються міцною організацією і постійною підпорядкованістю членів секти. Особливістю діяльності секти є те, що члени доводять себе до релігійного екстазу, на ґрунті якого виникає віра в реальне, відчутне спілкування із Святим Духом. Головним є намагання володіти даром харизми, що доводить членів секти до психічного виснаження (ридання, радіння тощо), що є релігійним екстазом (п'ятидесятники, малокани, скопці, люди божі і ін.) [5, 30-37].

Найбільший вплив на молоде покоління здійснюють нетрадиційні релігійні культу в тих регіонах, де молодь не має достатніх можливостей для задоволення своїх релігійних запитів у традиційних релігійних інституціях.

Розмаїття сект на сьогоднішній день просто вражає: мормони і свідки Єгови; псевдоіндуїстські секти (кришнаїти), псевдоевангельські секти (Церква Христа, Діти Бога), Біле Братство та інші. Ці секти є певним різновидом окультизму та мають спільні ознаки, характерні для кожної секти, а саме:

- використання філософських, релігійних конституцій у перекрученому вигляді;
- учення секти вважається єдино правильним;
- інтереси групи домінують над інтересами особистості;
- ізоляція та відчуження членів секти від друзів, членів родини, від суспільства в цілому, а також обмеження у спілкування, інформації, їжі і т.ін.);
- наявність таємниць і секретів у діяльності груп, дозування інформації для членів групи, керівництва;
- вербування нових членів групи, збір грошей;
- ієрархічна структура, безмежна влада зосереджена в руках керівника;
- наявність власної символіки, мови, зрозумілої лише членам секти;
- психічний вплив на особистість за допомогою спеціально розроблених технологій;
- наявність суворих правил поведінки, методів покарання [6, 8].

Вживлення новітніх культів у суспільство спричиняє досить відчутну їх трансформацію і набуття істотно специфічних рис. Саме

тому неможливо ігнорувати такий суттєвий і впливовий чинник виховання, як релігія. Сьогодні перед школою стоїть питання про доцільність упровадження вивчення в загальноосвітніх школах релігії в Україні, у визначенні її ролі й місця в житті держави, у формуванні ціннісних орієнтацій громадянина своєї держави.

Основні поняття: релігія, свобода совісті, віруючі громадяни, релігійна організація, секти, християнство, загальнолюдські і християнські цінності, добро, справедливість, релігійні культури.

Навчально-дослідні завдання:

1. Уважно ознайомитись із діяльністю релігійних організацій та нетрадиційних релігійних течій і громад. Визначити, у чому полягає відмінність і особливість змісту їхньої роботи.
2. Зібрати “Інформаційний пакет” – діяльність нетрадиційних релігійних молодіжних рухів в Україні. Проаналізуйте з точки зору відповідності змісту й завдання.
3. Підготувати реферативну інформацію щодо діяльності релігійних організацій, благодійних молодіжних товариств, державних центрів соціальних служб для молоді (за вибором).

Контрольні запитання:

1. У чому полягає специфіка і зміст роботи релігійних організацій України?
2. Які тенденції спостерігаються у релігійній сфері життя суспільства?
3. У чому сутність права на свободу совісті?
4. Яка мета діяльності релігійних організацій України?
5. Яку класифікацію використовують при розгляді діяльності нетрадиційних релігійних рухів, течій на території України?
6. Які спільні ознаки характерні для релігійних сект?
7. Які питання виховання молодого покоління є актуальними в усі часи українського суспільства?

8. У чому полягає відмінність і специфіка у змісті діяльності релігійних організацій та нетрадиційних релігійних громад в Україні?

Література:

1. Збірник матеріалів про молодіжні об'єднання України / Головенько В.А., Пашков М.Ю. – К.: УІМ, 1991 р. – 136 с.
2. Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання / Зб. наук. публікацій УНДІ / Вип.5, К.: А.Л.Д., 1996. – 235 с.
3. Палінчак М. Державно-церковні відносини на Україні / Матеріали до курсу лекцій. – Ужгород, 1997. – 39 с.
4. Парацевін М. Церква в суспільстві: масштаби впливу // Людина і світ. Травень, 2000. – С. 48-51.
5. Полоненики релігійного екстазу: Психологія релігійних сект / Авт. упор. О.В. Тимченко, В.Б. Шапар. – Х.: Прапор, 1998. – 477 с.
6. Шелестова Л. Дитячі релігійні об'єднання в Україні // Шкільний Світ. – 2003. – № 7 (183). – С. 7-8.

МОЛОДІЖНИЙ РУХ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

“Та ти – не виграшка природи,
Не примха лиш земних стихій –
Ти не загинеш, мій народе,
Пісняр, мудрець – і гречкосій”.

Євген Маланюк

Особливу сторінку в історії українського молодіжного руху займає рух української діаспори.

Діаспора [грец. *diaspora* – розсіяння] – розселення значної частини представників народу за межами країни його походження. Діаспора утворювалася внаслідок насильницького виселення, загрози геноциду, впливу економічних і географічних факторів [6, 380].

Еміграція – соціально-економічне і політичне явище, яке має місце в житті багатьох народів світу. Еміграція тісно пов'язана

із цілим рядом факторів, які притаманні країні, регіону. Причини еміграції людей різноманітні і в різні історичні періоди вони змінюються. Насамперед, це соціально-економічні проблеми (соціальний гніт, голод, злидні тощо), політичні мотиви (політичне і національне гноблення, переслідування з боку влади, війни, революція, відсутність української державності і т.ін.) [5, 7].

Перша хвиля еміграції українців до інших держав – це дуже давнє історичне явище. Його початок губиться в сивій давнині, а перші відомості вказують на XIX ст. Перша еміграційна хвиля отримала назву “трудова еміграція”, оскільки цей мотив був визначальним для виїзду за кордон.

Друга хвиля української еміграції розпочалася у роки Першої світової війни, що пов'язано із соціально-політичною ситуацією в Україні під час інтервенції, громадянської війни, ліквідації УНР, ЗУНР, завоюванням західноукраїнських земель Польщею, Чехословаччиною, Румунією, пізніше Угорщиною. Сплеск політичної еміграції зі Східної і Західної України припав на кінець 1920 р., коли армія Української Народної Республіки (УНР) відступила і була інтернована в таборах Польщі. У Відень переїхав уряд ЗУНРу, понад 10 тис. вояків УГА емігрувало до Чехословаччини. В еміграції жив і працював провідник українських націоналістів полковник Євген Коновалець, котрий загинув у 1938 р. у м.Роттердамі від руки агента КДБ. Перебували в еміграції визначні діячі: В.Винниченко, Н.Махно, С.Прокопович, С.Петлюра, І.Огієнко, М.Грушевський та інші.

З кожним роком українська еміграція поповнювалася новими людьми, але в кінці 20-х і 30-х років такі еміграційні хвилі з України фактично припинилися. Сталінський режим суворо контролював мільйони життів, перешкоджав надходженню в Україну правдивої інформації про життя за рубежом. Варто зазначити, що в усі періоди історії також поряд існував і зворотний процес – рееміграція в Україну, особливо на початку 20-х років, з Франції, США, Канади, оскільки з'явилася надія, що в Україні можливо побудувати демократичне суспільство.

Українці другої хвилі еміграції відрізнялися від своїх попередників тим, що вони були в основному освіченими людьми, лише незначний відсоток був неписьменний.

Вживлюючись у нове суспільство, українські емігранти постійно стежили за тими подіями, що розгорталися на терені України. Вони прагнули допомогти українському народові: утворювали громадські об'єднання, збирали кошти на підтримку визвольного руху, надавали як матеріальну, так і моральну допомогу і політв'язням, і їхнім родинам тощо.

Наприкінці Другої світової війни розпочалася третя хвиля української еміграції. Українці емігрували не лише в Америку, Канаду, Західну Європу, а й у Австралію, Азію, Африку та на Схід Радянського Союзу, Прибалтику.

За свідченням “Енциклопедії українознавства”, українська діаспора у СРСР перебувала у найгіршому становищі, оскільки вона не користувалася жодними гарантованими правами й інституційними засобами національного життя. Починаючи із середини 30-х років ХХ ст. було заборонено і ліквідовано українську пресу, шкільництво, видання і т.ін. Українська діаспора була найчисленнішою у світі, понад 6 млн. українців проживали по всіх республіках СРСР [5, 123].

Переломним моментом в історії української діаспори можна вважати кінець 80-х і початок 90-х років ХХ ст. Діаспора вільно засновує свої товариства на території республік СРСР, тривають еміграційні процеси на Захід та відбувається рееміграція.

Щоб зберегти національну етнічну та культурну самобутність, українці у Великобританії, Франції, Канаді та інших країнах розбудували достатньо широку мережу громадських організацій, установ: Союз українців у Британії (СУБ), Об'єднання українців у Великобританії (ОУВ), Український центральний громадський комітет у Франції (УЦГКФ) та Центральне представництво українців у Франції (ЦПУФ). Також поряд діють жіночі, молодіжні, культурологічні та просвітницькі організації, створені українськими емігрантами [5, 78].

Таким чином, періодизація молодіжного руху діаспори не збігається з періодами розвитку українського молодіжного руху. Вона тісно пов'язана з періодами тих хвиль еміграції українців, що мали місце в його історії.

Молодіжний рух української діаспори – це громадські структури української демографічної групи. Одночасно громадські молодіжні структури української діаспори є складовими

частинами громадських структур молодіжного руху тих країн, на території яких вони перебувають.

Аналізуючи молодіжний рух української діаспори, потрібно враховувати історичні події минулих часів, адже реалії життя були досить складними, як і загалом політична ситуація в країні. Майже не збереглося матеріалів про діяльність молодіжних структур, вони знищувалися задля безпеки членів організації. Громадські об'єднання розвивалися у час гонінь і утисків та діяли напівлегально чи нелегально.

Першою молодіжною громадською організацією української діаспори було Українське Академічне Товариство “Січ”, засноване студентами у Відні 1868 р. Молодіжне об'єднання мало власний Статут і програму. Організація проводила активну роботу серед української студентської молоді впродовж восьми десятиліть. Це об'єднання української діаспори не було політичною організацією, проте відіграло значну роль у розвитку суспільних процесів як у Відні, так і на Галичині.

Загалом, за масштабами діяльності, організаційною структурою молодіжні організації української діаспори можна поділити на дві великі групи:

1. Громадські організації з однаковими політичними, ідейними та іншими уподобаннями об'єднують молодь української діаспори в декількох країнах світу (Пласт, СУМ, “Обнова” та інші). Активно діють організації української діаспори в Німеччині, Польщі, Югославії, Болгарії, США, Канаді, Туреччині та в Африці (Єгипет). Вони досить різноманітні за політичними орієнтирами.
2. Громадські молодіжні об'єднання української діаспори, що діють у межах окремих країн та мають лише у них свої структури (СМК, ОУМФ, КЛЕМ, СУМК, УКЮ).

СМК – це Союз Молоді Карпат, організація української молоді Пряшівщини (Словаччина), яка діяла з 1945 по 1950 рік. У кращі свої часи вона об'єднувала 27 тисяч осіб.

ОУМФ – Організація Української Молоді у Франції, що об'єднувала середньошкільну та студентську молодь, здійснювала українознавчу, культурологічну діяльність.

КЛЕМ – це культурноосвітній та спортивний центр молоді, що діє з 1946 року в Бразилії. Він об'єднує молодих українців у віці від 14 до 25 років. Проводить культурно-освітню діяльність.

СУМК – Союз Української Молоді Канади. Організація виникла у 1931 році з самостійних, переважно студентських, молодіжних товариств. У 30-ті роки за зразком Пласту та організації “Січ” члени СУМК були організовані в сотні.

УКЮ – “Українське Католицьке Юнацтво”, організація, що була створена в Канаді в жовтні 1938 року М.Горошком з існуючих гуртків молоді при парафіях.

Молодіжні об'єднання української діаспори активно займалися та займаються залученням молоді до культурологічної роботи, українознавства, до занять спортом.

Діяльність організацій у західній діаспорі досить різноманітна: 94 українські громадсько-політичні організації, 46 навчальних закладів та наукових установ, 41 культурно-мистецька організація, 32 професійних об'єднання, 23 земляцьких товариств, 17 молодіжних і спортивних об'єднань, 12 жіночих організацій, 17 видавництв, видають 184 газети і журнали [5, 142].

Усе це свідчить про те, що українська діаспора, зберігаючи і розвиваючи традиції українського молодіжного руху, інтегруючись у молодіжний рух інших народів світу, намагалася допомогти українцям, дітям емігрантів з України, сприяла консолідації українців за рубежем, гуртувалася у боротьбі за незалежність України, зберігаючи надбання культури, української мови, літератури, традицій минулого свого народу. На сучасному етапі українська діаспора тісно співпрацює із молодіжними громадськими організаціями, надає їм свою підтримку, допомогу у вирішенні проблемних питань. Вони прагнуть до встановлення і подальшого розвитку взаємних економічних, культурних, наукових та інших зв'язків з українським народом.

Основні поняття: діаспора, еміграція, визвольний рух, рееміграція, соціально-економічні та політичні чинники, трудова еміграція, незалежність, співпраця.

Навчально-дослідні завдання:

1. Уважно ознайомтеся з історією українського молодіжного руху діаспори. Розробити періодичну таблицю історії української діаспори.
2. Підготувати реферативне повідомлення про діяльність українського молодіжного руху діаспори у Західній Європі, Америці, Сході Радянського Союзу на поч. ХХ ст. – кін. 90-х рр. ХХ ст. (за вибором).
3. Провести огляд-дискусію новин і матеріалів періодичної преси з питань життя українських молодіжних громадських організацій діаспори на сучасному етапі.

Контрольні запитання:

1. Який зміст поняття “діаспора”, “еміграція”, “рееміграція”?
2. З чим пов’язана періодизація молодіжного руху діаспори? Обґрунтуйте відповідь.
3. Які причини спонукали людей емігрувати в інші країни?
4. Чим відрізнялися емігранти “першої хвилі” від “другої хвилі” еміграції?
5. У яких країнах світу українська діаспора мала власні громадські структури? Наведіть приклад.
6. Яке значення мав український молодіжний рух діаспори у розвитку молодіжного руху?
7. Які основні пріоритети діяльності українського молодіжного руху діаспори?

Література:

1. Головатий М.Ф. Молодіжна політика в Україні. – К., 1993.
2. Головенько В.А. Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення // Рідна школа, 1993. – № 5. – С. 15-17.
3. Головенько В.А. Український молодіжний рух у ХХ столітті. – К., 1997.
4. Енциклопедія українознавства. Париж. – Нью-Йорк, 1976.
5. Зубалій О.Д., Лановик Б.Д., Траф’як М.В. Історія української діаспори: Навч. посібник для студентів вузів. – К.: ІЗМН, 1998. – 148 с.

6. Словник іншомовних слів. / Уклад. Л.О.Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с.

ПРИНЦИП “ПАРАЛЕЛЬНОЇ ДІЇ” ТА ШЛЯХИ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Форми виховання. Виховання – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об’єктивних і суб’єктивних факторів. У широкому розумінні виховання – це вся сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства. У вузькому розумінні виховання є планомірним впливом батьків і школи на вихованця [4, 53]. Таке трактування поняття “виховання” подає С.У. Гончаренко в “Українському педагогічному словнику”.

Метою виховання є всебічний гармонійний розвиток особистості. Усебічне виховання передбачає формування в особистості певних якостей у відповідності до морального, розумового, фізичного, трудового й естетичного виховання. Під поняттям **гармонія, гармонійність** (від гр. harmonia – злагодженість, зв’язок) розуміють внутрішню і зовнішню упорядкованість, узгодженість, цілісність явищ і процесів. У психології – поєднання індивідуальних чи особистісних позитивних рис. Гармонія виробляється у процесі виховання особи й участі її в життєдіяльності певного колективу [4, 63].

Виховання є провідною сферою діяльності як окремої людини, так і всієї людської спільноти, адже саме виховання забезпечує свою постійність у соціальному розвитку.

Виховання – це соціально й педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості, це вплив вихователя на вихованця з метою формування в нього бажаних соціальних, психічних і фізичних якостей [9, 180].

Я.А. Коменський стверджував, що якби процес виховання особистості в суспільстві зупинився, то суспільство перестало б існувати, а людина не змогла б піднятися до рівня особистості. І нехтування вихованням – це загибель людей, сімей, народів, держав і всього світу [9, 181].

Існують різні форми організації виховного процесу.

Форма виховання – це зовнішнє виявлення процесу виховання. Зміст процесу виховання розкриває те, що є, а форма – у якому вигляді проявляється. За кількістю охоплених процесом виховання учнів форми виховання поділяються на:

- індивідуальні;
- мікрогрупові;
- групові (колективні);
- масові.

У групових (колективних) формах виховання число вихованців коливається від 5-7 до 25-40 чоловік. У масових формах верхня межа числа не обмежена.

Груповими формами є всі види навчально-пізнавальної діяльності школярів, діяльність гуртків, клубів, об'єднань, а також групові бесіди, зустрічі, дискусії тощо.

Масові форми виховання поділяються на:

прості – це ті, в яких зміст розкривається за допомогою одного засобу, методу (лекція, виступ, зустріч тощо);

комплексні – це ті, в яких складна структура й використовуються різноманітні засоби і методи (літературний вечір, КВК, концерт і т.ін.) [11, 276-277].

Важлива роль у вихованні школярів відводиться організованій виховній роботі у позанавчальний час. Таку роботу називають позакласною і позашкільною.

Позакласна робота – освітньо-виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів школярів та організована в позаурочний час педагогічним колективом школи.

Позашкільна робота – освітньо-виховна діяльність позашкільних закладів для дітей та молоді.

Ці два види роботи мають спільні завдання і передбачають застосування переважно однакових засобів, форм і методів виховання [18, 341].

Колектив (від латинського *collectivus* – збірний) – група людей, об'єднаних спільною метою і соціально значимою спільною діяльністю. Спільна діяльність є формою задоволення різних потреб людини [11, 277].

Особливі риси, характерні для колективу, є такі: спільна значима мета, спільна соціальнозначима діяльність, що спрямована на досягнення мети, наявність органів самоврядування та певні психологічні взаємини між членами колективу.

Варто зазначити, що перші форми прояву колективу зародилися дуже давно, це були: плем'я, общини, козацькі круги, артілі, монастирські братства, приходи, трудові об'єднання, громадські організації, кооперативи, сім'я тощо.

Людина входить до тих чи інших об'єднань, які є фактично колективами.

Колективізм (від латинського *collectivus* – збірний) – моральний принцип, який проголошує пріоритет інтересів і мети колективу як соціальної спільноти людей, об'єднаних суспільно значущими цілями, над прагненням індивіда й характеризує високий рівень групової згуртованості. У соціальному й моральному плані колективізм протилежний як індивідуалізму, так і груповому егоїзму (корпоративізму).

Як зазначає академік С.У.Гончаренко у “Педагогічному словнику”, саме такий принцип організації життєдіяльності дітей було взято за основу радянською системою виховання [4, 171].

Дитячий колектив відрізняється від інших колективів специфічною діяльністю (навчання), відсутністю життєвого досвіду, потребою в педагогічному керівництві, поступовою мінливістю складу і вікових меж. Зокрема у загальноосвітньому закладі виділяють такі типи колективів:

- а) навчальні – класний (первинний або контактний), загальношкільний, предметних гуртків;
- б) самодіяльні організації – колективи художньої самодіяльності (хор, ансамблі, гуртки);
- в) товариства – спортивне, книголюбів;
- г) об'єднання за інтересами;
- д) тимчасові об'єднання для виконання певних видів робіт.

Усі зазначені типи колективів пов'язані між собою спільною метою навчально-виховної діяльності школи, таким чином залучаючи школярів до різноманітної діяльності. Проте найтриваліші стосунки між членами колективу та між педагогами і колективом виникають саме в учнівському колективі. Академік С.У.Гончаренко зазначає, що “колектив учнівський – таке

об'єднання учнів, життєдіяльність якого визначається цілями й завданнями, що впливають із потреб суспільного, колективного та індивідуального розвитку, в якому функціонує самоврядування, а стосунки між учнями (ділові й особисті) є гуманними, характеризуються взаємною повагою і відповідальністю, спільним прагненням до загального успіху” [4, 170].

У педагогіці колективом називають об'єднання людей, якому властиві такі ознаки:

1. Спільна соціально значима мета.
2. Спільна суспільно корисна діяльність.
3. Організована структура. Шкільний колектив складається з педагогічного колективу і загального колективу учнів. Загальний учнівський колектив у свою чергу поділяється на первинні колективи – класи.
4. Органи управління – в учнівському колективі: загальні збори, учнівський комітет, рада колективу, комісії, штаби; у первинних колективах також функціонують органи самоуправління.
5. Морально-психологічна єдність у відносинах між членами колективу.
6. Постійний рух уперед, розвиток колективу, його динамізм [11, 279].

Теорію розвитку колективу і виховання особистості через колектив розробив видатний педагог А.С.Макаренко. Зокрема він сформулював закони життя колективу: рух – форма життя колективу, зупинка – форма його смерті; виділив принципи розвитку колективу (гласності, відповідальної залежності, перспективних ліній, паралельної дії); розробив теорію формування розвитку колективу. Його концепція зайняла одне з чільних місць у сучасній педагогіці.

Варто зазначити, що за вченням А.Макаренка, дитячий колектив у своєму розвитку проходить декілька стадій.

Перша стадія. Створення первинного колективу. Знайомство класного керівника з учнями. Систематичне вивчення і спостереження за дітьми. Ознайомлення із загальними правилами та вимогами внутрішнього порядку і режиму для загальноосвітнього закладу. Формування органів самоврядування та вироблення організаторських навичок.

Друга стадія. Вимоги вихователя підтримує частина вихованців, актив висуває вимоги до товаришів і до самих себе. Через актив педагог намічає перспективи діяльності колективу (у спорті, праці, навчанні тощо). Органи самоврядування засвоюють свої права, обов'язки й методи роботи. Розширюється актив.

На цій стадії може виникнути протистояння між колективом і окремими учнями, які випереджають у своєму розвитку вимоги колективу, або, навпаки, відстають від них; між нормами поведінки колективу і нормами, які склалися стихійно в класі та ін. Таким чином, для розвитку колективу характерні стрибкоподібність, зупинки, рух назад.

Третя стадія. Вимоги висуває колектив. Вирішальний вплив має громадська думка. Педагог працює з активом, допомагає йому завоювати авторитет серед учнів, контролює діяльність і залучає до діяльності найбільше учнів. Вимоги педагога й активу учнів стають єдиними в поведінці всього учнівського колективу.

Четверта стадія. Самовиховання. Процес виховання переходить у самовиховання. Кожен учень сприймає колективні, загальноприйняті вимоги як вимоги до себе. Виконання моральних норм стає його потребою. Розширюються права й обов'язки активу та ускладнюються види діяльності колективу. Вихователь корегує процес самовиховання своїх вихованців.

На всіх стадіях розвитку учнівського колективу важливим є вибір цілей. А.С. Макаренко у своїй педагогічній діяльності використовував принцип паралельної дії – вимога до вихованця ставиться не прямо, а через колектив, коли відповідальність за кожного члена несе весь колектив і органи самоврядування. Тобто на вихованця одночасно впливають щонайменше три сили: вихователь, актив і весь колектив. Цей принцип можна використовувати вже на другій стадії розвитку колективу.

Колектив виконує певні функції:

1. Організаторську – це об'єднання членів колективу єдиною метою, завданнями і т.ін.
2. Виховну – це створення умов для виховання та розвитку особистості.
3. Стимулюючу – це формування певних якостей особистості; регулювання поведінки членів колективу та ін. [9, 223].

Виокремлюють такі види колективів:

- первинний;
- загальношкільний;
- виробничий (колектив заводу, фабрики, підприємства та ін.);
- тимчасовий;
- сімейний.

Первинний колектив. Об'єднує людей (учнів), між якими існують товариські, ділові, особисті стосунки у порівняно невелику соціальну групу. Цим колективом може бути колектив класу, професійної групи в установі та ін. Кількісний склад становить від 10 до 15 осіб. Коли кількість осіб більша, то колектив поділяється на мікроколективи.

Загальношкільний колектив. Об'єднує усіх учнів і педагогів загальноосвітнього навчально-виховного закладу. За кількісним складом нараховує 500-600 осіб. Якщо ж кількість становить від 1500 до 2500 осіб, то фактично колективу немає. Особистість у такому соціальному об'єднанні є анонімною, що негативно впливає на її соціалізацію.

Тимчасовий колектив. Складається з осіб, котрі належать до постійних колективів, а об'єднуються для виконання тимчасових, завдань, для задоволення власних, соціальних інтересів. Такі об'єднання невеликі за чисельністю. Наприклад, танцювальний колектив, хор та ін.

Виробничий колектив. Об'єднує професіоналів для вирішення різних завдань у сфері науково-дослідної роботи, промислового виробництва тощо

Сімейний колектив. Об'єднує членів однієї родини. Він склався історично і виступає як важливе соціальне утворення суспільства.

Колективи можуть бути одновікові й різновікові. З досвіду народної педагогіки, природний шлях – це виховання особистості в різновіковому колективі, де старші за віком і соціальним досвідом передають свій досвід молодому поколінню, турбуються про них, допомагають у складних життєвих ситуаціях. А молодші прагнуть оволодіти соціальним досвідом старших. Тому чільне місце у даному виховному процесі посідає саме повноцінний сімейний колектив [9, 223-225].

А.С. Макаренко говорив, що:

“Колектив – це є цілеспрямований комплекс осіб, організованих, що мають органи колективу”.

Органи колективу є там, де є організація колективу, організація уповноважених довірених осіб, де є відповідальна залежність [12, 407].

На думку А.С. Макаренка, відповідальна залежність може базуватися не лише на рівноправності, а й на підлеглих, що становить найбільші труднощі у виховному процесі. Товариш повинен уміти підкорятися товаришеві, й товариш повинен уміти наказати, доручити товаришеві вимагати від нього виконання його функцій і відповідальності. Це надзвичайно складний процес і таке вміння потрібно розвивати в колективі.

Антон Семенович зазначав, що справжнім стимулом людського життя є завтрашня радість. Проте потрібно спочатку вміти організувати саму радість, викликати її до життя і поставити як реальність. Далі необхідно наполегливо перетворювати простіші види радості в складніші і значимі для дитини. Тобто від найпростішого, примітивного задоволення до найглибшого почуття обов'язку.

“Виховати людину, – підкреслював А.С. Макаренко, – значить виховати в неї перспективні шляхи” [12, 416]. Він вважав, що основним завданням виховної роботи в колективі є гармоніювання особистих і колективних перспективних ліній з таким розрахунком, щоб у вихованця не було ніякого відчуття суперечності між ними. На думку педагога, перспективи можуть бути різними за тривалістю їх досягнення:

- близька – відвідування театру, кіно, концерту; похід, екскурсія тощо;
- середня – поїздка на відпочинок; відпустка, підвищення в званні тощо;
- далека – успішне завершення навчання в школі; стати освідченою особистістю та ін.

Організація близької перспективи повинна розпочинатися з особистих ліній. І загальне прагнення завтрашнього дня повинно бути наповнене колективним зусиллям і колективним успіхом.

“Середня перспектива полягає в проекті колективної події, дещо відсутньої в часі” [12, 418].

Далека перспектива повинна мати серйозну й високу віддалену мету, яка освітлює багато деталей сьогодення та всього життя.

Діяльність колективу повинна будуватися на таких принципах. У колективі повинен панувати мажорний стиль роботи, який має дуже спокійний і сильний вигляд. Тобто, спокійна впевненість у своїх силах, у силах свого колективу та у своєму майбутньому, що надає вигляд постійної бадьорості й готовності до дії. Також у колективі необхідно виховувати: дружню єдність його членів та твердо визначену ідею захищеності, тобто в колективі повинен бути міцним закон; активність усіх членів та вміння бути стриманим у русі, у слові, вчинках, бути ввічливим [12, 420-422].

Шляхи згуртування колективу:

На всіх стадіях розвитку учнівського колективу вихователі систематично і цілеспрямовано працюють над його згуртуванням. Зокрема, виокремлюють такі засоби згуртування колективу:

- 1) формування в колективі традицій;
- 2) використання принципу паралельної дії (за концепцією А.С. Макаренка);
- 3) планування та організація колективної діяльності;
- 4) формування та виявлення громадської думки;
- 5) організація учнівського самоврядування;
- 6) організація і проведення дозвілля школярів;
- 7) згуртована діяльність педагогічного колективу та єдність його вимог до учнівського колективу [18, 359-360].

Органи учнівського самоврядування:

Особливості розвитку колективу залежать від таких чинників: актив, органи самоврядування, лідер.

Актив + (від лат. *activus* – діяльний, дійовий) учнівський – частина соціальної групи (колективу), організації, яка проявляє найбільшу ініціативу в одержанні завдань для групи й наполегливість у їх виконанні. Учнівський актив й наполегливість у їх виконанні. Учнівський актив суттєво впливає на формування громадської думки в групі, організації, класі чи школі. Співпраця з активом, уміле управління ним з боку педагогів є надзвичайно важливою умовою

успішно організованого виховного процесу. Зокрема, розрізняють учнівський актив формальний, до якого входять особи, яким офіційно доручено виконувати певні визначені завдання, функції, та учнівський актив неформальний, до якого належать авторитетні члени групи. Варто уникати ситуацій, коли найбільш авторитетних та впливових членів колективу не залучають до формального учнівського активу [4, 21].

Лідер – це той член колективу, який у важливих ситуаціях здатний суттєво впливати на поведінку членів колективу, проявляти власну ініціативу, брати на себе відповідальність за діяльність колективу [9, 227].

Органи колективу – органи з виборних або уповноважених осіб, яким члени колективу доручають спільно планувати громадські справи, розподіляти доручення між членами колективу, перевіряти їх виконання, координувати та об'єднувати роботу всіх первинних осередків [18, 362].

Учніське самоврядування. Актив є тою основою, на якій формуються органи самоврядування. Обрання органів самоврядування повинно здійснюватися на демократичних засадах. Визначаються функції органів самоврядування, створюються умови для самостійної і відповідальної діяльності. Вихователь навчає членів органів самоврядування ефективної роботи, допомагає вирішувати проблеми.

Структура шкільного учнівського самоврядування не є стандартною і незмінною. Для ефективної діяльності учнівського самоврядування необхідно створити умови:

1. Подолати формалізм у роботі учнівського самоврядування й педагогічного керівництва.
2. Залучати членів самоврядування до активної виховної роботи.
3. Надавати та розширювати реальні права й обов'язки членів шкільного самоврядування.
4. Залучати до органів самоврядування найавторитетніших лідерів колективу.
5. Розширювати органи самоврядування, залучаючи інших вихованців до суспільно-корисної діяльності.

6. Поважати самостійні рішення учнівського колективу та його активу, не нав'язувати учням своєї волі.
7. Надавати кваліфіковану педагогічну допомогу учнівському активу та навчати самоврядування і його керівництва.
8. Почергово змінювати функції та обов'язки членів учнівського колективу.
9. Навчати звітувати членів самоврядування перед колективом, розвивати критику й самокритику [18, 363-364].

У навчальному закладі повинна панувати атмосфера, яка дає кожному учневі можливість відчувати свою приналежність до вирішення основних завдань, що стоять перед педагогами й учнями. Тому важливу роль повинні відіграти учні в управлінні своїм колективом. Саме розвиток самоврядування надає можливість вихованцям відчувати себе самостійними, рішучими, відповідальними у своїх вчинках та зрозуміти складність соціальних відносин, сформувати власну соціальну позицію.

Функції учнівського самоврядування:

- самоактивізація – передбачає залучення більшої кількості членів колективу до суспільно-корисної праці, вирішення завдань, керівництва у різних сферах діяльності і т.ін.;
- організаційне саморегулювання – передбачає гнучкість у реалізації організаторських функцій членами учнівського колективу, вплив активу на колектив, здатність колективу самостійно приймати рішення та змінювати свою структуру і т.ін.;
- колективний самоконтроль – передбачає систематичний самоаналіз органами самоврядування та його членів результатів своєї діяльності й пошук більш ефективних шляхів вирішення завдань

Учнівське самоврядування – форма організації життєдіяльності учнівського колективу, яка забезпечує розвиток їхньої самостійності в прийнятті й реалізації рішень для досягнення певної мети [13, 96].

Постійно діючий орган учнівського колективу в загальноосвітніх навчальних закладах – учнівський комітет, до складу якого входять комісії із членів класних колективів:

- 1) навчальна (облік відвідування, навчання; підготовка і проведення конкурсів, олімпіад тощо);
- 2) трудова (створення кабінетів профорієнтації; обладнання майстерень та ін);
- 3) господарська (прибирання пришкольньої території, організація самообслуговування та ін.);
- 4) дисципліни і порядку (організація чергування, контроль за дотриманням учнями правил поведінки і т.ін);
- 5) санітарна (контроль за дотриманням санітарно-гігієнічних вимог тощо) [18, 362-363].

Поряд із постійними органами самоврядування в учнівських колективах створюються різноманітні тимчасові органи самоуправління. Під час створення тимчасових органів самоврядування потрібно пам'ятати:

- створення тимчасових органів самоуправління визначається конкретними завданнями, які стоять перед колективом;
- рішення про створення таких тимчасових органів приймається лише учнівським колективом або органами самоуправління;
- до складу тимчасових органів входять тільки ті учні, які беруть участь у вирішенні поставленого завдання;
- обрані тимчасові органи самоуправління обов'язково повинні прозвітувати про виконану роботу перед колективом;
- після вирішення завдання тимчасові органи припиняють свою діяльність [13, 102].

Інтеграція та диференціація педагогічного керівництва й учнівського самоврядування передбачає, що відносини вихователів і вихованців у процесі розвитку самоуправління будуються на основі співробітництва. Адже саме така співпраця забезпечує між педагогами й учнями визначених правил (норм) відносин, реальних управлінських стосунків, створення атмосфери взаємної довіри та відповідальності, вимогливості та керівництва.

Одним із основних факторів розвитку учнівського самоврядування є підготовка вихованців до організаторської діяльності. У цій підготовці вирізняють три аспекти:

- інформаційний – учням у різній формі подається різноманітна інформація, яка потрібна для вирішення певних організаторських завдань;
- операційний – передбачає формування в учнів організаторських умінь та навичок на основі практичного втілення управлінських знань;
- управлінсько-практичний – у процесі якого закріплюються знання, уміння та навички з основ керівництва [13, 104].

Також розвитку учнівського самоврядування сприяє педагогічне стимулювання лідерства, тобто створення педагогами ситуацій, які стимулюватимуть проявлення потенціалу лідера.

Основні поняття: гармонія, виховання, колектив, колективізм, принцип “паралельної дії”, органи самоврядування, співробітництво, функції колективу, лідер, стадійність розвитку колективу.

Навчально-дослідні завдання:

1. Виписати з творів А.С. Макаренка 2-3 приклади діяльності педагога з керівництва колективом.
2. Розробити правила для педагога з керівництва дитячим колективом.
3. Підібрати 2-3 педагогічні ситуації за темою та проаналізувати їх.
4. Розробити план та провести особистісно-рольову гру “Організація навчання дітей з підготовки і проведення зборів як вищого органу самоврядування в колективі”.
5. Скласти таблицю “Педагогічні основи самоврядування”.
6. Підготувати реферат на тему “Робота органів самоврядування в дитячих молодіжних громадських організаціях” (за вибором).

Контрольні запитання:

1. Що називається колективом? Обґрунтуйте відповідь.
2. Які основні ознаки колективу?

3. Розкрийте сутність понять “актив”, “органи самоврядування”, “лідер”. Чи тотожні ці поняття?
4. Які стадії створення колективу?
5. У чому полягає специфіка роботи органів самоврядування?
6. Які функції виконує колектив?
7. Які шляхи і засоби є провідними у зміцненні колективу?
8. Розкрийте сутність технології життєдіяльності колективу, спираючись на науково-практичний досвід А.С. Макаренка.

Література:

1. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук. видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2: науково-практичні засади. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.
3. Бойко В.В., Ковалев А.Г. Социально-психологический климат коллектива и личность. – М.: Мысль, 1983.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К., 1997. – 376 с.
5. Дем'янюк Т.Д. Методика виховання в сучасній школі. Навчально-методичний посібник. – К., 2000. – 286 с.
6. Дем'янюк Т.Д. Опорні схеми з теорії і методики виховання. – Київ. – Рівне, 2000. – 75 с.
7. Іванов І.П. Виховання колективістів // Педагогічний пошук. – К.: Рад.шк., 1989.
8. Карпенчук С.Г. Теорія та методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1997. – 304 с.
9. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 418 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
10. Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абрис. – Київ: Віра ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.
11. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 2-е вид. – К., 1999 р. – 350 с.

12. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 700 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).
13. Рожков М.И., Байбородова Л.В. Организация воспитательного процесса в школе: Учеб.пособие для студ. высш.учеб.заведений. – М.: Гуманит. изд. центр. ВЛАДОС, 2000. – 256 с.
14. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник. – Харків: Веста “Ранок”, 2002. – 128 с. – (серія “Управління школою”).
15. Сухомлинський.В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. – К., “Рад. Школа”, 1976. – Т.1. – 654 с.
16. Сухомлинський.В.О. Вибрані твори. В 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.2. – 670 с.
17. Тлумачний словник української мови / Укладачі Ковальова Т.В., Коврига Л.П. / Харків: Синтекс, 2002. – 672 с.
18. Фіцула М.М. Педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів освіти. – К.: Академія, 2000. – 544 с.

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ КОЛЕКТИВНОГО ТВОРЧОГО ВИХОВАННЯ

Колективне творче виховання. Особливе місце у системі виховної роботи посідають колективні творчі справи (КТС).

Методика організації колективних творчих справ є результатом багаторічних пошуків педагогів. Наукове обґрунтування даної методики та її систематизація належить досліднику І.П.Іванову.

Колективна творча справа (КТС) – спільний пошук кращих рішень життєво важливих завдань, оскільки здійснюється спільно з дітьми і дорослими – виконується, організовується, задумується, планується, вирішується, оцінюється, аналізується. У КТС вирішується ціла низка педагогічних завдань, відбувається розвиток самоуправління, колективізму, демократії, ініціативи та самостійності дітей [6, 16].

Колективна творча справа – колективна, оскільки в її плануванні, підготовці, проведенні, обговоренні беруть участь усі члени колективу. Творча справа, оскільки на кожному етапі її

виконання проявляються творчі можливості дітей і дорослих у вирішенні певних завдань [3, 325].

Колективні творчі справи відрізняються між собою пізнавально-практичною спрямованістю на розвиток кожної особистості зокрема і творчого колективу загалом. Розрізняють такі групи КТС:

- суспільно-політичні;
- трудові;
- пізнавальні;
- художньо-естетичні;
- спортивно-оздоровчі [3, 326].

Підготовка та проведення КТС проходить у декілька етапів:

I. Попередня робота учителів-вихователів. Педагог шляхом бесіди, розповіді має захопити майбутньою справою. Він повинен допомагати учням у виборі теми й напрямку справи. Проте необхідно це зробити так, ніби діти самі прийняли рішення провести конкурс між первинними колективами на кращі варіанти, пропозиції, проекти КТС. На загальних зборах заслуховуються й обговорюються всі варіанти, найкращий з них відбирається для здійснення.

II. Колективне планування. Вибирається рада справи, до якої входять як діти, так і дорослий організатор. Рада справи, спираючись на пропозиції колективів, опрацьовує обраний варіант. Визначаються можливі виконавці тих або інших доручень.

III. Підготовка КТС. Розроблений проект справи уточнюється керівним органом; коректується план підготовки і правила проведення; організовується безпосереднє виконання даного плану; визначаються мікрогрупи, які працюватимуть над виконанням конкретних доручень. Організатор повинен урахувати інтереси й творчі можливості вихованців, заохочувати їхню ініціативу, підбадьорювати їх, озброювати методами і прийомами виконання тих чи інших завдань.

IV. Проведення КТС. Ця стадія характеризується виконанням розробленого плану дій. Кожен член колективу має можливість проявити свої творчі здібності. Організатор контролює проведення колективної справи, допомагає учням у вирішенні тих питань, які виникли під час роботи, при потребі координує її. У

ході проведення колективної справи можлива імпровізація, що також є неодмінною школою життя.

V. Колективне підбивання підсумків КТС. Цей етап передбачає ретельний аналіз усього ходу підготовки і проведення КТС. Важливу роль відіграють загальні збори учасників колективної справи. Спочатку в мікроколективах, а потім спільно вирішують питання, які стосуються позитивних сторін КТС, а також виявлення помилок, утруднень, які виникли в ході КТС та визначення шляхів удосконалення в подальшій роботі.

Організатор разом з дітьми узагальнює висловлені думки, пропозиції шляхом бесід, анкетування, через стінгазету чи лінійку з творчими рапортами.

- Що було добре?
- Що нам удалося з наміченого?
- Завдяки чому?
- Що не вийшло? Чому?
- Що варто використати надалі?
- Перетворити в традицію?
- Як діяти по-іншому?

VI. Найближча післядія КТС: вироблення громадської думки. Вносяться зміни в чергові творчі доручення, намічається нова КТС.

Колективна творча справа – це єдність трьох сторін: практичної, організаторської, виховної.

Форми колективної творчої діяльності (КТД):

- КТС – колективна творча справа;
- КТГ – колективна творча гра;
- КТС – колективне творче свято;
- ЧТД – чередування творчих доручень.

Цю методику називають педагогікою загальної турботи, де ключовими словами виступають “творчість” і “турбота” [6, 16].

Згуртуванню дитячого колективу сприяє проведення заходів, які стають традиційними, наприклад, “Свято народження колективу”, “Свято творчості”, “Турнір лицарів”, “День дружби”, концерти, вечори та ін.

Творча гра. Однією з психологічних особливостей людини є схильність до гри.

Гра – форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у

вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів.

Зміст гри рольової реалізується дитиною у взятій на себе ролі, згідно з певними правилами поведінки, що регулюють її виконання. Тому всяка рольова гра – це школа довільної поведінки й діяльності, властивої поведінці й діяльності дорослих [1, 73].

Гра входить у життя кожної людини з раннього дитинства. Це потреба дитячого віку. Граючись, діти глибше пізнають життя, набувають певних навичок та умінь. Адже гру називають “восьмим чудом світу”, оскільки вона викликає особливий інтерес як у непосидючих хлопчиків, так і в розсудливих дівчаток. У грі діти перевтілюються у персонажів, стають хоробрими, вольовими і кмітливими. У грі розвиваються й фізичні сили дитини, гнучкість тіла, спритність і т.ін.

Важлива роль відводиться грі у становленні та зміцненні дитячого колективу, оскільки в грі проявляються елементи здорового суперництва, цікавого змагання. Як зазначав В.О. Сухомлинський, ігрові змагання вчать дітей спільних дій, взаємної виручки, підтримки, організованості, дисципліні, винахідництву, дотриманню інтересів своєї команди, тобто інтересів колективу. Саме в грі формуються високі моральні якості особистості: доброта, чуйність, уміння поступатися своїми інтересами задля колективу, переборювати труднощі. Розвивається увага дітей, пам'ять, наполегливість, воля.

Гра – це засіб виховання, де вихователь в якості інструменту формування особистості використовує його вільну (ігрову) діяльність в уявній чи реальній ситуаціях, спрямовуючи її на розвиток позитивних якостей особистості.

С.Л. Рубінштейн вважав, що гра – це усвідомлена діяльність, тобто сукупність осмислених дій, об'єднаних єдністю мотивів.

Гра сприяє розвитку пізнавальних сил, стимулює творчі процеси, знімає втому, створює сприятливу атмосферу спілкування. У житті дитячого колективу особливе місце займає ігрова діяльність. Цьому сприяють атрибути та ритуали дитячих організацій: символи, система відзнак, посвяти, особливі звернення, форма одягу тощо.

В ігровій діяльності вирізняються такі основні структурні елементи:

мета – те, до чого слід прагнути, чого слід досягти;

зміст – те, що становить сутність гри;
сюжет – сукупність дій, подій, в яких розкривається зміст;
ситуація – сукупність обставин або певний фрагмент практичної діяльності;
роль – це ті дії, які учасник гри виконує;
правила гри – дотримання учасником певних умовностей при виконанні ролі.

Вихователь, організовуючи певну ігрову діяльність, повинен враховувати такі вимоги:

1. Вільне і добровільне залучення дітей до гри.
2. Діти повинні добре розуміти мету і зміст гри, її правила, ідею кожної ігрової ролі.
3. Сутність ігрових дій повинна збігатися з поведінкою в реальних обставинах з тим, щоб основний зміст ігрової діяльності переносити в реальне життя.
4. У грі не можна принижувати гідність її виконавців.
5. У грі діти повинні керуватися прийнятими в суспільстві нормами й правилами моралі, які побудовані на гуманності та загальнолюдських цінностях.
6. Гра повинна позитивно впливати на розвиток емоційно-вольової, інтелектуальної та фізичної сфери дитини.
7. Гру потрібно організовувати, спрямовувати, у разі потреби стримувати, забезпечуючи кожному учасникові можливість прояву ініціативи.
8. Післядія – обговорення, аналіз проведеної ігрової діяльності [5, 223].

Науковець В.С. Селіванов подає таку класифікацію ігор:

Класифікація ігор

[5, 224]

Розповсюдженими та найбільш привабливими іграми для дітей є ігри-мандрівки. Під час гри-мандрівки діти уявно подорожують у далекі краї, назад у минуле, наприклад: “Назад в історію”, “У країну – Козацька республіка” та ін.

Етапи організації і проведення гри-мандрівки:

1. Ставляться мета, завдання гри-мандрівки
2. Визначаються учасники гри
3. Формуються екіпажі
4. Вибирається транспорт для подорожі (літак, машина часу, поїзд і т.ін.)
5. Обирається керівний орган гри-подорожі (штаб, рада), який визначає терміни та етапи проведення гри, маршрути, станції, дає старт і підводить підсумки.

Проводячи гру-мандрівку з дітьми, виконують різні види діяльності, що дозволяє класифікувати подібні ігри таким чином:

1. Пізнавально-пошукові;
2. Трудові;
3. Спортивні;
4. Екологічні;
5. Ігрово-творчі [2, 52].

Такі мандрівки ознайомлюють дітей з історією України, дитячої організації, національними традиціями та героями,

сучасними справами організації, символікою, атрибутикою, законами, навчає жити дружно в дитячому колективі.

Основні поняття: колективна творча справа, колективна творча гра, етапи справи, педагогіка загальної турботи, гра, гра-мандрівка.

Навчально-дослідні завдання:

1. Розробити план-конспект колективної творчої справи (за вибором) та програти КТС у студентській аудиторії.
2. Розглянути та вивчити подану класифікацію ігор. Пригадати інші класифікації та подати власну у вигляді структурно-логічної моделі.
3. Розробити 2-3 ігрові форми роботи з дітьми та програти їх в аудиторії (на вибір).
4. Підготувати план-конспект гри-мандрівки (за вибором), визначити маршрути “У країну ПЛАСТ” та “У країну Козацька Республіка”.
5. Самостійно ознайомитися із методикою організації та проведення духовного діалогу з дітьми різних громадських організацій. Скласти конспект та програми у 2-3 варіантах з групою студентів.

Контрольні запитання:

1. Дати характеристику колективним творчим справам за змістом роботи та обґрунтувати їхню педагогічну доцільність.
2. Розкрийте сутність колективної творчої справи.
3. Чим відрізняється КТС від інших заходів?
4. Які існують форми колективної діяльності?
5. Яка роль гри в житті дитини?
6. Чим відрізняється гра від інших видів діяльності?
7. Яких умов необхідно дотримуватися під час організації та проведення ігрової діяльності з дітьми?
8. Яка існує класифікація ігор для дітей?
9. У чому полягає сутність гри-мандрівки?

10. Які етапи організації гри-мандрівки?

Література:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Дем'янюк Т.Д. Методика виховання в сучасній школі. Навчально-методичний посібник. – К.: Наук.-метод. центр середньої освіти Міносвіти і науки України, 2000. – 286 с.
3. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання – Прес, 2003. – 418 с.
4. Поляков С.Д. Технологии воспитания: Учеб.-метод. пособие. – М.: Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 2002. – 144 с.
5. Селиванов В.С. Основы общей педагогики. Теория и методика воспитания: Учеб.пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластенина. – М.: «Академия», 2000. – 336 с.
6. Сорока Г.І. Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ПЮ. – Харків: Веста: Видавництво “Ранок”, 2002. – 128 с.
7. Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. – Київ: “Центр навчальної літератури”, 2004. – 368 с.

БІБЛІОГРАФІЯ

Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: Наук.видання. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.

Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн.2: науково-практичні засади. – К.: Либідь, 2003. – 344 с.

Бойко В.В., Ковалев А.Г. Социально-психологический климат коллектива и личность. – М.: Мысль, 1983.

Бойко О.Д. Історія України. – К., 2000. – 653 с.

Болбат Т.В., Головенько В.А., Жуков Ю.М., Заячківський О.Й. Генеза молодіжного руху України

- (особливості регіонального розвитку) // Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання. Зб.наук. публікацій УНДІ проблем молоді. Вип.5 К.: А.Л.Д., 1996. – С. 61-68.
- Виховна робота в закладах освіти України: Зб. докум. – К., 1995.
- Головатий М.Ф.** Молодіжна політика в Україні: проблеми оновлення. – К., 1993.
- Головенько В.А.** Дитячі та юнацькі громадські організації Рівненщини. - Рівне, 1994.-45 с.
- Головенько В.А.** Молодіжний рух в Україні: історія та сьогодення // Рідна школа. – 1993. – №5. – С. 15-17.
- Головенько В.А.** Український молодіжний рух у ХХ столітті. – К., 1997.
- Головенько В.А., Пашков М.Ю.** Збірник матеріалів про молодіжні об'єднання України. -К.; УІМ. – 1991 р. – 144 с.
- Гончаренко С.** Український педагогічний словник. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
- Гусак В., Грищенко М., Тищенко О.** Громадська діяльність для новачків. РОКМО. – Рівне, 2001. – 62 с.
- Дем'янюк Т.Д.** Лабораторний практикум з курсу “Теорія і методика діяльності дитячих громадських організацій” – Рівне, 1992. – 60 с.
- Дем'янюк Т.Д.** Методика виховання в сучасній школі. Навчально-методичний посібник. – К.: Наук.-метод.центр середньої освіти Міносвіти і науки України, 2000. – 286 с.
- Дем'янюк Т.Д.** Опорні схеми з теорії і методики виховання. – Київ. – Рівне, 2000. – 75 с.
- Енциклопедія українознавства. Париж. – Нью-Йорк, 1976.
- Життя в Пласті. Головенько В.А. // Рідна школа – №10. – 1993 р.
- Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації” // Голос України, 1996, 23 грудня.
- Зубалій О.Д., Лановик Б.Д., Граф'як М.В.** Історія української діаспори: Навч.посібник для студентів вузів. – К.: ІЗМН, 1998. – 148 с.
- Зязюн І.** Молодь напередодні ХХІ століття // Педагогічна газета. – 1999. – № 9. – С. 2.

Іванов І.П. Виховання колективістів // Педагогічний пошук. – К.: Рад.шк., 1989.

Карпенчук С.Г. Теорія та методика виховання: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1997. – 304 с.

Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання-Прес, 2003. – 418 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).

Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: Підручник. – К.: Знання – Прес, 2003. – 418 с.

Лавриченко Н.М. Педагогіка соціалізації: європейські абриси. – Київ: Віра ІНСАЙТ, 2000. – 444 с.

Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 2-е вид. – К., 1999 р. – 350 с.

Молодіжний рух України / Довідник – К., 1996 р. – 199 с.

Молодь і закон: Зб. нормативних актів і документів з проблем виховання студентської молоді / За заг.ред. Н.І. Косаревої. – К.: УЗМН, 1977. – 362 с.

Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання / Зб. наук. публікацій УНДІ / Вип.5, К.: А.Л.Д., 1996. – 235 с.

Нормативно-правова основа діяльності молодіжних громадських організацій / Посіб. для НУО України. Т.Логінов, В.Купрій. – К., 2002. – 62 с.

Орієнтовний зміст виховання в національній школі / За ред. Коваленка. – К., 1996. – 136 с.

Охрімчук Р. Життєвий простір дитячих об'єднань України // Шкільний світ. – 2003. – №34 (210). – С. 7.

Палінчак М. Державно-церковні відносини на Україні / Матеріали до курсу лекцій. – Ужгород, 1997. – 39 с.

Парацевін М. Церква в суспільстві: масштаби впливу // Людина і світ. Травень, 2000. – С. 48-51.

Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання-Прес, 2003. – 700 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).

Полоненики релігійного екстазу: Психологія релігійних сект / Авт. упор. О.В. Тимченко, В.Б. Шапар. – Х.: Прапор, 1998. – 477 с.

- Поляков С.Д.** Технологии воспитания: Учеб.-метод. пособие. – М.: Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 2002. – 144 с.
- Програми співробітництва. – М., 1990.
- Рожков М.И., Байбородова Л.В.** Организация воспитательного процесса в школе: Учеб.пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр. ВЛАДОС, 2000. – 256 с.
- Селиванов В.С.** Основы общей педагогики. Теория и методика воспитания: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Под ред. В.А. Сластенина. – М.: «Академия», 2000. – 336 с.
- Словник іншомовних слів / Уклад. Л.О. Пустовіт та ін. – К.: Довіра, 2000. – 1018 с. – (Б-ка держ. службовця. Держ. мова і діловодство).
- Сорока Г.І.** Сучасні виховні системи та технології: навчально-методичний посібник для керівників шкіл, вчителів, класних керівників, вихователів, слухачів ППО. – Харків: Веста: Ранок, 2002. – 128 с.
- Сухомлинський.В.О.** Вибрані твори. В 5-ти т. – К.: Рад. школа, 1976. – Т.1. – 654 с.
- Сухомлинський.В.О.** Вибрані твори. В 5-ти т. – К.: Рад. Школа”, 1976. – Т.2. – 670 с.
- Тлумачний словник української мови / Укладачі Ковальова Т.В., Коврига Л.П. / Харків: Синтекс, 2002. – 672 с.
- Трухін І.О., Шпак О.Т.** Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 368 с.
- Фіцула М.М.** Педагогіка: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів освіти. – К.: Академія, 2000. – 544 с.
- Черній А.Л.** Історія діяльності дитячих молодіжних організацій. – Рівне. – 2002. – 48 с.
- Шелестова Л.** Дитячі релігійні об'єднання в Україні // Шкільний Світ. – 2003. – № 7 (183). – С. 7-8.

Д О Д А Т К И

ДОДАТОК 1

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про молодіжні та дитячі громадські організації

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1999, N 1, ст.2)

Цей Закон визначає особливості організаційних і правових засад утворення та діяльності молодіжних і дитячих громадських організацій та державні гарантії забезпечення їх діяльності.

Стаття 1. Законодавство України про молодіжні та дитячі громадські організації

Законодавство України про молодіжні та дитячі громадські організації складається з Конституції України (254к/96-ВР), Закону України «Про об'єднання громадян» (2460-12), цього Закону та інших нормативно-правових актів, прийнятих на їх виконання.

Стаття 2. Визначення термінів

У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 28 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів;

дитячі громадські організації – об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є здійснення діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства;

Український національний комітет молодіжних організацій – спілка, що об'єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських об'єднань молодіжних та дитячих громадських організацій.

Стаття 3. Принципи утворення і діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій

Молодіжні та дитячі громадські організації утворюються і діють на засадах добровільності, рівноправності їх членів, самоврядування, законності та гласності, зокрема:

молодіжні та дитячі громадські організації зобов'язані доводити до відома громадськості відомості про свою діяльність у формах, що не суперечать законодавству;

інформація, що міститься у статутах, про склад керівних органів, про джерела матеріальних та інших надходжень, а також пов'язана з діяльністю молодіжних та дитячих громадських організацій, не є конфіденційною або іншою інформацією, яка охороняється законом.

Стаття 4. Засновники молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок

Засновниками молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та

особи без громадянства, що перебувають і Україні на законних підставах, які досягли 15-річного віку.

Засновниками спілок молодіжних та дитячих громадських організацій є молодіжні та дитячі громадські організації.

Стаття 5. Членство в молодіжних та дитячих громадських організаціях

Членами молодіжних та дитячих громадських організацій можуть бути громадяни України, а також іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Членами молодіжних громадських організацій можуть бути особи віком від 14 до 28 років, членами дитячих громадських організацій — особи віком від 6 до 18 років. Вступ неповнолітніх віком до 10 років до дитячих громадських організацій здійснюється за письмовою згодою батьків, усиновителів, опікунів або піклувальників. Особи старшого віку можуть бути членами молодіжних та дитячих громадських організацій за умови, якщо їх кількість у цих організаціях не перевищує ретину загальної кількості членів; у складі виборних органів молодіжних та дитячих громадських організацій кількість осіб старшого віку не може перевищувати третину членів виборних органів.

Обмеження щодо кількості осіб, вік яких перевищує відповідно 28 та 18 років, у складі виборних органів не поширюється на спілки молодіжних та дитячих громадських організацій.

Стаття 6. Статус молодіжних та дитячих громадських організацій

Статус молодіжних та дитячих громадських організацій і їх спілок визначається відповідно до цього Закону та Закону України «Про об'єднання громадян».

Молодіжний рух в Україні координується Українським національним комітетом молодіжних організацій, який є

незалежною неурядовою організацією і має статус всеукраїнської спілки молодіжних та дитячих громадських організацій.

У своїй діяльності Український національний комітет молодіжних організацій керується законодавством України та власним статутом.

Вступ Українського національного комітету молодіжних організацій до міжнародних молодіжних організацій (асоціацій, союзів тощо) не є підставою для його реєстрації як міжнародного.

Стаття 7. Права молодіжних та дитячих громадських організацій

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки користуються правами, наданими їм Законом України «Про об'єднання громадян», цим Законом, іншими законодавчими актами.

Молодіжні та дитячі громадські організації та їх спілки не можуть утворювати та вступати у виборчі блоки.

Молодіжні громадські організації можуть вступати у виборчі коаліції.

Членські внески і добровільні пожертвування, отримані від юридичних чи фізичних осіб, що спрямовуються на здійснення статутної діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій та їх спілок, не є об'єктом оподаткування.

Стаття 8. Участь молодіжних та дитячих громадських організацій у підготовці та прийнятті рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді

Молодіжні та дитячі громадські організації залучаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування до розроблення і обговорення проектів рішень з питань державної політики щодо дітей та молоді.

Стаття 9. Форми державної підтримки молодіжних та дитячих громадських організацій

Державна підтримка молодіжних та дитячих громадських організацій здійснюється в таких формах;

надання молодіжним та дитячим громадським організаціям інформації про державну політику щодо дітей та молоді;

подання методичної та організаційної допомоги з питань соціального становлення та розвитку молоді і дітей;

сприяння створенню підприємств, установ і організацій, які надають послуги молоді та дітям або сприяють зайнятості молоді.

Молодіжні та дитячі громадські організації звільняються від сплати за державну реєстрацію та збору за реєстрацію їх символіки.

Держава здійснює підтримку і в інших формах, що не суперечать законодавству України.

Стаття 10. Фінансова підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій

Верховна Рада України при затвердженні Державного бюджету України передбачає в ньому окремим рядком видатки на підтримку спілки, членами якої є більшість зареєстрованих всеукраїнських молодіжних та дитячих громадських організацій, а також обласних, Автономної Республіки Крим, київських та севастопольських міських спілок молодіжних та дитячих громадських організацій, діяльність якої спрямовується на забезпечення соціального становлення та розвитку молодих громадян.

Фінансова підтримка діяльності молодіжних та дитячих громадських організацій здійснюється через відповідні органи виконавчої влади, що працюють з молоддю, органи місцевого самоврядування та спілку всеукраїнських молодіжних громадських організацій.

При затвердженні місцевих бюджетів передбачаються видатки на реалізацію програм молодіжних та дитячих громадських організацій,

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування можуть делегувати молодіжним та дитячим громадським організаціям повноваження щодо реалізації відповідних програм (проектів, заходів). У цьому випадку вони подають молодіжним та дитячим громадським організаціям фінансову та матеріальну допомогу і здійснюють контроль за реалізацією наданих повноважень, у тому числі за цільовим використанням виділених коштів.

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки, які одержують фінансову або іншу матеріальну підтримку, зобов'язані подавати звіти про цільове використання фінансів і матеріальних цінностей органам, що їх надавали, у терміни, встановлені цими органами.

Стаття 11. Відповідальність молодіжних та дитячих громадських організацій за порушення законодавства

Молодіжні та дитячі громадські організації, їх спілки несуть відповідальність за порушення ними законодавства.

За неподання звіту про використання бюджетних коштів, інших матеріальних цінностей, наданих молодіжним, дитячим громадським організаціям та їх спілкам або нецільове використання таких цінностей, отримання їх з порушенням законодавства, винні особи несуть відповідальність, передбачену законодавством України.

Стаття 12. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. До приведення законодавства у відповідність із Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації» нормативно-правові акти України застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.
3. Кабінету Міністрів України у двомісячний термін:
 - внести до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із Законом України «Про молодіжні та дитячі громадські організації»;

- привести свої рішення у відповідність із цим Законом;
- забезпечити перегляд і скасування органами виконавчої влади прийнятих ними нормативно-правових актів, що не відповідають цьому Закону;
- відповідно до компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом.

4. Статутні документи молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок, зареєстрованих до набрання чинності цим Законом, протягом року після його опублікування мають бути приведені у відповідність із цим Законом. За поданням легалізуючого органу або прокурора діяльність молодіжних і дитячих громадських організацій та їх спілок, статутні документи яких суперечать цьому Закону, може бути заборонена в судовому порядку.

ДОДАТОК 2

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про об'єднання громадян

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 1992, N 34, ст.504)
(Вводиться в дію Постановою ВР N 2461-ХІІ (2461-12)
від 16.06.92, ВВР, 1992, N 34, ст.505)

(Із змінами, внесеними згідно із Законами
N 3582-ХІІ (3582-12) від 11.11.93, ВВР, 1993, N 46, ст.427
N 642/97-ВР від 18.11.97, ВВР, 1998, N 10, ст. 36
N 659-ХР/ (655-14) від 13.05.99, ВВР, 1999, N 26, ст.220
N 2171-Ш (2171-14) від 21.12.2000. ВВР, 2001, N 9, ст.38)

Право громадян на свободу об'єднання є невід'ємним правом людини, закріпленим Загальною декларацією прав людини, і гарантується Конституцією (888-09) та законодавством України. Держава сприяє розвитку політичної та громадської активності, творчої ініціативи громадян і створює рівні умови для діяльності їх об'єднань.

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Об'єднання громадян

Об'єднанням громадян є добровільне громадське формування, створене на основі єдності інтересів для спільної реалізації громадянами своїх прав і свобод.

Об'єднання громадян, незалежно від назви (рух, конгрес, асоціація, фонд, спілка тощо) відповідно до цього Закону визнається політичною партією або громадською організацією.

Дія цього Закону не поширюється на релігійні, кооперативні організації, об'єднання громадян, що мають основною метою одержання прибутків, комерційні фонди, органи місцевого та регіонального самоврядування (в тому числі ради і комітети мікрорайонів, будинкові, вуличні, квартальні, сільські, селищні комітети), органи громадської самодіяльності (народні дружини, товариські суди тощо), інші об'єднання громадян, порядок створення і діяльності яких визначається відповідним законодавством.

Особливості правового регулювання діяльності профспілок визначаються Законом України про профспілки.

Стаття 2. Політична партія

Політичною партією є об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, які мають головною метою участь у виробленні державної політики, формуванні органів влади, місцевого та регіонального самоврядування і представництво в їх складі.

Стаття 3. Громадська організація

Громадською організацією є об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

Стаття 4. Обмеження на створення і діяльність об'єднань громадян

Не підлягають легалізації, а діяльність легалізованих об'єднань громадян забороняється у судовому порядку, коли їх метою є:

- зміна шляхом насильства конституційного ладу і в будь-якій протизаконній формі територіальної цілісності держави;
- підлив безпеки держави у формі ведення діяльності на користь іноземних держав;
- пропаганда війни, насильства чи жорстокості, фашизму та неофашизму;
- розпалювання національної та релігійної ворожнечі;
- створення незаконних воєнізованих формувань;
- обмеження загальноновизнаних прав людини.

Забороняється створення і діяльність політичних партій, керівні органи чи структурні осередки яких знаходяться за межами України, а також будь-яких структурних осередків політичних партій в органах виконавчої та судової влади, у Збройних Силах та Прикордонних військах, на державних підприємствах, в установах і організаціях, державних навчальних закладах. (Частина друга статті 4 із змінами, внесеними згідно із Законом N 2171-III (2171-14) від 21.12.2000)

Стаття 5. Законодавство про об'єднання громадян

Законодавство про об'єднання громадян складається з Конституції України, цього Закону та актів законодавства, прийнятих відповідно до нього.

II. ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА СТАТУС ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

Стаття 6. Принципи створення та діяльності об'єднань громадян

Об'єднання громадян створюються і діють на основі добровільності, рівноправності їх членів (учасників), самоврядування, законності та гласності. Вони вільні у виборі напрямів своєї діяльності.

Обмеження діяльності об'єднань громадян може встановлюватись тільки Конституцією (888-09) та законами України.

Усі основні питання діяльності об'єднань громадян повинні вирішуватись на зборах всіх членів або представників членів об'єднання,

Об'єднання громадян повинно регулярно обнародувати свої основні документи, склад керівництва, дані про джерела фінансування та витрати.

Стаття 7. Заборона обмеження прав і свобод громадян у зв'язку з їх належністю або неналежністю до об'єднань громадян

Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян. Належність чи неналежність до об'єднання громадян не може бути підставою для обмеження прав і свобод або для надання державою будь-яких пільг і переваг.

Вимога про зазначення в офіційних документах щодо членства (участі) у тому чи іншому об'єднанні громадян не допускається, крім випадків, передбачених законами України.

Забороняється відмова у прийнятті або виключення з політичної партії особи в зв'язку з її статтю або національною належністю. Обмеження щодо перебування у політичних партіях окремих категорій громадян встановлюються Конституцією та законами України.

На працівників апарату об'єднань громадян поширюється законодавство про працю, соціальне забезпечення і соціальне страхування.

Стаття 8. Держава та об'єднання громадян

Держава забезпечує додержання прав і законних інтересів об'єднань громадян, легалізованих у порядку, передбаченому цим Законом.

Втручання державних органів та службових осіб у діяльність об'єднань громадян, так само як і втручання об'єднань громадян у діяльність державних органів, службових осіб та у діяльність інших об'єднань громадян, не допускається, крім випадків, передбачених Законом.

Верховна Рада України встановлює пільги щодо оподаткування доходів по окремих видах господарської або іншої комерційної діяльності об'єднань громадян, створених ними установ та організацій, заснованих підприємств, максимальні розміри окремих та загальних річних пожертвувань на користь політичних партій, затверджує перелік всеукраїнських громадських організацій, яким держава надає матеріальну допомогу.

Стаття 9. Статус об'єднань громадян

Об'єднання громадян України утворюються і діють з всеукраїнським, місцевим та міжнародним статусом.

До всеукраїнських об'єднань громадян належать об'єднання, діяльність яких поширюється на територію всієї України і які мають місцеві осередки у більшості її областей.

До місцевих об'єднань належать об'єднання, діяльність яких поширюється на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або регіону. Територія діяльності самостійно визначається об'єднанням громадян.

Громадська організація є міжнародною, якщо її діяльність поширюється на територію України і хоча б однієї іншої держави.

Політичні партії в Україні створюються і діють тільки з всеукраїнським статусом.

Стаття 10. Спілки об'єднань громадян

Об'єднання громадян мають право на добровільних засадах засновувати або вступати між собою в спілки (союзи, асоціації тощо), утворювати блоки та коаліції, укладати між собою угоди про співробітництво і взаємодопомогу.

Створення і легалізація спілок об'єднань громадян, порядок їх діяльності та ліквідації здійснюються відповідно до цього Закону.

ІІІ. ПОРЯДОК СТВОРЕННЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН

Стаття 11. Засновники об'єднань громадян

Політичні партії створюються за ініціативою громадян України, які досягли 18 років, не обмежені судом у дієздатності і не тримаються в місцях позбавлення волі.

Засновниками громадських організацій можуть бути громадяни України, громадяни інших держав, особи без громадянства, які досягли 18 років, а молодіжних та дитячих організацій — 15-річного віку.

Рішення про заснування об'єднань громадян приймаються установчим з'їздом (конференцією) або загальними зборами,

Засновниками спілок об'єднань громадян є об'єднання громадян.

Стаття 12. Членство в об'єднаннях громадян

Членами політичних партій можуть бути тільки громадяни України, які досягли 18-річного віку.

Членами громадських організацій, крім молодіжних та дитячих, можуть бути особи, які досягли 14 років. Вік членів молодіжних та дитячих громадських організацій визначається їх статутами в межах, встановлених законами України. (Частина друга статті 12 із змінами, внесеними згідно із Законом N 655-ХГ/ (655-14) від 13.05.99)

Громадські організації можуть не мати фіксованого індивідуального членства-У діяльності громадських організацій у випадках, передбачених їх статутами, можуть брати участь колективні члени.

Стаття 13. Статут (положення) об'єднань громадян

Об'єднання громадян діє на основі статуту. Статут об'єднання громадян повинен містити:

- 1) назву об'єднання громадян (відмінну від існуючих), його статус та юридичну адресу;
- 2) мету та завдання об'єднання громадян;
- 3) умови і порядок прийому в члени об'єднання громадян, вибуття з нього;
- 4) права і обов'язки членів (учасників) об'єднання;
- 5) порядок утворення і діяльності статутних органів об'єднання, місцевих осередків та їх повноваження;

б) джерела надходження і порядок використання коштів та іншого майна об'єднання, порядок звітності, контролю, здійснення господарської та іншої комерційної діяльності, необхідної для виконання статутних завдань;

7) порядок внесення змін і доповнень до статуту об'єднання;

8) порядок припинення діяльності об'єднання і вирішення майнових питань, пов'язаних з його ліквідацією.

У статуті можуть бути передбачені інші положення, що стосуються особливостей створення і діяльності об'єднання громадян.

Статут об'єднання громадян не повинен суперечити законодавству України.

Стаття 14. Легалізація об'єднань громадян

Легалізація (офіційне визнання) об'єднань громадян є обов'язковою і здійснюється шляхом їх реєстрації або повідомлення про заснування. Діяльність об'єднань громадян, які не легалізовані або примусово розпущені за рішенням суду, є протизаконною. (Частина перша статті 14 в редакції Закону N 3582-12 від 11.11.93).

Уразі реєстрації об'єднання громадян набуває статус юридичної особи.

Політичні партії та міжнародні громадські організації підлягають обов'язковій реєстрації Міністерством юстиції України.

Легалізація громадської організації здійснюється відповідно Міністерством юстиції України, місцевими органами державної виконавчої влади, виконавчими комітетами сільських, селищних, міських Рад народних депутатів.

У разі, коли діяльність місцевої громадської організації поширюється на територію двох і більше адміністративно-територіальних одиниць, її легалізація здійснюється відповідним вищестоящим органом.

Місцевими органами державної виконавчої влади, виконавчим комітетом сільської, селищної, міської Ради народних

депутатів реєструються в обов'язковому порядку місцеві осередки зареєстрованих всеукраїнських та міжнародних об'єднань громадян, якщо така реєстрація передбачена статутними документами цих об'єднань.

Про легалізацію (офіційне визнання) об'єднання громадян легалізуючий орган повідомляє у засобах масової інформації. (Статтю 14 доповнено частиною сьомою згідно із Законом N 3582-12 від 11.11.93).

Стаття 15. Реєстрація об'єднань громадян

Для реєстрації об'єднання громадян його засновники подають заяву. Заява про реєстрацію політичної партії повинна бути підтримана підписами не менш як однієї тисячі громадян України, які мають виборче право.

До заяви додаються статут (положення), протокол установчого з'їзду (конференції) або загальних зборів, відомості про склад керівництва центральних статутних органів, дані про місцеві осередки, документи про сплату реєстраційного збору, крім випадків, коли громадська організація звільняється від сплати реєстраційного збору відповідно до законів України. Політичні партії подають також свої програмні документи. (Частина друга статті 15 із змінами, внесеними згідно із Законом N 655-ХГ/ (655-14) від 13.05.99).

Заява про реєстрацію розглядається в двомісячний строк з дня надходження документів. У необхідних випадках орган, який здійснює реєстрацію, проводить перевірку відомостей, зазначених у поданих документах. Рішення про реєстрацію або відмову в ній заявнику повідомляється письмово в 10-денний строк.

При розгляді питання про реєстрацію можуть бути присутніми представники об'єднання громадян,

Про зміни, що сталися в статутних документах, об'єднання громадян повідомляє в 5-денний строк в реєструючий орган.

Перереєстрація об'єднання громадян здійснюється відповідно до цього Закону.

Органи, що здійснюють реєстрацію об'єднань громадян, ведуть реєстр цих об'єднань.

Розмір реєстраційного збору встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 16. Відмова у реєстрації

У реєстрації об'єднанню громадян може бути відмовлено, якщо його статутні документи або інші документи, подані для реєстрації об'єднання, суперечать законодавству України.

Рішення про відмову у реєстрації повинно містити підстави такої відмови. Це рішення може бути оскаржено у судовому порядку.

Про відмову у реєстрації об'єднання громадян реєструючий орган повідомляє у засобах масової інформації. (Статтю 16 доповнено частиною третьою згідно із Законом N3582-12 від 11.11.93).

Стаття 17. Повідомлення про заснування

Громадські організації, їх спілки можуть легалізувати своє заснування шляхом письмового повідомлення відповідно Міністерству юстиції України, місцевим органам державної виконавчої влади, виконавчим комітетам сільських, селищних, міських Рад народних депутатів.

Стаття 18. Символіка об'єднання громадян

Об'єднання громадян можуть використовувати власну символіку.

Символіка об'єднання громадян затверджується відповідно до його статуту.

Символіка політичних партій не повинна відтворювати державні чи релігійні символи.

Символіка об'єднання громадян підлягає державній реєстрації у порядку, що визначається Кабінетом **Міністрів** України.

Стаття 19. Припинення діяльності об'єднання громадян

Припинення діяльності об'єднання громадян може бути проведено шляхом його реорганізації або ліквідації (саморозпуску, примусового розпуску).

Реорганізація об'єднання громадян здійснюється відповідно до його статуту. Реєстрація новоствореного об'єднання здійснюється у порядку, встановленому цим Законом.

Ліквідація об'єднання громадян здійснюється на підставі статуту або рішення суду.

IV. ПРАВА ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН, ГОСПОДАРСЬКА ТА ІНША КОМЕРЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 20. Права зареєстрованих об'єднань громадян

Для здійснення цілей і завдань, визначених у статутних документах, зареєстровані об'єднання громадян користуються правом:

- виступати учасником цивільно-правових відносин, набувати майнові і немайнові права;
- представляти і захищати свої законні інтереси та законні інтереси своїх членів (учасників) у державних та громадських органах;
- брати участь у політичній діяльності, проводити масові заходи (збори, мітинги, демонстрації тощо);
- ідейно, організаційно та матеріально підтримувати інші об'єднання громадян – надавати допомогу в їх створенні;
- створювати установи та організації;
- одержувати від органів державної влади і управління та органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей і завдань;
- вносити пропозиції до органів влади і управління;
- розповсюджувати інформацію і пропагувати свої ідеї та цілі;
- засновувати засоби масової Інформації.

Громадські організації мають право засновувати підприємства, необхідні для виконання статутних цілей.

У порядку, передбаченому законодавством, політичні партії також мають право;

- брати участь у виробленні державної політики;
- брати участь у формуванні органів влади, представництва в їх складі;

- доступу під час виборчої кампанії до державних засобів масової інформації.

Об'єднання громадян користуються іншими правами, передбаченими законами України.

Стаття 21. Власність об'єднань громадян

Об'єднання громадян може мати у власності кошти та інше майно, необхідне для здійснення його статутної діяльності.

Об'єднання громадян набуває право власності на кошти та інше майно, передане йому засновниками, членами (учасниками) або державою, набуте від вступних та членських внесків, пожертвуване громадянами, підприємствами, установами та організаціями, а також на майно, придбане за рахунок власних коштів чи на інших підставах, не заборонених законом.

Політичні партії також мають право на майно, придбане від продажу суспільно-політичної літератури, інших агітаційно-пропагандистських матеріалів, виробів з власною символікою, проведення фестивалів, свят, виставок, лекцій, інших політичних заходів.

Громадські організації також мають право на майно та кошти, придбані в результаті господарської та іншої комерційної діяльності створених ними госпрозрахункових установ та організацій, заснованих підприємств.

Кошти та інше майно об'єднань громадян, в тому числі тих, що ліквідуються, не може перерозподілятися між їх членами і використовується для виконання статутних завдань або на благодійні цілі, а у випадках, передбачених законодавчими актами, за рішенням суду спрямовується в доход держави.

Стаття 22. Обмеження щодо одержання коштів та іншого майна політичними партіями, їх установами та організаціями

Політичним партіям, їх установам та організаціям забороняється прямо або опосередковано одержувати кошти та інше майно від:

- іноземних держав та організацій, міжнародних організацій, іноземних громадян та осіб без громадянства;

- державних органів, державних підприємств, установ та організацій, крім випадків, передбачених законами України;
- підприємств, створених на основі змішаної форми власності, якщо участь держави або іноземного учасника в них перевищує 20 відсотків;
- нелегалізованих об'єднань громадян;
- анонімних пожертвувачів.

Політичні партії не мають права одержувати доходи від акцій та інших цінних паперів, їм забороняється мати рахунки в іноземних банках та зберігати в них коштовності.

Політичні партії зобов'язані щороку публікувати свої бюджети для загального відома.

Стаття 23. Здійснення права власності

Право власності об'єднань громадян реалізують їх вищі статутні органи управління (загальні збори, конференції, з'їзди тощо) в порядку, передбаченому законодавством України та статутними документами.

Окремі функції щодо господарського управління майном може бути покладено вищими статутними органами управління на створювані ними органи, місцеві осередки або передано спілкам об'єднань громадян.

Стаття 24. Господарська та інша комерційна діяльність

З метою виконання статутних завдань і цілей зареєстровані об'єднання громадян можуть здійснювати необхідну господарську та іншу комерційну діяльність шляхом створення госп-розрахункових установ і організацій із статусом юридичної особи, заснування підприємств в порядку, встановленому законодавством.

Політичні партії, створювані ними установи і організації не мають права засновувати підприємства, крім засобів масової інформації, та займатись господарською та іншою комерційною діяльністю, за винятком продажу суспільно-політичної літератури, інших пропагандистсько-агітаційних матеріалів, виробів із власною символікою, проведення фестивалів, свят, виставок, лекцій, інших суспільно-політичних заходів.

Об'єднання громадян, створені ними установи та організації зобов'язані вести оперативний та бухгалтерський облік, статистичну звітність, зареєструватись в органах державної податкової інспекції та вносити до бюджету платежі у порядку і розмірах, передбачених законодавством.

V. НАГЛЯД ТА КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА

Стаття 25. Державний нагляд та контроль за діяльністю об'єднань громадян

Державний контроль за діяльністю об'єднань громадян здійснюється державними органами у порядку, передбаченому законодавством України.

Органи, що проводять легалізацію об'єднань громадян, здійснюють контроль за додержанням ними положень статуту. Представники цих органів мають право бути присутніми на заходах, що проводяться об'єднаннями громадян, вимагати необхідні документи, одержувати пояснення.

Нагляд за виконанням та додержанням законності об'єднаннями громадян здійснюють органи прокуратури.

Контроль за джерелами та розмірами надходжень, сплатою податків об'єднаннями громадян здійснюють відповідно фінансові органи та органи державної податкової Інспекції.

Стаття 26. Порядок здійснення фінансового контролю

Об'єднання громадян у встановленому порядку подають фінансовим органам декларації про свої доходи та витрати.

Щорічно на підставі фінансових декларацій у газеті «Голос України» публікуються списки осіб, пожертвування яких на користь політичних партій перевищують розмір, що визначається Верховною Радою України.

Спеціальна комісія Верховної Ради України, до складу якої входять депутати – представники усіх представлених у парламенті політичних партій, розглядає їх фінансову діяльність за рік і

доповідає свої висновки на пленарному засіданні Верховної Ради України.

У разі порушень фінансової дисципліни політична партія несе відповідальність згідно з законодавством. Незаконні надходження вилучаються за рішенням суду у порядку, встановленому законом, і зараховуються до Державного бюджету України. (Частина четверта статті 26 із змінами, внесеними згідно із Законом N 642/97-ВР від 18.11.97).

Стаття 27. Відповідальність за порушення законодавства

Посадові особи легалізуючих органів об'єднань громадян та громадяни за порушення законодавства про об'єднання громадян несуть дисциплінарну, цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність.

Об'єднання громадян несуть відповідальність, передбачену цим Законом та іншими законодавчими актами України.

Керівництво об'єднанням громадян, яке не легалізувалося у встановленому законом порядку чи якому відмовлено у легалізації, або яке примусово розпущено за рішенням суду, але продовжує діяти, а так само участь у діяльності таких об'єднань, тягнуть за собою адміністративну або кримінальну відповідальність. (Статтю 27 доповнено частиною третьою згідно із Законом N3582-12 від 11.11.93).

Стаття 28. Види стягнення

За порушення законодавства до об'єднання громадян можуть бути застосовані такі стягнення:

- попередження;
- штраф;
- тимчасова заборона (припинення) окремих видів діяльності;
- тимчасова заборона (припинення) діяльності;
- примусовий розпуск (ліквідація).

Стаття 29. Попередження

При вчиненні об'єднанням громадян правопорушення, яке не тягне за собою обов'язкового застосування іншого виду

стягнення, передбаченого цим Законом, відповідний легалізуючий орган виносить письмове попередження.

Стаття 30. Штраф

У разі грубого або систематичного вчинення правопорушень, за поданням легалізуючого органу або прокурора на об'єднання громадян може бути накладено штраф в судовому порядку.

Стаття 31. Тимчасова заборона (припинення) окремих видів або всієї діяльності об'єднання громадян

З метою припинення незаконної діяльності об'єднання громадян за поданням легалізуючого органу або прокурора суд може тимчасово заборонити окремі види діяльності або тимчасово заборонити діяльність об'єднання громадян на строк до трьох місяців.

Тимчасова заборона окремих видів діяльності об'єднання громадян може здійснюватись шляхом встановлення заборони на проведення масових заходів (зборів, мітингів, демонстрацій тощо), здійснення видавничої діяльності, проведення банківських операцій, операцій з матеріальними цінностями тощо.

За поданням органу, який звертався до суду щодо тимчасової заборони окремих видів або всієї діяльності об'єднання громадян, суд може продовжити цей термін. При цьому загальний термін тимчасової заборони не повинен перевищувати шість місяців.

При усуненні причин, що стали підставою для тимчасової заборони, за клопотанням об'єднання громадян його діяльність може бути відновлена судом у повному обсязі.

Стаття 32. Примусовий розпуск (ліквідація) об'єднання громадян

За поданням легалізуючого органу або прокурора рішенням суду об'єднання громадян примусово розпускається (ліквідується) у випадках:

- 1) вчинення дій, передбачених статтею 4 цього Закону;

2) систематичного або грубого порушення вимог статті 22 цього Закону;

3) продовження протиправної діяльності після накладення стягнень, передбачених цим Законом;

4) зменшення кількості членів політичної партії до числа, коли вона не визнається як така.

Суд одночасно вирішує питання про припинення випуску друкованого засобу масової інформації об'єднання громадян, яке примусово розпускається. (Статтю 32 доповнено частиною другою згідно із Законом N 3582-12 від 11.11.93).

Про примусовий розпуск (ліквідацію) об'єднання громадян реєструючий орган протягом п'ятнадцяти днів після набрання рішенням суду законної сили повідомляє у засобах масової інформації. (Статтю 32 доповнено частиною третьою згідно із Законом N 3582-12 від 11.11.93)

Рішення про примусовий розпуск всеукраїнських та міжнародних об'єднань громадян на території України приймається Конституційним Судом України.

VI. МІЖНАРОДНІ ЗВ'ЯЗКИ ОБ'ЄДНАНЬ ГРОМАДЯН. МІЖНАРОДНІ ОБ'ЄДНАННЯ ГРОМАДЯН

Стаття 33. Міжнародні зв'язки об'єднань громадян

Громадські організації, їх спілки відповідно до своїх статутів можуть засновувати або вступати в міжнародні громадські (неурядові) організації, утворювати міжнародні спілки об'єднань громадян, підтримувати прямі міжнародні контакти і зв'язки, укладати відповідні угоди, а також брати участь у здійсненні заходів, що не суперечать міжнародним зобов'язанням України.

Політичні партії мають право засновувати або вступати в міжнародні спілки, статутами яких передбачено створення лише консультативних або координуючих центральних органів.

Стаття 34. Міжнародні громадські організації. Філіали Іноземних громадських організацій

Міжнародні громадські організації, філіали, відділення, представництва, інші структурні осередки громадських

(неурядових) організацій Іноземних держав на території України діють відповідно до цього Закону, інших законодавчих актів України.

Легалізована громадська організація, що виступила засновником, стала членом міжнародної організації або іншим шляхом поширила свою діяльність на територію іноземної держави, зобов'язана в місячний строк подати необхідні документи для перереєстрації в Міністерстві юстиції України як міжнародна, якщо інше не передбачено законами України. (Частина друга статті 34 із змінами, внесеними згідно із Законом N 655-ХІУ (655-14) від 13.05.99).

Порядок реєстрації філіалів та інших структурних осередків громадських організацій іноземних держав встановлюється Кабінетом Міністрів України.

ДОДАТОК 3

Просвітницько-спортивне товариство у Львові. Статут ухвалено на Установчих зборах представників організацій-засновників просвітницько-спортивного товариства “Пласт” у Львові 16 грудня 1989 р.

1. Загальні положення.

- 1.1. Товариство “Пласт” у Львові (далі Пласт) – добровільна дитячо-юнацька молодіжна організація, діяльність якої відповідає Конституціям СРСР та УРСР, чинному законодавству і цьому Статуту.
- 1.2. Пласт є спадкоємцем традицій Українського Пласту, який діяв в Україні з 1912 до 1930 року.
- 1.3. Мета організації: виховувати повноцінну, всебічно розвинуту молоду людину обов'язку; утверджувати серед молоді України пластовий спосіб життя, найвищим змістом якого є служіння рідному народові і Батьківщині.

- 1.3.1. Основою пластового способу життя є загально-людські моральні цінності.
- 1.4. Мета Пласту досягається засобами виховання, які входять у програму занять. Пласт не є школою і має інші, ігрові методи виховання, тому його слід вважати “Великою грою”
 - 1.4.1. Форми занять у Пласті різні: збори, змагання, прогулянки, мандрівки, ділові ігри тощо.
 - 1.4.2. Засобами виховання у Пласті є українознавство, релігієзнавство, мистецтво, техніка, спорт.
 - 1.4.3. Головну роль у пластовій виховній системі відіграють проби, певні знання і уміlostі, які пластун набуває під час занять.
 - 1.4.4. Важливим засобом виховання є пластові табори, де члени Пласту проводять канікули і відпустки. Табір виховує повагу до товариства, любов до природи, учить самообслуговуванню, витривалості і дисципліні.
 - 1.4.5. Виховним заходом є також сплачування членських внесків, що привчає дітей до громадського обов’язку. Внески сплачують усі члени зі своїх заощаджень.
 - 1.4.6. Внески, зібрані членами Пласту, витрачаються на потреби їхнього гуртка, рою; внески, що приходять від батьків, організацій-спонсорів – на розвиток усього осередку (куреня),
- 1.5. Пласт є частиною світового скаутського руху, співпрацює з іншими громадськими організаціями та самодіяльними об’єднаннями.
- 1.6. Пласт підтримує зв’язки з дитячими і молодіжними організаціями української діаспори.
- 1.7. Пластун, а радше по-пластовому вихований громадянин, це той, хто: вірний народові України, допомагає іншим, дотримується пластового Закону, визнає в житті Силу, Красу, Обережність, Бистрість (скорочено СКОБ), а також є сучасною культурною людиною. Пластун: Славний, сумлінний, точний, ощадливий, справедливий, братерський і доброзичливий, корисний, пильний, дбає

про своє здоров'я, любить і шанує красу, завжди доброї гадки, увічливий, зрівноважений, слухняний Пластовій старшині.

2. Пластуни, їхні права і обов'язки:

- 2.1. До наймолодшого уладу – Пластових Новаків (УПН) можуть належати діти від 6 до 11 років. УПН організаційно діє окремо для хлопчиків і дівчаток.
 - 2.1.1. Найменша організаційна ланка в УПН – рій, який має свою назву і складається з 6-ю членів.
 - 2.1.2. Два - чотири рої творять гніздо. Заняття в рої проводяться щотижня. Проводить їх упорядник-виховник. Новаки називають упорядника братчиком, а новачки впорядницю – сестричкою. Головний виховник гнізда – гніздовий чи гніздова.
 - 2.1.3. Гніздові заняття проводяться переважно раз на місяць. Кожне гніздо має свою назву і порядкове число і є зареєстроване Радою Опікунів. Гнізда новаків мають непарні числа, а новачок – парні.
 - 2.1.4. Перші 6-9 тижнів новак чи новачка є прихильником (цею) і не може носити новацького однострою. Після року занять новак може бути допущений до першої проби, що передбачає певний обсяг знань і уміlostей. Позитивні результати дозволяють новакові (чці) називатися жовтодзьобом, скласти новацьку обіцянку і носити новацьку відзнаку "орлятко".
 - 2.1.5. Від вступу в Пласт до 12 років життя хлопець (дівчина) проходять ще другу чи третю проби.
- 2.2. На 12-му році життя новаки переходять до старшого Уладу Пластового Юнацтва (УПЮ).
 - 2.2.1. Основна організаційна і виховна одиниця УПЮ – гурток.
 - 2.2.2. Кожний гурток обирає свій провід – гурткового, заступника, писаря, касира і літописця.
 - 2.2.3. Декілька гуртків творять курені. Усі гуртки разом обирають курінний провід, а саме: курінного, заступника і діловодів.

- 2.2.4. Юнацькі гуртки мають своїх упорядників, а головним виховником куреня є зв'язковий, якого призначає Рада Опікунів.
- 2.3. Окремо від самовиховних уладів існує в Пласті Улад Старших Пластунів (УСП) та Улад Пластунів Сеньйорів (УПС).
 - 2.3.1. УСП об'єднує пластунів від 18 до 24 років.
 - 2.3.2. До УСП входять виховані у Пласті громадяни і громадянки, які хочуть допомагати пластовій молоді жити по-пластовому і пропагувати пластовий спосіб життя серед широкої громадськості.
- 2.4. Для допомоги і підтримки у пластовій роботі добровільно створюються об'єднання громадян у гуртках Приятелів Пласту (ПП). До Приятелів Пласту входять як батьки дітей, так і представники організацій, що усвідомлюють вагу пластової діяльності й хочуть сприяти їй.
- 2.5. Кожен юнак у Пласті повинен належати до пластового гуртка, як правило, у місці свого постійного перебування.
- 2.6. Вступаючи до Пласту, юнак має право вільного вибору гуртка за умови, що вік і рівень знання членів вибраного ним гуртка відповідають його власним.
- 2.7. Перехід до іншого гуртка є можливим, якщо той згоден прийняти пластуна, та якщо з переходом погоджується зв'язковий куреня.
- 2.8. При переході до іншого пластового осередку пластун зобов'язаний взяти із собою посвідку про вихід з попереднього осередку.
- 2.9. Друзі в гуртку дають собі взаємно дотепні, але незлостиві чи непристойні прізвиська – так звані “псевда”, як це було в лицарства на Запорізькій Січі.
- 2.10. Гуртки як суцільні Пластові одиниці живуть у дружніх стосунках між собою на терені пластового осередку. Час від часу влаштовують спільні ігри, змагання, зустрічі, а навіть мандрівки чи табори.

- 2.10.1. У змаганнях між гуртками забороняється “шкідлива конкуренція”. Пластівська “Велика гра” є завжди чесна гра.
- 2.10.2. Співвідношення гуртків забезпечує досвідчений пластовий старшина-зв'язковий, який має бути зацікавлений у гармонійному співжитті гуртків свого куреня.
- 2.11. Видимим доказом належності до гуртка чи куреня успіхів у пластових пробах (ступенях), належного рівня уміlostей, свідчення ведення у Пласті діловодства є пластові відзнаки.

Пластові відзнаки дають можливість відразу взнати:

- 1) скільки пластового знання й досвіду можна вимагати від того чи іншого пластуна;
 - 2) хто в пластових справах має право наказувати й кого треба слухати;
 - 3) хто визначився у Пласті своєю справжньою пластовою поставою, має визначні заслуги.
- 2.11.1. Найважливіша відзнака пластуна - Лілея. Ця відзнака носить зліва на головному уборі (більша), справа на грудях (менша).
 - 2.11.2. Відзнаку належності до пластового гуртка носять на правому рукаві, нижче шва, що лучить рукав із плечем пластової сорочки. Відзнака має форму круглого білого шитка з чорною облямівкою і чорним символом гуртка посередині.
 - 2.11.3. Відзнаку пластових ступенів, яка доводить пластове знання і досвід, носять на лівому рукаві вище ліктя.
 - 2.11.4. Відзнаки іспитів уміlostей, за якими пізнаються особливі знання і справність, носять на правому рукаві пластової сорочки нижче гурткової відзнаки. Сама відзнака – це круглий з облямівкою шиток, де на білому полі представлений символ уміlostі (малярства лицарства, читання слідів тощо).

- 2.12. До пластових ступенів належать такі: учасник, розвідувач, скоб і діловод.
- 2.12.1. Відзнака “Пластун – учасник” – це облямований червоним щиток, у долішній частині на синій стяжці напис ~ "СКОБ"). Облямування стяжки і напис жовті.
- 2.12.2. Відзнака "Пластун - розвідувач", крім того самого облямування і напису, має на головному полі щитка пластовий герб з білою лілеєю.
- 2.12.3. Відзнака “Пластун – СКОБ” така сама, як у розвідувача, але щиток облямований червоним шнурочком, поза обляміркою золотий вінок з дубових листків.
- 2.12.4. Відзнаками пластових діловодів (гуртковий, станичний, кастовий, члени станичної старшини) є срібні або золоті паски, що їх носять по обох боках закладки на лівій кишені пластової сорочки.
- 2.13. Кожен пластун як сучасна культурна людина зобов’язаний дотримуватися правил доброї поведінки як у громадських місцях, так і вдома.
- 2.14. Виховниками можуть бути члени старшого Пластунства, сеньйорату, члени Пласт-приятю, а також підготовлені до виховної роботи старші члени УПЮ. Усі виховники повинні закінчити курси новацьких або юнацьких виховників.
- 2.15. Виховниками можуть бути батьки, які належать до Пласт-приятю або прийняті до осередку пластунів-сеньйорів.
- 2.16. За порушення, що допущені пластунами, застосовуються пластові перестороги.
- 2.16.1. Перша пересторога полягає в тому, що Упорядник звертає увагу на порушення без свідків. Таких пересторог може бути три. Якщо вони не сприяли виправленню пластуна, то провід гуртка дає першу пересторогу, яка вписується в особисту картотеку юнака і в гуртковому наказі доводиться до відома всіх членів гуртка.

- 2.16.2. Про другу пересторогу зв'язковий повідомляє батьків (опікунів) пластуна. Вона доводиться до відома всіх членів куреня в курінному наказі і заноситься в особисту картотеку пластуна.
- 2.16.3. Третя, або остання, пересторога з попередженням про виключення дає винному булава кошового, після відповідного заслуховування і ствердження вини на карному звіті перед кошовим. Третя пересторога подається до відома пластунів на зборі коша або відповідним наказом, а батьків повідомляють окремим листом від крайової пластової старшини.
- 2.17. Виключення з пластового Уладу є найвищою карою, яку стосують до пластуна після третьої перестороги. Рішення про виключення затверджується пластовою старшиною.
- 2.18. Кожен пластун має право з власного бажання залишити пластові ряди. Для цього необхідно:
1. подати письмову заяву про довіду куреня;
 2. зобов'язаний передати в порядку діловодства, якщо якесь мав, вирівняти внески, вернути гурткове майно, зокрема пластову відзнаку.
- 2.19. Кожен пластун, який з тих чи інших причин добровільно вийшов з Пласту, може знову стати його членом. Для цього він мусить скласти знову заяву про прийняття, долучити до неї посвідку про звільнення і виконати додаткові вимоги, якщо їх поставить провід частини, до якої юнак хотів би наново вступити. Якщо юнак був поза Пластом менше одного року, то йому повертаються всі набуті раніше пластові ступені.

3. Схема пластової організації м. Львова:

- 3.1. Найменші організаційні ланки Уладу Пластових Новаків -рої - творять гніздо (дивись схему). 3.1.1. Головний виховник гнізда ~ гніздовий (гніздова).
- 3.2. Найменші організаційні частини Уладу Пластового Юнацтва - гуртки, які об'єднуються в курені.

- 3.2.1. Керівним органом у курені є виборний курінний провід у складі курінного, його заступника, писаря, касира і літописця. Провід вибирається раз на рік.
- 3.3. Хлоп'ячі й дівочі, а також Улади Пластових Новаків і Пластового Юнацтва творять відповідно чоловічий і жіночий кіш.
 - 3.3.1. Управлінську роботу в кошах несуть жіноча та чоловіча булави. Булави очолюють Комендант пластунів – 5 і Комендант пластунок – 6, котрих вибирають раз на два роки.
- 3.4. Гуртки Уладу Старших Пластунів, об'єднуючись у курені, творять Міський осередок УСП. Осередок обирає свій провід, який очолює голова крайового осередку УСП - 7. Провід обирається раз на два роки.
- 3.5. Уряд Пластового Сеньйорату обирає свій провід, котрий очолює Голова Міського осередку УСП - 8. Провід обирається раз на два роки.
- 3.6. Курінь Приятелів Пласту вибирає раз на два роки провід та його голову – 14.
- 3.7. Найвищим органом Пласту є Міський Пластовий Збір, який скликається раз на рік.
 - 3.7.1. Збір обирає Пластову Раду, Перевірну Комісію і Раду Честі.
 - 3.7.2. Пластова Рада збирається не рідше одного разу на місяць. Вона обирає Міський провід.
 - 3.7.3. Безпосередню управлінську роботу в Міській організації веде Міська пластова старшина²⁶ Голови - 1, двох заступників голови – 2,3; писаря – 4; коменданта пластунів – 5; коменданта пластунок – 6; голови міського осередку УСП – 7; голови міського осередку УПС - 8; діловодів: преси – 9; господарства – 10; зв'язку – її; спорту – 12; просвіти – 13; представників приятелів Пласту
- 3.8. Перевірна Комісія стежить за дотриманням Статуту.
- 3.9. Рада Честі - найвищий орган справедливості.

4. Господарсько-фінансова діяльність.

- 4.1. Пласт є юридичною особою, яка має власну назву, самостійний рахунок у банку, печатку, емблему, корогву, а також матеріально-технічну базу. Наділене власними обіговими коштами і має самодіяльний баланс. Товариство створено при відділі народної освіти виконавчого комітету Львівської міської ради народних депутатів.
- 4.2. Для досягнення мети Пласту передбачено:
 - 4.2.1. Обмінюватися делегаціями з країнами, у яких існують структури Пласту.
 - 4.2.2. Відряджати членів Пласту для участі в спільних зустрічах, з'їздах, мандрівках тих чи інших куренів у різних країнах світу.
- 4.3. Міська Пластова Рада розробляє і затверджує плани виховної, спортивної та господарської діяльності.
- 4.4. При проведенні своїх заходів Пласт несе відповідальність за збитки, завдані державі або громадянам.
- 4.5. Для забезпечення самостійної діяльності, а також фінансових операцій будь-якого рівня передбачається:
 - 4.5.1. Створення при Товаристві госпрозрахункових шкіл, клубів, творчих об'єднань.
 - 4.5.2. Оренда спортивних баз, стаціонарних таборів, спортивних комплексів, залів.
 - 4.5.3. Придбання та оренда необхідного спортінвентарю, лешетарських витягів, яхт тощо.
 - 4.5.4. Друкування методичної літератури та випуск реклами.
- 4.6. Контроль за фінансовими видатками в Пластових осередках здійснює Ревізійна комісія, яка створюється міською Пластовою Старшиною на вимогу більшості її членів.
- 4.7. Питання про ліквідацію Пласту вирішується згідно з чинним законодавством.

ДОДАТОК 4

Козацька республіка Синівської СШ

Радивилівського району Рівненської області

Девіз: “За Україну соборну, незалежність, добро і справедливість”.

Вітання: Слава Україні! Навіки слава!

Пісня “За Україну” (Слова М. Вороного).

Структура козацької республіки:

1. Курінь “Братство України”. Девіз: “За пам’ять роду, за старий кобзар”. Гетьман - Павло Полуботок (1722-1724 р.р.). Пісня “Наливайте, браття”.
2. Курінь “Козацька слава”. Девіз: “Як вогонь безсмертний у віках не згас, так козацька слава у серцях у нас”. Гетьман - І. Виговський (1657-1659 р.р.). Пісня; “Деся під львівським замком”.
3. Курінь “Спалах”. Девіз: “Дума наша українська, не вода в ній - кров тече. Козаку найперше - воля, козаку найперше – честь”. Гетьман - І. Мазепа (1687-1709 р.р.). Пісня “Козацькому роду нема переводу”.
4. Курінь “Червона калина”. Девіз: “Наша правда - в нас на знаменах, наша пам’ять - у нас на щитах”. Гетьман - І. Сірко (1670-1672 р.р.) Пісня “Червона калина”.
5. Курінь “Дзвін”. Девіз: “За славу Україну, за вільне життя, за козацьку славу, за щасливе майбутнє”. Гетьман - Д. Вишневецький (1550-1553 р.р.). Пісня “Гей, там на горі Січ іде”.
6. Курінь “Нащадки славних козаків”. Девіз: “Ми йдемо в бій, ми йдемо в бій по згарищах руїни, за рідний край, за нарід свій, за волю України!”. Гетьман - І. Скоропадський (1708-1722 р.р.). Пісня “Козацькому роду нема переводу”.
7. Курінь “Козацька гвардія”. Девіз: “Врага не буде супостата, а буде син, і буде мати, і буде правда на землі”. Гетьман - М. Дорошенко (1625-1628 р.р.). Пісня “Повіяв вітер степовий”.

Конституція Козацької Республіки

1. Козацька Республіка в школі створюється на добровільних засадах з учнів, які вважають себе патріотами України, дорожать своєю школою, селом, батьківським родом, встигають у навчанні, дисципліновані і виховані.
2. Козацька республіка спрямовує свою діяльність на творче продовження в сучасних умовах козацьких звичаїв і традицій, вироблення в кожного її члена прагнення розвивати в собі кращі людські якості.
3. Республіка створює курені, які мають свої прапори, свою пісню, герб і гетьмана, свій девіз,
4. Обирається рада курінних і педагогів школи:
 - а) на чолі Козацької Республіки стоїть обраний кошовий отаман;
 - б) куренями керують обрані курінні.
5. Курінь обирає свого прапорonoсця.
6. Республіка бере участь у традиційних та духовних святах села та в різноманітних спортивних змаганнях.
7. Робота Козацької Республіки спрямовується у п'яти напрямках:
 - вивчення історії козацтва;
 - відродження та збереження народних традицій та обрядів;
 - вивчення пісенного фольклору про козацтво;
 - вивчення творів образотворчого мистецтва з історії козацької України;
 - дослідження ролі спорту і фізичного виховання в житті козаків. Використання його для власного фізичного розвитку.
8. Керує Козацькою Республікою козацька рада.
9. Вступаючи в Козацьку Республіку дають урочисту клятву під малиновим та національним прапорами згідно із затвердженим текстом.
10. У Козацькій Республіці є свої гроші (козачки), які даються куреням за хороші справи.
11. Члени Козацької Республіки називаються козаками і козачками.

12. Козаки і козачки своїми справами не втручаються в політику, не виражають інтересів ніяких політичних позицій і рухів і не виконують ніяких їхніх доручень.
13. Козацька Республіка живе за лозунгом: “Українець – господар на своїй землі, а інші люди його брати”.

Клятва вступаючого в Козацьку Республіку

Я (прізвище, ім'я), вступаючи в Козацьку Республіку, перед лицем своїх друзів, перед рідною землею та пам'яттю звитяг козацтва урочисто клянусь, що вивчатиму історію і традиції українського народу, буду готувати себе розумове, фізично і морально, щоб чесно і віддано служити українському народові в ім'я нашого становлення, незалежності і процвітання.

Принципи Козацької Республіки

1. Святим обов'язком Козацької Республіки є знання історії України, збереження і примноження української культури, її народних традицій.
2. Козацька республіка виступає проти політизації дитинства, будь-якої монополії в дитячому русі, за співробітництво на засадах партнерства з усіма гуманістичними об'єднаннями.
3. Республіка виступає за конституційне гарантоване ставлення до релігійних святих і традицій, розцінюючи релігію як одне з джерел відродження нації.
4. Організація виховує в молоді повагу до інших національностей, що проживають в Україні, сприяє їх культурному розвитку.
5. Козацька Республіка виступає за утвердження української мови як єдиної державної на території республіки.
6. З метою фізичного гарту та виховання молоді організація проводить мандрівки рідним краєм.

7. Республіка має свою форму, прапор, іншу атрибутику та символи.
8. Козацька Республіка підтримує тісні взаємозв'язки з молодіжними організаціями України, веде морально-здоровий спосіб життя.

Обов'язки козацької старшини

Кошовий

1. Відповідає за роботу козацької ради.
2. Є організатором козацьких свят.
3. Перевіряє курені (як виконується грамота куреня).
4. Допомогає скласти план роботи Козацької Республіки.
5. Нагороджує переможців (козацькі конкурси, змагання).
6. Організовує різні походи, екскурсії.

Курінний

1. Керує роботою куреня.
2. Під його керівництвом складається грамота куреня.
3. Звітується на козацькій раді про роботу куреня.
4. Організовує курінь до свят у Козацькій Республіці.

Генеральний прапороносець

Відповідає: 1) за збереження прапора Козацької Республіки та прапорів куренів; 2) внесення і винесення прапора під час проведення козацького свята.

Генеральний писар

1. Оформляє документи Козацької Республіки, грамоти Козацької Республіки, пише об'яви з різних поточних питань організації.
2. Пише рішення зборів Козацької ради.
3. Зачитує рішення Козацької ради.

Кашовар

1. Відповідає за харчування козаків і козачок під час козацьких свят, походів, екскурсій.
2. Організовує змагання на кращого кашовара українських національних страв.

3. Пропагує знання з історії української національної кухні.

План роботи Козацької Республіки (1992-1995 р.р.)

1. Розмова в куренях “Від роду до народу слався, Україно”.
2. Конкурс малюнка “Я бачу світ далеких предків козаків”.
3. Туристична подорож, присвячена 50-річчю У ПА “Шляхами боїв”.
4. Оформлення кімнати-музею народознавства.
5. Збір та розучування козацьких та стрілецьких пісень.
6. Спортивні змагання “Козацькі розваги”.
7. Свято врожаю.
8. Змагання призовної і допризовної молоді “Готовий до служби в Національній гвардії”.
9. Розповідь-естафета “Гетьмани України”.
10. Свято козацької та стрілецької пісні.
11. Гра “Поле чудес”.
12. Різдвяні свята.
13. День козака.
14. Свято “Козацькому роду нема переводу”.
15. Проводи зими і зустріч весни.
16. Шевченківське свято.
17. Прийом у Козацьку Республіку.
18. Ранок “Ой ти, весно красна”.
19. Свято Великодня.
20. Українські вечорниці.
21. Козацькі мандри (туристичний зліт).
22. Фольклорне свято.
23. Науково-практична конференція, присвячена 7 5-річчю української державності.
24. Козацький вогник.

ДОДАТОК 5

Статут Дитячого Козацького Товариства Рівненщини (витяг)

I. Загальні положення

1. Дитяче козацьке товариство Рівненщини (ДКТР) є добровільною, незалежною, позапартійною, громадською організацією, яка орієнтується на ідеали гуманного та демократичного суспільства та діє згідно з Конституцією України, чинними законодавством і даним Статутом.

2. ДКТР є організацією первинних осередків, яка створена для об'єднання дітей, юнацтва та наставництва з метою координації зусиль у вихованні молоді в дусі традицій і звичаїв українського козацтва.

3. ДКТР може співпрацювати з державними й суспільними організаціями, в т.ч. із зарубіжними та міжнародними.

II. Мета, основні завдання та форми діяльності

1. Мета ДКТР – допомагати кожному своєму члену виховати себе: духовно, фізично, інтелектуально розвинутою особистістю на прийнятих засадах козацького світогляду та способу життя в дусі відданості Україні на основі відродження національних і загальнолюдських цінностей.

III. Члени ДКТР. Їх права та обов'язки

1. Членами ДКТР можуть бути діти, підлітки і дорослі (незалежно від статі і національності) віком до 18 років.

2. Особи, старші 18 років, можуть бути членами ДКТР в якості наставників.

3. Членство в ДКТР є добровільним, індивідуальним та колективним.

4. Прийом здійснюється первинним осередком, ним визначаються і ритуал та форми прийому.

5. Обов'язки членів ДКТР:

- визнавати Статут ДКТР та дотримуватись його;
- дотримуватися заповідей Божих;
- брати участь у роботі організації;
- пройти козацький вишкіл;
- виконувати заповіді козацькі.

IV. Організаційна структура ДКТР

1. Основу структури ДКТР складають первинні осередки за місцем проживання, навчання, інтересом, статтю, віком (назва первинного осередку, його структура визначається самим осередком).

2. Керівним органом самоврядування є Велика Рада (загальний збір усіх членів організації), яка скликається для вирішення питань життя, діяльності, вибору старшини.

3. У період між Великими Радами керівництво здійснює старшина та наставники, що складають Малу Раду.

4. Старшина обирається Великою Радою раз на рік, керує роботою організації в період між Радами.

5. Отаман:

- офіційно виступає від імені ДКТР при укладанні угод, проведенні переговорів та інших видах діяльності;
- за погодженням з старшиною ДКТР та первинного осередку призначає наставників;
- координує, узгоджує діяльність осередків ДКТР;
- разом із старшиною ДКТР розглядає і розв'язує конфліктні ситуації між осередками або членами організації.

Писар:

- веде діловодство ДКТР;
- веде листування ДКТР, готує проекти рішень і постанов керівних органів організації.

Скарбник:

- виконує бухгалтерські функції;
- виконує доручення отамана ДКТР.

Наставник:

- здійснює навчально-виховну роботу в первинному осередку;
- веде гурткову роботу;
- спільно із обраною старшиною координує діяльність організації і проведення будь-яких заходів осередку;
- слідкує за дисципліною та виконанням наміченої діяльності осередку.

6. Старшина, наставник, інші особи, які працюють в ДКТР на професійній основі, можуть отримувати заробітну плату, величину якої затверджує Мала Рада ДКТР.

V. Кошти та майно

1. Фінанси ДКТР складаються з:

- добровільних пожертв, заповітів, інших внесків приватних осіб, підприємств, організацій України і закордону, інші джерела;
- коштів, отриманих від видавничої, концертної, туристичної та іншої діяльності, яка відповідає Статутіві та чинному законодавству України.

VI. Правовий статус

1. ДКТР є юридичною особою, має свій штамп і печатку встановленого зразка.

2. ДКТР має свою символіку, прапор, форму одягу, відзнаки.

3. ДКТР перебуває на самостійному балансі, відкриває окремі рахунки в банківських установах.

Конституція Козацької Республіки

1. Козацька Республіка в школі створюється на добровільних засадах. В неї можуть вступити всі учні школи, незалежно від віку та статі.

2. Діяльність Козацької Республіки спрямована на продовження козацьких звичаїв та традицій.

3. Республіка має свої символи:

- пісня “За Україну”;
- герб;
- прапор малинового кольору.

4. Республіка складається з куренів, кожен з яких відповідно має свої символи.

5. На чолі Козацької Республіки стоїть кошовий отаман. Куренями керують обрані курінні.

6. Керує Козацькою Республікою Козацька Рада.

7. Члени Козацької Республіки називаються козаками і козачками.

8. Козацька Республіка живе за лозунгом: “Українець – господар на своїй землі, а інші люди - його брати”.

9. Кожен, хто вступає в Козацьку Республіку повинен скласти клятву.

Клятва

Я (прізвище, ім'я), вступаючи в Козацьку Республіку, перед лицем своїх друзів урочисто клянусь, що чітко дотримуватимусь принципів Козацької Республіки виконуватиму всі доручення і накази мені дані, буду готувати себе морально і фізично, щоб чесно і віддано служити українському народові і бути гідним сином української держави.

Керівництво Козацької Республіки

1. На чолі Козацької Республіки стоїть обраний кошовий отаман.

2. Керує Козацькою Республікою Козацька Рада, до якої можуть входити і вчителі і учні. Козацька Рада, до якої можуть входити і вчителі і учні. Козацька Рада включає (складається) з:

- генеральний прапорonosець;
- писар;
- курінні отамани;
- судочинець;
- кашовар.

3. Козацька Республіка поділена на курені, керують якими курінні отамани. Кожен курінь має свого писаря, прапорonosця, кашовара.

ДОДАТОК 6

Статут Спілки Піонерів Рівненщини (витяг)

I. Загальні положення

1.1. Спілка Піонерів Рівненщини (надалі - СПР) є громадським, створеним на добровільних засадах, самодіяльним об'єднанням дітей, підлітків та дорослих.

II. Завдання та діяльність Спілки

2.1. Завдання та діяльність Спілки спрямовані на:

- згуртування дітей, підлітків та дорослих, з метою вироблення найрізноманітніших форм, методів, програм, направлених на виконання добрих і корисних справ, розвиток різноманітних здібностей у підростаючого покоління;

- виховання у дітей віри в себе, в свої сили, любові до своєї родини, до краю, в якому народився;

- пізнання та примноження краси природи;

- утвердження, збереження та примноження традицій свого народу;

- знайомство з історичним минулим України;

- виховання підростаючого покоління в дусі поваги до старших, піклування про молодших, своїх рідних, близьких, друзів;

- надання шефської допомоги інвалідам та престарілим;

- прагнення жити в мирі та дружбі з дітьми інших народів;

- прищеплення любові до праці.

2.2. Спілка виступає проти політизації дитинства, будь-якої монополії в дитячому русі, за співробітництво на засадах партнерства з усіма гуманістичними об'єднаннями, як на Україні, так і за її межами. Якщо їхня діяльність не суперечить статутним завданням Спілки та чинному законодавству.

III. Члени СПР

3.1. Членами спілки можуть бути діти, підлітки і дорослі, незалежно від національності, соціального походження, відношення до релігії при наявності 3 чол (не менше) і вожатого. Вступ в організацію дітей проводиться зі згоди батьків або осіб, що їх замінюють.

3.2. Діяльність у Спілці віком не обмежується. Прийом здійснюється, як правило, з 10 років, індивідуально, на загальних зборах членів первинного піонерського колективу.

Керівні органи

1. Найвищим органом СПР є Всеукраїнський зліт, який скликається не рідше одного разу на три роки.

2. Обласний зліт.

3. Між зльотами діє обласна рада - виконавчий орган.

4. Обласна рада скликається з двох палат:

- дитяча палата – постійно діючий збір, який скликається не рідше одного разу в рік;
- палата дорослих – пленум, який збирається не рідше одного разу на рік.

Вся програма діяльності СПОУ виступає під єдиним гаслом “Я – родина – Батьківщина”.

У Програмі яскраво показана гуманістична суть Спілки піонерів України.

1. Гідність особистості:

- постійно розвивати задатки, розкривати здібності дітей і підлітків;
- виконувати повагу дитини до самого себе, вміння поважати інших;
- утверджувати, що особистістю не народжуються, а стають.

2. Добро:

- виховувати доброту думок, почуття і конкретних справ;
- вчити самодисципліні і обов'язку, честі і совісті;
- спішити творити добро.

3. Краса:

- мистецтво розуміти світ;
- розуміти, відчувати красу природи, красу людини;
- формувати за допомогою мистецтва здатність уявляти, фантазувати, вміння заглянути в нові далі;

4. Істина:

- розкривати нескінченність світу і невичерпність знань;
- не боятися новизни;
- знання – сила, але цю силу потрібно поєднувати з добром і красою, щоб вона служила людям.

5. Праця:

- утверджувати себе в праці, цінувати будь-яку корисну працю;
- утверджувати навички конкретних професій;
- робити те, що цікаво і те, що потрібно іншим людям.

6. Здоров'я:

- виховувати повагу до здоров'я, єдності здорового духу і тіла;

- сильні, сміливі, кмітливі, спритні.

7. Сім'я:

- вчити берегти свій дім, цінувати своїх батьків;
- вчити жити турботами сім'ї, зберігати тепло сімейного дому;
- готувати себе до сімейного життя;
- сім'я – рід – народ – Батьківщина.

8. Історія і спадщина:

- вивчати історію України, зберігати традиції, звичаї свого народу, поважати могили і справи своїх предків;
- оберігати пам'ятники України, гордитися своїм народом;
- зберігати святині України.

9. Природа:

- любити природу, охороняти її;
- оволодівати знаннями по екології;
- розкривати, що природа це те, що при-Роді, при-Народі, при-Батьківщині.

10. Я – Земля – Всесвіт:

- прагнути до розуміння мети, змісту життя;
- задумуватися над таємницями вічності і безконечності життя;
- повага до національної культури, загальнолюдських цінностей, гідності особистості.

Спілка піонерів України керується законами:

- єдності слова і діла;
- честі і совісті;
- дружби і товариськості;
- турботи й милосердя.

Використовує різні норми, методи і засоби розвитку загальнолюдських цінностей через реалізацію програми “Я – родина – Батьківщина”.

“Я”.

Я – виховую віру в себе, розкриваю і розвиваю свої здібності, поспішаю творити добро, намагаюсь розуміти радість і горе інших;

Я – пізнаю, бережу та примножую красу у всьому, розумію, що до істини веде безліч шляхів, відшукую з них свій;

Я – утверджую себе в праці, шаную будь-яку корисну справу, прагну стати сильним, витривалим та сміливим.

“Родина”.

Я – шаную свою родину, бережу тепло батьківської оселі;

Я – поважаю старших, піклуюсь про молодших, живу турботами і радощами рідних, близьких і друзів;

Я – готуюсь до сімейного життя.

“Батьківщина”.

Я – вивчаю, утверджую та примножую традиції і святині свого народу, України;

Я – прагну жити в мирі та дружбі з дітьми інших народів, пам’ятаючи: Земля - наш спільний дім;

Я – живу у злагоді із природою.

Девіз піонерів: “За Батьківщину, добро і справедливість”.

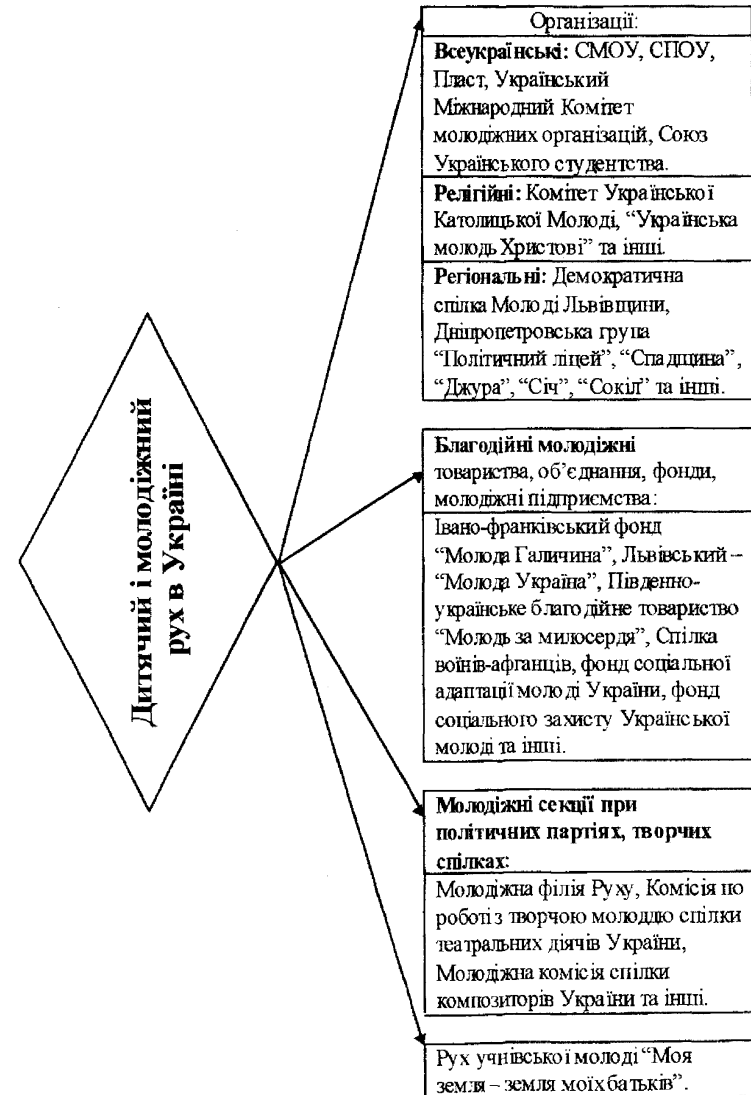
Символ організації: веселка. Галстук нинішніх піонерів -веселковий.

На І зльоті СПОУ коли були прийняті програми - орієнтири діяльності піонерських осередків і вони отримали символічні назви:

- “Берегиня” – відродження кращих традицій української родини;
- “Повір у себе” – ствердження особистості через корисні для всіх справи;
- “Котигорошко” – загартування тіла і духу в ім’я захисту рідної землі, добра, справедливості;
- “Червона калина” – вивчення історії, культури, етнографії свого народу.
- “Піонер-лідер” – розвиток організаторських здібностей, культури взаємовідносин.
- “Помагай” – підготовка до самостійної праці, набуття навиків економічного спілкування.
- “Краю мій лелечий” – справи дорослих і дітей щодо захисту рідної природи.

ДОДАТОК 8

Дитячий і молодіжний рух в Україні



ДОДАТОК 9

Статут Спілки Української Молоді (витяг)

Вступ

Спілка Української Молоді (СУМ) – всеукраїнська громадська організація, яка об'єднує в своїх рядах на добровільних засадах українську молодь. Спілка діє відповідно до цього статуту, Конституції і законодавства України.

Місце розташування центральних статутних органів СУМ – м. Київ.

I. Мета

СУМ виступає за сприяння у розбудові Української національної Держави, виховання молоді в дусі українського націоналізму на ідеалістичних і християнських засадах.

II. Завдання

Завданням СУМ є:

1. Проведення суспільно-політичної, виховної, культурно-освітньої, спортивної праці серед молоді.
2. Участь у формуванні та реалізації загальноосвітніх та молодіжних програм.

III. Членство

а) Роди членів організації:

1. Дружинники – дійсні члени СУМ віком від 18 до 35 років.
2. Сеньйори – дійсні члени СУМ віком понад 35 років.
3. Юнацтво – кандидати в дійсні члени СУМ віком від 6 до 18 років.
4. Суменята – кандидати до юнацтва СУМ віком від 4-5 років.
5. Почесні члени.
6. Спосіб прийняття у дійсні члени.

б) Спосіб прийняття у дійсні члени:

1. Дружинник – це колишній член Юнацтва СУМ, що склав усі екзамени, присягу та після 18 років життя набув звання дійсного члена – Дружинника, або громадянин України, що

вступив до СУМ після 18 років життя, відбув 3-місячний кандидатський термін, склав присягу і набув права називатися Дружинником. Кандидат в дійсні члени повинен визнавати ідеї СУМ, написати письмову заяву, підтриману рекомендацією двох Дружинників або Сеньйорів, пройти 3-місячний кандидатський термін. Після 3-місячного кандидатського терміну рішення про прийняття кандидата в дійсні члени приймає місцевий Провід СУМ, кандидат складає присягу та одержує звання Дружинника СУМ. Член СУМ повинен стояти на обліку в тій організації СУМ, на терені діяльності якої він проживає в даний час.

2. Сеньйором СУМ може стати колишній Дружинник СУМ, а також громадянин України, якому виповнилося 35 років, визнає ідеї СУМ, вніс письмову заяву, пройшов 3-місячний кандидатський термін і прийнятий Проводом СУМ в дійсні члени. Після 3-місячного кандидатського терміну кандидат складає присягу і стає Сеньйором СУМ.

3. Кандидати в дійсні члени СУМ – старше Юнацтво віком від 12 до 18 років. Член молодшого Юнацтва СУМ, якому виповнилося 12 років, переходить до старшого Юнацтва СУМ. Особи віком від 12 до 18 років, які не були членами Юнацтва СУМ і мають бажання стати його членами, повинні пройти 3-місячний кандидатський термін.

Організаційно-виховна побудова старшого Юнацтва СУМ визначена в Правильнику Юнацтва СУМ.

Кандидати в дійсні члени СУМ – молодше Юнацтво віком від 6 до 12 років. Членом молодшого Юнацтва СУМ може стати кожна українська дитина віком від 6 років, яка подасть заяву про згоду батьків чи опікунів і одержить згоду осередку молодшого Юнацтва СУМ на прийняття в ряди Спілки. Кандидат повинен пройти 3-місячний кандидатський термін.

Організаційно-виховна побудова молодшого Юнацтва СУМ визначена в Правильнику Юнацтва СУМ.

4. Суменята – українські діти, які гуртуються в СУМ на добровільній основі задля виховання в українському національному і християнському дусі. Батьки чи опікуни Суменят повинні подати письмову згоду про їх перебування в системі СУМ.

5. Почесними членами СУМ можуть бути особливо заслужені для українського народу та Спілки Української Молоді особи.

в) Права і обов'язки всіх членів організації:

1. Дружинники мають права: право голосу, обирати і бути обраним на всі керівні посади в усіх ступенях Проводів та інших органів СУМ. Сеньйори мають право голосу, обирати і бути обраним на всі керівні посади, крім посад голів Проводів на всіх рівнях, у СУМ. Суменята, Юнацтво, Дружинники і Сеньйори мають право носити однострій та відповідні емблеми, брати участь у всіх діях СУМ, нормованих статутами і правильниками СУМ.

2. Члени мають обов'язок: здійснювати мету СУМ, дотримуватися її ідейних засад і виконувати її завдання, визначені правильниками СУМ та рішеннями зборів СУМ різних рівнів. Вони зобов'язані сумлінно виконувати накази і вказівки керівних органів, вчасно сплачувати членські внески.

г) Втрата членських прав дійсних членів настає як наслідок:

1. Добровільного виходу особи з організації.

2. Позбавлення в членських правах протягом визначеного часу.

3. Виключення з членства СУМ.

Добровільний вихід з організації, до якої належить особа, приймається на основі письмової заяви до Проводу СУМ. Позбавити члена організації прав протягом визначеного часу може з дисциплінарно-адміністративних причин керівний орган.

IV. Структура Центральних органів СУМ

1. Центральний Провід СУМ є найвищим керівним органом СУМ у період між Всеукраїнським Збором, який виконує рішення Всеукраїнського Збору СУМ.

2. До складу Центрального проводу входять:

Голова;

Заступник Голови;

Секретар;

Скарбник;

Референт Юнацтва;

Голова Центральної Виховної Ради;

Голова Обласних Проводів;

Голова референтур.

V. Структура Обласних органів СУМ

- а) Обласний збір СУМ.
 - 1. Обласний збір скликається один раз на рік Обласним Проводом, який визначає час, місце і програму.
 - 2. До компетенції Обласного Збору належить:
 - А. Заслуховування звітів керівних органів та оцінка їх діяльності.
 - Б. Схвалення напрямків діяльності.
 - В. Обрання керівних органів обласної організації СУМ.
 - Г. Обрання делегатів на Всеукраїнський збір.
 - Д. Прийняття рішення про ліквідацію організації на даній території.
- б) Обласний Провід СУМ.
 - 1. Склад Обласного Проводу СУМ:
 - Голова;
 - Заступник;
 - Секретар;
 - Скарбник;
 - Референт Юнацтва.

VI. Структура Осередку СУМ

- а) Осередок СУМ.
 - 1. Загальні Збори Осередку скликаються один раз на місяць.
 - 2. Загальні Збори Осередку є правомочними в разі участі в них більше половини членів Осередку.
 - 3. Рішення Загальних Зборів Осередку приймається більшістю голосів присутніх.
 - 4. Рішення про ліквідацію Осередку вимагає двох третин голосів від присутніх членів. Усе майно ліквідованого Осередку переходить у розпорядження і власність Районного Проводу.
 - 5. До компетенції Загальних Зборів належить:
 - А. Заслуховування звіту керівних органів Осередку та надання їм оцінки.
 - Б. Вибір делегатів на Районний Збір.
 - В. Прийняття нових членів.
 - Г. Ліквідація Осередку, створеного Зборами Осередку.
- б) Провід Осередку.
 - 1. До складу Проводу Осередку входять:
 - Голова;

Заступник Голови;
Скарбник-секретар;
Булавний;

Керівники за напрямками роботи.

2. Провід Осередку вирішує справи за участю не менше половини членів звичайною більшістю голосів.

3. До компетенції Проводу Осередку належить:

А. Ініціатива, план, керівництво і контроль діяльності Осередку згідно з програмою, правильниками і рішеннями керівних органів СУМ.

Б. Участь у підготовці і нарадах Районних Зборів.

В. Підготовка і проведення Загальних Зборів Осередку.

Г. Прийняття нових членів.

Осередок повинен налічувати не менше трьох членів СУМ.

VII. Гасло, вітання, організаційні відзнаки СУМ

Гасло: “Бог і Україна”.

Щоденне вітання СУМ: “Гартуйсь”.

Святкове вітання СУМ: “Честь України – Готов Боронити!”

СУМ має свій прапор, свою емблему і свою печатку з символікою.

Зразки символіки СУМ затверджуються Центральним Проводом і реєструється у встановленому порядку.

VIII. Кошти та майно

Спілка має кошти та майно. Усе майно та кошти, які перебувають у розпорядженні СУМ, є власністю Спілки.

Кошти Спілки складаються:

1. З вступних та членських внесків.

2. З добровільних внесків.

3. З надходжень від видавничої діяльності.

4. З надходжень від майна.

5. З надходжень від проведення публічних заходів.

6. З надходжень від господарської діяльності підприємств, заснованих СУМ.

СУМ, створені нею установи та організації, ведуть бухгалтерський облік, статистичну звітність, реєструються в органах

державної податкової інспекції та вносять до бюджету платежі у порядку та розмірах, передбачених чинним законодавством.

ІХ. Правовий статус

СУМ є юридичною особою. СУМ має свій рахунок у банку. СУМ має свій штамп та печатку з символікою. Спілка здійснює видавничу діяльність. СУМ поширює свою діяльність на території України.

Х. Припинення діяльності СУМ

1. Припинення діяльності СУМ може бути здійснене у вигляді реорганізації та ліквідації.

2. Реорганізація та ліквідація СУМ може бути здійснена на підставі рішення Всеукраїнського Збору. Ліквідація СУМ також може бути здійснена на підставі рішення суду у випадках, передбачених чинним законодавством.

3. Кошти та інше майно СУМ, у тому числі і в разі її ліквідації, не можуть бути розподілені між членами СУМ, а використовуються на виконання статутних завдань, а у випадках, передбачених чинним законодавством, на підставі рішення суду спрямовуються в дохід держави.

ДОДАТОК 10

Статут Союзу Українського Студентства (витяг)

1. Загальні положення.

1.1. Союз Українського Студентства (далі за текстом – СУС) є добровільною самоврядною громадською організацією студіюючої молоді, що проживає в Україні, а також студентів українського походження в інших державах.

1.2. Союз провадить свою діяльність відповідно до Конституції України, Міжнародних угод, що в них бере участь Україна, чинного законодавства України та цього Статуту.

1.3. СУС виник з ініціативи студентів України з метою забезпечення їх активної участі в докорінному оновленні українського суспільства, демократизації, зміцнення громадських прав та інтересів студентства та згуртування студентів українського походження за межами України.

1.4. СУС провадить свою діяльність самостійно, а також разом з іншими організаціями, безпосередньо здійснює міжнародні зв'язки зі студентськими, молодіжними організаціями та іншими юридичними особами.

1.5. СУС є юридичною особою, має самостійний баланс та рахунки в банківських установах, має печатку, штампи, власну символіку, зразки яких затверджуються Координаційною Радою та реєструються в установленому законом порядку, бланки із власним найменуванням, зразки яких затверджуються Координаційною Радою.

1.6. Офіційна назва громадської організації:

- українською мовою – Союз Українського Студентства (скорочено – СУС);
- англійською мовою – Union of Ukrainian Students.

1.7. Осідок керівних органів СУС: м. Київ, вул. Ломоносова, 59.

1.8. Символом СУС є вертикально розміщений чорний щит прямокутної форми в пропорціях 1:3 з трикутним нижнім кінцем, на фоні якого зроблено два мазки фарби – синього та жовтого кольору, що символізує собою спалахи національного відродження на темному тлі дійсності.

Печатка СУС має форму круга, по зовнішньому колу якого зроблено напис: “СОЮЗ УКРАЇНСЬКОГО СТУДЕНТСТВА УКРАЇНА”, а всередині розміщено зображення контурів символу СУС.

2. Завдання та форми діяльності СУС

2.1. Для здійснення Статутних цілей СУС організовує українське студентство на виконання таких завдань:

сприяння забезпеченню політичного та економічного суверенітету України;

захист прав та інтересів студентів;

сприяння розвитку української науки, культури і освіти;

сприяння розвитку самоврядування та автономії навчальних закладів;

участь у підвищенні ефективності підготовки спеціалістів, усунення перепон на шляху вільного ознайомлення з науковою та іншою інформацією;

боротьба за подолання адміністративно-бюрократичного стилю управління у навчальних закладах;

сприяння формуванню демократичної української інтелігенції.

2.2. Для виконання статутних завдань в установленому законом порядку СУС має право:

представляти своїх членів у державних органах, громадських організаціях;

надавати матеріальну та юридичну допомогу і моральну підтримку студентам;

шляхом утвердження ефективного студентського самоврядування в навчальних закладах брати участь у формуванні навчального процесу, залучати студентів до процесів відродження національної свідомості та культури, участі в політичній діяльності, до боротьби з авторитарними методами і формами державного керівництва;

формувати громадську думку шляхом виступів у засобах масової інформації, лекційної пропаганди та іншими засобами, що не суперечать закону;

проводити незалежні громадські соціологічні дослідження;

здійснювати видавничу та рекламну діяльність;

провадити господарську та іншу комерційну діяльність шляхом створення госпрозрахункових установ та організацій зі статусом юридичної особи, заснування підприємств;

виступати учасником цивільно-правових відносин, набувати майнові та немайнові права;

представляти і захищати законні інтереси своїх членів у державних органах та громадських організаціях;

брати участь у політичній діяльності, проводити заходи (збори, мітинги, демонстрації тощо);

ідейно, організаційно та матеріально підтримувати інші об'єднання громадян, надавати допомогу в їх створенні;

одержувати від органів державної влади і управління та органів місцевого самоврядування інформацію, необхідну для реалізації своїх цілей та завдань;

вносити пропозиції до органів влади й управління;

збирати, обробляти, розповсюджувати та зберігати інформацію, пропагувати свої ідеї та цілі;

засновувати засоби масової інформації, видавати газети, історико-літературні часописи, наукові журнали та іншу друковану продукцію;

організовувати при відділеннях дискусійні клуби, бібліотеки, клуби за інтересами тощо;

створювати фонди студентської допомоги та каси взаємодопомоги;

вступати в міжнародні неурядові організації, підтримувати міжнародні зв'язки, укладати відповідні угоди, а також брати участь у здійсненні заходів, що не суперечать міжнародним зобов'язанням України;

використовувати інші форми діяльності, що не суперечать чинному законодавству і відповідають цьому Статуту.

3. Члени СУС, їх права та обов'язки

3.1. Членство у СУС індивідуальне та колективне.

3.2. Колективними членами СУС можуть бути колективи установ, організацій, підприємств та інших громадських організацій.

3.3. Індивідуальним членам СУС можуть бути громадяни України та інших держав, які досягли 14 років і визнають

положення цього Статуту та беруть участь у діяльності СУС. Це студіююча молодь старших класів шкіл, середніх, професійних та вищих навчальних закладів, аспірантур, а також ті, хто скінчив навчання, але не бажає припиняти членство в СУС.

3.4. Членство в СУС не виключає членства в інших організаціях.

3.5. Індивідуальні члени приймаються на зборах осередку (клубу) згідно з поданою заявою.

3.6. Колективні члени приймаються рішенням керівного органу відповідного міського (обласного) відділення СУС згідно з поданою заявою.

3.7. Члени СУС мають право:
обирати та бути обраними до всіх органів СУС;
брати участь у заходах, що не заборонені законом, які організовуються та проводяться СУС;
користуватися всіма формами допомоги СУС;
обговорювати питання діяльності СУС та вносити пропозиції щодо поліпшення його роботи;
вільно висловлювати на зборах СУС свої погляди і відстоювати свою думку.

3.8. Члени СУС зобов'язані:
дотримуватись положень цього Статуту;
брати участь у роботі одного з первинних осередків (клубів) СУС;
своєчасно сплачувати членські внески.

3.9. Розміри та порядок сплати членських внесків визначаються з'їздом СУС.

3.10. Індивідуальне членство припиняється:
при добровільному виході із СУС за рішенням первинного осередку (клубу) за порушення Статуту, дії, що завдають шкоди СУС або підривають його авторитет;
при несплаті членських внесків протягом 3-х місяців поспіль.

3.11. Припинення колективного членства відбувається на підставі:
рішення керівного органу колективного члена;
згідно з рішенням керівного органу міського (обласного) відділення СУС відповідно.

3.12. За активну участь і вагомий внесок у розвиток і реалізацію мети організації З'їздом СУС присвоюється звання почесного члена СУС.

4. Організаційна структура та керівні органи СУС

4.1. Основою СУС є осередки (клуби), які можуть утворюватися при наявності не менше 5 членів СУС. Форми організації осередків (клубів) визначаються їхніми членами.

4.2. Осередки (клуби) об'єднуються у міські (обласні) відділення СУС.

4.3. Вищим керівним органом СУС є З'їзд.

4.4. З'їзд СУС скликається не рідше одного разу на рік Координаційною Радою СУС або на вимогу не менш як однієї третини всіх міських (обласних) відділень СУС.

5. Кошти та майно СУС

5.1. Кошти СУС формуються із:

членських внесків;

відрахувань від проведеної господарської та комерційної діяльності створених СУС госпрозрахункових установ та організацій, заснованих СУС підприємств та інших надходжень, які не суперечать чинному законодавству;

добровільних внесків та пожертвувань.

**Словник найважливіших понять,
які використовуються у посібнику**

Актив + (від лат. *activus* – діяльний, дійовий) **учнівський** – частина соціальної групи (колективу), організації, яка проявляє найбільшу ініціативу в одержанні завдань для групи й наполегливість у їх виконанні. Учнівський актив й наполегливість у їх виконанні. Учнівський актив суттєво впливає на формування громадської думки в групі, організації, класі чи школі. Співпраця з активом, уміле управління ним з боку педагогів є надзвичайно важливою умовою успішно організованого виховного процесу. Зокрема, розрізняють учнівський актив формальний, до якого входять особи, яким офіційно доручено виконувати певні визначені завдання, функції, та учнівський актив неформальний, до якого належать авторитетні члени групи. Варто уникати ситуацій, коли найбільш авторитетних та впливових членів колективу не залучають до формального учнівського активу.

Асоціація (лат. *associatio* – приєдну, з'єдну) – 1) об'єднання, союз, організація, створені для досягнення спільної господарської, наукової та іншої мети; 2) сполучення, з'єднання чого-небудь у єдине ціле.

Виховання – процес цілеспрямованого, систематичного формування особистості, зумовлений законами суспільного розвитку, дією багатьох об'єктивних і суб'єктивних факторів. У широкому розумінні виховання – це вся сума впливів на психіку людини, спрямованих на підготовку до активної участі у виробничому, громадському й культурному житті суспільства. У вузькому розумінні виховання є планомірним впливом батьків і школи на вихованця.

Виховання – це соціально й педагогічно організований процес створення оптимальних умов для формування людини як особистості, це вплив вихователя на вихованця з метою формування в нього бажаних соціальних, психічних і фізичних якостей.

Всеукраїнські об'єднання – об'єднання, діяльність яких поширюється на територію всієї України і які мають місцеві осередки в більшості її областей.

Гармонія, гармонійність (від гр. *harmonia* – злагодженість, зв'язок) розуміють внутрішню і зовнішню упорядкованість, узгодженість, цілісність явищ і процесів. У психології – поєднання індивідуальних чи особистісних позитивних рис. Гармонія

виробляється у процесі виховання особи й участі її в життєдіяльності певного колективу.

Гра – форма вільного самовияву людини, яка передбачає реальну відкритість світові можливого й розгортається або у вигляді змагання, або у вигляді зображення (виконання, репрезентації) якихось ситуацій, смислів, станів.

Гра – це засіб виховання, де вихователь в якості інструменту формування особистості використовує його вільну (ігрову) діяльність в уявній чи реальній ситуаціях, спрямовуючи її на розвиток позитивних якостей особистості.

Громадська діяльність – це суспільно корисна діяльність, результатом якої є позитивний вплив на процеси, що відбуваються в суспільстві: поліпшуються умови життя громадян у державі; позитивно вирішуються різноманітні проблеми і т.ін. Така діяльність може здійснюватись у різноманітних формах, з використанням різноманітних засобів та методів й базується лише на особистому бажанні людей. Громадська діяльність може реалізовуватися у різноманітних об'єднаннях людей.

Демократія (грец. demokratia – народовладдя < demos – народ і kratos – влада) – форма політичної системи суспільства, побудована на визнанні народу як джерела влади, на принципах рівності і свободи. При демократії офіційно визнається влада більшості при збереженні прав меншості, рівноправність громадян, верховенство закону (правова держава), розподіл влад (законодавча, виконавча і судова), виборність основних органів держави.

Державна молодіжна політика – це системна діяльність держави у відносинах з особистістю, молоддю, молодіжним рухом, що здійснюється в законодавчій, виконавчій, судовій сферах і ставить за мету створення соціально-економічних, політичних, організаційних правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального, морального, фізичного розвитку молоді, реалізації творчого потенціалу як у власних інтересах так і в інтересах України.

Державний сектор – органи державної влади, місцевого самоврядування, бюджетні установи, організації, які засновані на підставі закону чи повноважень державних органів.

Діаспора [грец. diaspora – розсіяння] – розселення значної частини представників народу за межами країни його походження. Діаспора утворювалася внаслідок насильницького виселення, загрози геноциду, впливу економічних і географічних факторів.

Дитячі громадські організації - об'єднання громадян віком від 6 до 18 років, метою яких є провадження діяльності, спрямованої на реалізацію та захист своїх прав і свобод, творчих здібностей, задоволення власних інтересів, які не суперечать законодавству, та соціальне становлення як повноправних членів суспільства (Закон України “Про молодіжні та дитячі громадські організації”).

Еміграція – соціально-економічне і політичне явище, яке має місце в житті багатьох народів світу. Еміграція тісно пов'язана із цілим рядом факторів, які притаманні країні, регіону. Причини еміграції людей різноманітні і в різні історичні періоди вони змінюються. Насамперед, це соціально-економічні проблеми (соціальний гніт, голод, злидні тощо), політичні мотиви (політичне і національне гноблення, переслідування з боку влади, війни, революція, відсутність української державності і т.ін.).

Колектив (від латинського collectivus – збірний) – група людей, об'єднаних спільною метою і соціально значимою спільною діяльністю. Спільна діяльність є формою задоволення різних потреб людини.

Колектив виконує певні функції:

Організаторську – це об'єднання членів колективу єдиною метою, завданнями і т.ін.

Виховну – це створення умов для виховання та розвитку особистості.

Стимулюючу – це формування певних якостей особистості; регулювання поведінки членів колективу та ін.

Колектив учнівський – таке об'єднання учнів, життєдіяльність якого визначається цілями й завданнями, що впливають із потреб суспільного, колективного та індивідуального розвитку, в якому функціонує самоврядування, а стосунки між учнями (ділові й особисті) є гуманними, характеризуються взаємною повагою і відповідальністю, спільним прагненням до загального успіху.

Колективізм (від латинського *collectivus* – збірний) – моральний принцип, який проголошує пріоритет інтересів і мети колективу як соціальної спільноти людей, об'єднаних суспільно значущими цілями, над прагненням індивіда й характеризує високий рівень групової згуртованості. У соціальному й моральному плані колективізм протилежний як індивідуалізму, так і груповому егоїзму (корпоративізму).

Колективна творча справа (КТС) – спільний пошук кращих рішень життєво важливих завдань, оскільки здійснюється спільно з дітьми і дорослими – виконується, організовується, задумується, планується, вирішується, оцінюється, аналізується. У КТС вирішується ціла низка педагогічних завдань, відбувається розвиток самоуправління, колективізму, демократії, ініціативи та самостійності дітей. **Колективна творча справа** – колективна, оскільки в її плануванні, підготовці, проведенні, обговоренні беруть участь усі члени колективу. Творча справа, оскільки на кожному етапі її виконання проявляються творчі можливості дітей і дорослих у вирішенні певних завдань.

Лідер – це той член колективу, який у важливих ситуаціях здатний суттєво впливати на поведінку членів колективу, проявляти власну ініціативу, брати на себе відповідальність за діяльність колективу.

Міжнародні об'єднання – діяльність яких поширюється на територію України і хоча б однієї іншої держави.

Місцеві об'єднання – об'єднання, діяльність яких поширюється на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці або регіону.

Молодіжні громадські організації – об'єднання громадян віком від 14 до 28 років, метою яких є провадження діяльності, спрямованої на задоволення та захист своїх законних соціальних, економічних, творчих, духовних та інших спільних інтересів.

Молодіжний рух української діаспори – це громадські структури української демографічної групи. Одночасно громадські молодіжні структури української діаспори є складовими частинами громадських структур молодіжного руху тих країн, на території яких вони перебувають.

Органи колективу – органи з виборних або уповноважених осіб, яким члени колективу доручають спільно планувати громадські

справи, розподіляти доручення між членами колективу, перевіряти їх виконання, координувати та об'єднувати роботу всіх первинних осередків.

Підприємницький сектор – підприємства, господарські товариства, індивідуальні підприємці, які займаються діяльністю, пов'язаною з отриманням прибутку.

Позакласна робота – освітньо-виховна робота, спрямована на задоволення інтересів і запитів школярів та організована в позаурочний час педагогічним колективом школи.

Позашкільна робота – освітньо-виховна діяльність позашкільних закладів для дітей та молоді.

Принцип паралельної дії – вимога до вихованця ставиться не прямо, а через колектив, коли відповідальність за кожного члена несе весь колектив і органи самоврядування. Тобто на вихованця одночасно впливають щонайменше три сили: вихователь, актив і весь колектив. Цей принцип можна використовувати вже на другій стадії розвитку колективу.

Третій сектор (незалежний) – численні неприбуткові організації, у тому числі фонди, благодійні організації, творчі спілки, корпорації, які здійснюють програми безповоротного виділення коштів, сфера діяльності яких спрямована на мистецтво, охорону навколишнього середовища, охорону здоров'я, захист прав людини, громадянських прав, прав за мир, освіти тощо.

Український національний й комітет молодіжних організацій – спілка, що об'єднує більшість легалізованих всеукраїнських молодіжних та дитячих організацій.

Учнівське самоврядування – форма організації життєдіяльності учнівського колективу, яка забезпечує розвиток їхньої самостійності в прийнятті й реалізації рішень для досягнення певної мети.

Форма виховання – це зовнішнє виявлення процесу виховання. Зміст процесу виховання розкриває те, що є, а форма – у якому вигляді проявляється. За кількістю охоплених процесом виховання учнів форми виховання поділяються на:

- індивідуальні; мікрогрупові; групові (колективні); масові.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
Громадська діяльність – важливий чинник розвитку демократичного суспільства	5
Молодіжний рух в умовах державотворення	14
Історія розвитку молодіжного руху України	17
Основні тенденції розвитку молодіжного руху України	26
Дитячі та м громадські організації України	33
Дитячі та юнацькі громадські організації Рівненщини	45
Деякі аспекти діяльності релігійних об’єднань в Україні	53
Молодіжний рух української діаспори	62
Принцип “паралельної дії” та шляхи його реалізації	67
Методика організації колективного творчого виховання	81
БІБЛІОГРАФІЯ	88
ДОДАТКИ	
ЗАКОН УКРАЇНИ	
“Про молодіжні та дитячі громадські організації”	92
ЗАКОН УКРАЇНИ	
“Про об’єднання громадян”	98
Просвітницько-спортивне	

товариство “Пласт” у Львові	114
Козацька республіка Синівської СШ	
Радивилівського району Рівненської області	122
Статут Дитячого Козацького	
Товариства Рівненщини (витяг)	127
Статут Спілки Піонерів Рівненщини (витяг)	131
Структура державної молодіжної	
політики в Україні	136
Дитячий і молодіжний рух в Україні	137
Статут Спілки Української Молоді	138
Статут Союзу Українського Студентства	144
СЛОВНИК НАЙВАЖЛИВІШИХ ПОНЯТЬ,	
ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ У ПОСІБНИКУ	149

Для нотаток:

Для нотаток:

Для заметок:

Навчальне видання

***МОЛОДІЖНИЙ РУХ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА***

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК

Автор: *Р.Л. Сойчук*

Відповідальний за випуск: *Т.Д. Дем'янюк*

Комп'ютерна верстка: *Л. Федорук*

Підписано до друку 1.06.2005 р.
Папір офсет. Формат 60/84 1/16.
Ум. др. арк. 6,3.
Тираж 100. Зам. № 42/4.

“Перспектива”
Свідоцтво: серія РВ № 26 від 6 квітня 2004 р.
Пр. Кн.Романа, 9/24, м. Рівне, 33022;
тел./факс: (0362) 24-45-09

Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12